

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Bc. Lucie DOSTÁLOVÁ

**VYUŽITÍ VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ VE FUNKČNÍM
MĚSTSKÉM REGIONU OLOMOUCE**

Diplomová práce

Vedoucí práce: RNDr. Aleš Létal, Ph.D.

Olomouc 2013

Bibliografický záznam

Autor práce (osobní číslo): Bc. Lucie Dostálová (R100744)

Studijní obor: Učitelství geografie pro SŠ (kombinace Bi-Z)

Název práce: Využití veřejných prostranství ve funkčním městském regionu Olomouce

Title of thesis: Utilization of public spaces in Olomouc functional urban region.

Vedoucí práce: RNDr. Aleš Létal, Ph.D.

Rozsah práce: 140 stran, 3 volné přílohy

Abstrakt: Diplomová práce je zaměřená na šetření využití veřejných prostranství ve funkčním městském regionu Olomouce. Jako zájmové území je určeno 23 obcí městského regionu a 27 veřejných ploch ve městě Olomouc. Na základě vlastní metodiky je posléze navrženo 7 kategorií těchto ploch podle převažujícího funkčního využití.

Klíčová slova: veřejné prostranství, hodnocení využití ploch, funkční městský region, Olomouc.

Abstrakt: This dissertation thesis is focused on the investigation of using public spaces in the functional urban region of Olomouc. As the area of interest, 23 villages is determined in the functional urban region and also 27 public spaces in Olomouc. On the basis of own methodology, seven categories of public areas is proposed, according to the prevailing functional use.

Keywords: public space, land use evaluation, functional urban region, Olomouc.

Prohlašuji, že jsem zadanou práci vypracovala samostatně pod vedením pana RNDr. Aleše Létala, Ph.D. a všechny použité prameny jsem uvedla a citovala.

V Olomouci 20. 4. 2013

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu RNDr. Aleši Létalovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky během zpracovávání diplomové práce. Další mé poděkování patří Pavlu Rusnákovvi.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Lucie DOSTÁLOVÁ**
Osobní číslo: **R100744**
Studijní program: **N1501 Biologie**
Studijní obory: **Učitelství biologie pro střední školy**
Učitelství geografie pro střední školy
Název tématu: **Využití veřejných prostranství ve funkčním městském regionu Olomouce**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce je provést šetření využití veřejných prostranství ve funkčním městském regionu Olomouce. Při řešení bude autorka vycházet z existujících studií a prací s daným zaměřením. Autorka v rámci praktické části provede základní klasifikaci funkčního využití zájmových ploch a provede klasifikaci ploch podle zvolené metodiky a využití. Na základě celkového srovnání a klasifikace veřejných prostranství v zájmovém území se pokusí o vyhodnocení jednotlivých ploch s návrhem zlepšení stávající funkce a využití těchto ploch.

Rozsah grafických prací: Podle potřeb zadání
Rozsah pracovní zprávy: 20 000 - 24 000 slov
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

GEHL, J.: Život mezi budovami, Nadace Partnerství Brno 2000.
GREGOROVÁ, E.: Obyvatelé Brna a veřejné prostory, bakalářský práce,
Fakulta sociálních studií Masarykovy university Brno, 1999 (nepublikováno).
JACOBS, A. B.: Great Streets, The MIT Press, Cambridge, 1995.
ŠILHÁNKOVÁ, V. (2000): Metodika pro řešení problematiky veřejných
prostorů
města Brna v územně plánovacích dokumentacích, ÚHA Magistrát města Brna,
2000.
Tilley, J., Šilhánková, V., Navrátilová, J. (1996): Metodika operativního
zlepšení veřejného prostoru, US Peace Corps, Magistrát města Brna, 1996.
WHYTE, W.H. (1980): The Social Life of Small Urban Spaces, The
Conservation Foundation, Washington D.C. 1980.

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Aleš Létal, Ph.D.
Katedra geografie

Datum zadání diplomové práce: 30. listopadu 2010
Termín odevzdání diplomové práce: 10. dubna 2012

L.S.

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 30. listopadu 2010

Obsah

1	Úvod.....	8
2	Cíle.....	9
3	Metody práce.....	10
4	VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ A JEJICH CHARAKTERISTIKA.....	14
4.1	Definice veřejných prostranství.....	14
4.2	Historie veřejných prostranství.....	17
4.2.1	Pravěk a starověk.....	17
4.2.2	Středověk.....	19
4.2.3	Novověk.....	20
4.2.4	Období 19. století, počátek 20.století.....	21
4.2.5	Moderna a funkcionalismus.....	23
4.2.6	Druhá polovina 20. století.....	24
4.3	Současná veřejná prostranství.....	26
4.4	Klasifikace a typologie veřejných prostor.....	28
4.4.1	Typologie z hlediska prostorového.....	28
4.4.2	Klasifikace z hlediska přístupnosti.....	36
4.4.3	Typologie z hlediska významu veřejných prostranství v městském organismu.....	38
4.5	Aktivity ve veřejných prostranstvích.....	40
4.6	Veřejná prostranství venkovských obcí.....	41
4.7	Význam veřejných prostranství pro společnost.....	43
5	VYUŽITÍ VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ V OBCÍCH FUNKČNÍHO MĚSTSKÉHO REGIONU OLOMOUCE.....	46
6	VYUŽITÍ VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ VE MĚSTĚ OLOMOUC.....	79
7	VYHODNOCENÍ VYUŽITÍ VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ VE FUNKČNÍM MĚSTSKÉM REGIONU OLOMOUCE.....	126
8	NÁVRHY NA ZLEPŠENÍ FUNKČNÍHO VYUŽITÍ VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ VE MĚSTĚ OLOMOUC.....	131
9	ZÁVĚR.....	134
10	SUMMARY.....	135
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ.....	136

1 Úvod

S pojmem „veřejné prostranství“ se pravděpodobně setkal každý z nás. Někomu se při představě takového místa vybaví náměstí s kašnou a lavičkami, náves s kostelíkem či kaplí, ulice lemované chodníky nebo park s dětským hřištěm. Všechny tyto představy budou správné. Podle současných světových autorů, například Jana Gehla nebo Williama H. Whyta, kteří se zabývají utvářením a hodnocením veřejných prostranství, by bylo možné popsat tato prostranství jako místa určená k obecnému užívání s obrovským významem pro život lidí. Je však vhodné si uvědomit, že veřejná prostranství nejsou pouze prázdné prostory mezi budovami, ale představují místa, kde se lidé navzájem setkávají a kde dochází jak k běžným lidským činnostem, tak k mimořádným událostem. Tyto prostory určují atmosféru daného místa.

Také v České republice se v posledních desetiletích zvýšil zájem o veřejné prostory. Po letech nucené neúčasti ve veřejných věcech a s tím spojeným nezájmem o veřejné prostory, se najednou tato témata stala hojně diskutovanými. Představitelé měst a obcí, politici, architekti, ale i sociologové či ekologové se shodnou na tom, že veřejné prostory jsou významným prvkem identifikace obyvatel s místem, kde žijí. Jestliže tyto prostory fungují, velmi podporují společenský život a zpětnou vazbu místních obyvatel k jejich okolí. Od dob revoluce tak v našich městech a obcích dochází k obnovám a revitalizacím veřejných prostranství. V posledních letech se projevuje snaha o to, aby bylo na tyto prostory v rámci města pohlíženo komplexně a uceleně.

Aby veřejné prostory dobře sloužily svému účelu – kvalitnímu a příjemnému životu, měly by splňovat určité zákonitosti. Pokud jsou obyvatelné, bezpečné a demokratické, lidé je rádi využívají. Z hlediska jejich využití a převažující lidské činnosti existuje několik typů veřejných prostranství. V této diplomové práci je v teoretické části zmíněna jak historie veřejných prostranství, tak současný stav. Dále je mimo jiné navržena metodika hodnocení využití a následně jsou prostranství zájmového území hodnocena a klasifikována.

2 Cíle

Diplomová práce si klade za cíl provést šetření využití veřejných prostranství ve funkčním městském regionu Olomouce. Teoretická část práce má vycházet z již vydaných prací a studií s obdobným tématem. Cílem této části je rešerše dostupné literatury s ohledem na historii a současnou typologii prostranství. Dále je navržena částečně vlastní metodika hodnocení využití veřejných prostranství a dle této metodiky následně provedena klasifikace funkčního využití zájmových ploch. Na základě celkového srovnání a klasifikace veřejných prostranství v zájmovém území má být provedeno vyhodnocení jednotlivých ploch a navrženo možné zlepšení stávající funkce a využití. Doplnkovým cílem bude kromě textového přehledu veřejných prostranství i jejich fotografická dokumentace.

3 Metody práce

Diplomová práce spočívala ve vyhledání a vyhodnocení vybraných veřejných prostranství funkčního městského regionu Olomouce. První metodou byla práce s tištěnou knižní literaturou a internetem.

Jako zájmové území bylo vybráno celkem **23 obcí funkčního městského regionu Olomouce** (Bělkovice-Lašťany, Blatec, Bohuňovice, Bukovany, Bystročice, Bystrovany, Dolany, Grygov, Hlušovice, Hněvotín, Horka nad Moravou, Charváty, Kožušany-Tážaly, Křelov-Břuchotín, Přáslavice, Příkazy, Samotišky, Skrbeň, Těšetice, Tověř, Ústín, Velká Bystřice a Velký Týnec) a **27 veřejných prostranství ve městě Olomouc** (ASO park, Bezručovy sady, Biskupské náměstí, Botanická zahrada a rozárium, Čechovy sady, Dolní náměstí, Frajtovo náměstí, Holice – Náves Svobody, Horní náměstí, Kavaleristů, Legionářská, náměstí Hrdinů, náměstí Republiky, Palachovo náměstí, Park pod letním kinem, přednádražní prostor, prostor u Přírodovědecké fakulty, Sadové náměstí, Selské náměstí, Smetanovy sady, Stiborova ulice – Park Malého prince, Šantovka, Tržnice, Václavské náměstí, Zoo Svatý Kopeček – lesní hřiště, Žerotínovo náměstí a Žižkovo náměstí). Z těchto obcí a prostranství města bylo následně určeno 81 veřejných ploch k hodnocení.

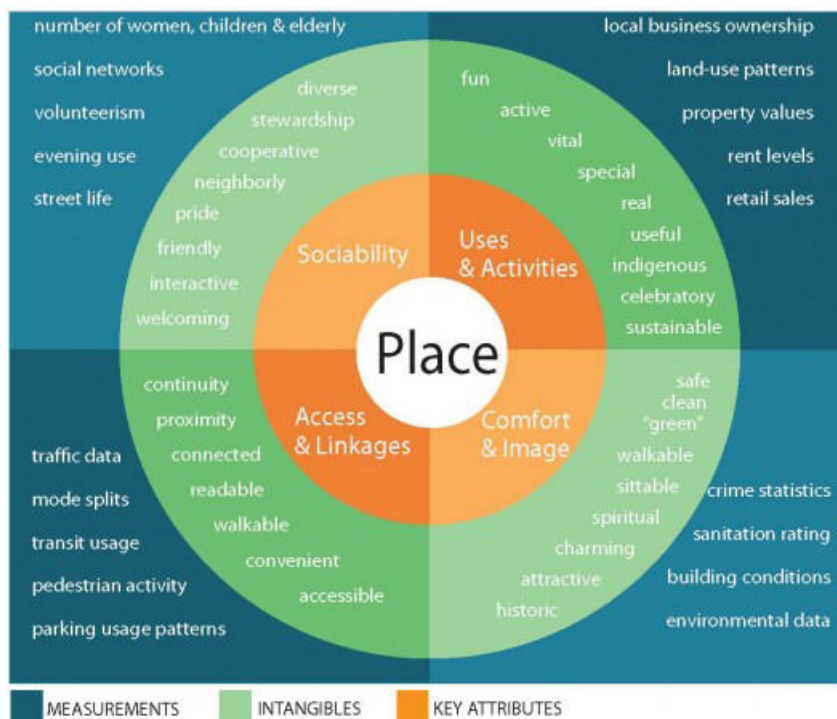
Výběr ploch pro hodnocení vycházel z následujícího schématu: pro obce mimo Olomouc byly hodnoceny všechny plošně i funkčním využitím významné plochy v intravilánech obcí. Ve městě Olomouc byly vybrány opět plochy, které jsou v rámci Olomouce nebo jejího okolí významné, s přihlédnutím ke koncentraci osob, funkčnímu využití, případně jejich historickému významu. Mimo výběr bylo například Blažejské náměstí, Tererovo náměstí, Cyrilometodějské náměstí, Mrštíkovo a Sušilovo náměstí a sportovní areály v místních částech Nemilany, Nedvězí, Hněvotín aj.

Vlastní klasifikace a hodnocení vycházely z analýzy veřejných prostranství. Předpokladem pro analýzu byly návštěvy daných míst za účelem pozorování. Sledovalo se, jakým způsobem lidé veřejná prostranství využívají a do jaké míry je toto využívání ovlivněno různými fyzikálními prvky, jako například vybavením. Součástí analýzy byly provedené rozhovory s lidmi, kteří místo využívali, ať už se jednalo o místní obyvatele či jiné. Prostřednictvím rozhovorů bylo zjišťováno, jaký názor mají tito lidé na hodnocená veřejná prostranství.

Pro vlastní vyhodnocení veřejných prostranství ve městě Olomouc byla po úpravě použita metodika nadace Partnerství podle projektu Project for Public Spaces (český překlad Madden 2003), konkrétně kapitola Příručka pro hodnocení veřejných prostranství. Na základě této metodiky byly identifikovány a klasifikovány 4 hlavní skupiny parametrů a vlastností veřejných prostranství (viz Obr. 1)

- I. **Společensko**st - Sociability
- II. **Využití a aktivity** - Uses and Activities
- III. **Dostupnost a spojení** - Access and Linkages
- IV. **Pocit pohodlí a celkový dojem** - Comfort and Image

V každé z těchto klíčových skupin bylo následně určeno několik konkrétních vlastností k hodnocení, viz níže. Na základě vlastního vyhodnocení byly vytvořeny kategorie – skupiny veřejných prostranství v zájmovém území, které jsou popsány v kapitole 7. Byly sestaveny klíčové ukazatele pro jednotlivé funkce a ty byly vyhodnoceny u každé plochy.

Obr. 1 Diagram místa. Grafické znázornění hodnocení v veřejných prostranství
(z anglického originálu)

(Zdroj: What Makes a Successful Place? *Project for Public Spaces* [online]. 2012 [cit. 2013-03-20].
Dostupné z: <http://www.pps.org/reference/grplacefeat/>)

I. Společenská veřejná prostranství

V rámci této skupiny byly hodnoceny následující parametry a vlastnosti:

- 1) Je místo využíváno pravidelně nebo jen občas?
- 2) Je místo využíváno i večer?
- 3) Vyskytuje se v místě aktivita sdružující lidi různé věkové struktury?

II. Využití a aktivity

- 4) Je místo aktivně využíváno pravidelně (vyskytují se zde každý den lidé)? Jsou zde aktivity denní nebo jen sezónní?
- 5) Je místo využíváno různými věkovými kategoriemi?
- 6) Jaké druhy aktivit, které lze identifikovat a které určují také využití prostranství, se v místě vyskytují?

- a) Obchod - stálý
- b) Občerstvení, restaurace
- c) Doprava - zastávka autobusu, tramvaje či vlaku
- d) Služby - instituce, pošta, škola, knihovna, úřady
- e) Kultura - kulturní akce
- f) Rekreace
- g) Trhy, výstavy
- h) Sport

- 7) Existuje zde vnitřní struktura pro jednotlivé aktivity – oddělený prostor pro rekreaci, nákupy, kulturní akce?
- 8) Je zde dostatečný prostor pro vybrané aktivity?
- 9) Je zde nějakým způsobem omezena doba vstupu nebo je zde vstup zpoplatněn?
- 10) Jak je místo vybaveno mobiliářem?

III. Dostupnost a spojení

- 11) Mají lidé k místu snadný přístup bez omezení (například přechod frekventované cesty)?
- 12) Existují v místě nějaké bariéry (silnice, potok aj.)?
- 13) Je zde možnost bezbariérového pohybu pro vozíčkáře a maminky s kočárky (překážka - patníky apod.)?

- 14) Je místo dostupné veřejnou dopravou, nachází se v bezprostřední blízkosti zastávka?
- 15) Je zde vybudována cyklostezka?
- 16) Je zde vystavěno parkoviště, je placené či neplacené?

IV. Pocit pohodlí a celkový dojem

- 17) Je zde dost místa k sezení?
- 18) Mají návštěvníci možnost výběru místa k sezení – podle stínu, slunce, orientace ke světovým stranám?
- 19) Je místo pravidelně udržováno?
- 20) Jak moc do prostranství zasahuje doprava? Představuje místo dopravní řešení - parkoviště, průjezdné místo či dopravní uzel?
- 21) Vyskytuje se v místě dostatek zeleně?
- 22) Jaký zde převažuje povrch?
- 23) Vzbuzuje místo pocit bezpečí?

V průběhu práce byly využívány také nástroje GIS a webové aplikace mapových serverů. Pro potřeby práce byla jednotlivá mapovaná veřejná prostranství zakreslena pomocí ortofotomap a základních map 1:10 000 (WMS služby ČUZK) do plošné vrstvy. Jednotlivým plochám se, jak již bylo zmíněno výše, také přidělily kategorie veřejných prostranství, které byly navrženy pro potřeby práce a byla provedena sumarizace výsledných ploch v jednotlivých kategoriích v plošných jednotkách. Veškeré tyto operace byly prováděny v softwaru ArcGIS 10. Shapefile veřejných prostranství je na samostatné příloze. Pro potřeby práce byl také využit mapový portál maps.google.com s vizualizací map pomocí ptačího pohledu pro lepší zachycení reality veřejného prostranství. Pro práci byla tato aplikace přínosná díky údajům o existujících obslužných funkcích (restaurace, obchody, apod.). Náhledy na veřejná prostranství byly staženy ve formě obrázku do aplikace SnagIt a v ní bylo pomocí editoru doplněno vymezení veřejného prostranství pro zvýšení čitelnosti obrázku.

4 VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ A JEJICH CHARAKTERISTIKA

4.1 Definice veřejných prostranství

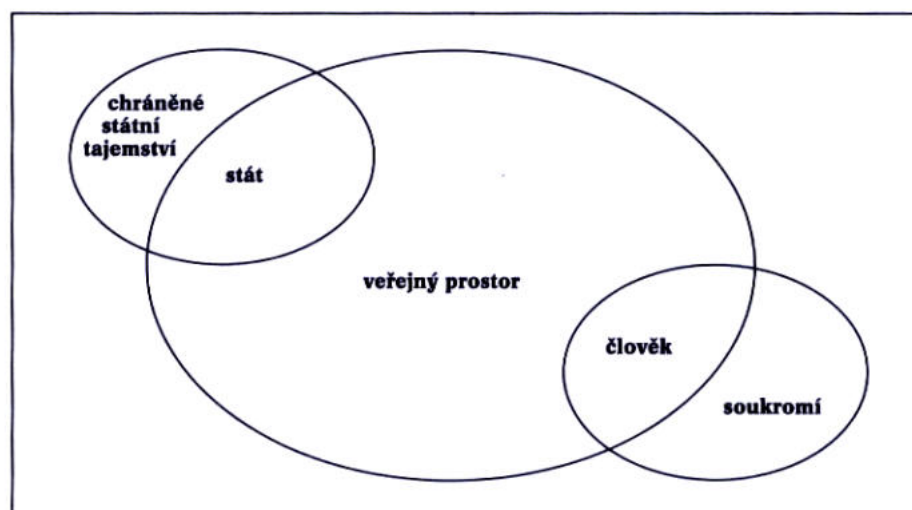
Pojem „veřejné prostranství“ lze považovat za synonymum termínu „veřejný prostor“. V anglickém jazyce můžeme najít odpovídající pojem pod názvem „public space“, který v překladu popisuje veřejný prostor jako místo obecně otevřené a přístupné lidem, tedy není místem privátním a netýká se sféry soukromého života. V tomto pojetí, které vychází z hlediska urbanistického a architektonického, slouží veřejný prostor jako místo určené ke shromažďování, střetávání a komunikaci v různých sférách, počínaje od politicko-správní, přes sféru sociální a konče fyzickou podstatou prostoru jako takového. Velmi podobné je vymezení pojmu i z hlediska politologie, politické a sociální geografie, kdy je důraz kladen hlavně na otevřenost a vymezení pro vše, co se týká veřejnosti. Podle předchozího výkladu sem tedy spadá to, co již není privátní záležitostí a na druhé straně vše, co nepřísluší oprávněné ochraně soukromí nebo státního tajemství.¹

V zahraniční definici jsou obvykle za „public space“ považovány hlavně silnice (včetně chodníků), veřejná náměstí, parky a pláže.² Českých definic a popisů toho, co je veřejné prostranství existuje více a jak již bylo naznačeno výše, ne vždy jsou zcela jednoznačné, shodují se však opět v tom, že veřejné prostranství popisují všeobecně jako prostor, do kterého či ve kterém není omezen přístup, tedy jako místo přístupné každému bez omezení a typické pro obecnost jeho užívání.

---

¹ ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra: *VEŘEJNÉ PROSTORY V ÚZEMNĚ PLÁNOVACÍM PROCESU*. 1. vydání. Brno: Civitas per Populi, 2003. ISBN 80214-2505-9

² Public space. *WIKIPEDIA: The Free Encyclopedia* [online]. 2011, 2013 [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Public_space

Obr. 2 Vymezení veřejného prostoru v občanské společnosti

(Zdroj: ŠILHÁNKOVÁ, V.: *Veřejné prostory v územně plánovacím procesu*)

V zahraniční literatuře se lze setkat i s pojmem „open space“, volně přeloženo jako otevřený prostor. Ten je chápán jako termín označující veškeré užití prostoru, který není zastavěn budovami a nahrazuje přírodní prostředí a kterému je věnována pozornost z hlediska jeho výtvarné podoby. Typickými představiteli výkladu tohoto termínu jsou parky, hřiště, hřbitovy apod.¹

Jak již bylo uvedeno na začátku této kapitoly, pojmy „veřejný prostor“ a „veřejné prostranství“ lze považovat za synonyma. Drobný rozdíl je možno spatřit ve faktu, že termín veřejné prostranství se zaměřuje právě pouze na prostorovou podstatu. S termínem "veřejné prostranství" se můžeme setkat zejména při snaze měst definovat prostory, na nichž jsou vybírány místní poplatky za jejich užívání.¹

Podle § 34, zákona č. 128/2000 Sb., o obcích jsou veřejným prostranstvím všechna náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejná zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání, a to bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru. Ve vyhlášce č. 501/2006 Sb. se v § 7 odst. 2 uvádí „Plochy veřejných prostranství zahrnují zpravidla stávající a navrhované pozemky jednotlivých druhů veřejných prostranství a další pozemky související dopravní a technické infrastruktury a občanského vybavení, slučitelné s účelem veřejných prostranství“.

Vyhláška č. 269/2009 Sb., ze dne 12. srpna 2009, kterou se mění vyhláška č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území, k veřejným prostranstvím v § 7 odst. 2 požaduje: „Pro každé dva hektary zastavitelné plochy bydlení, rekreace, občanského vybavení anebo smíšené obytné se vymezuje s touto zastavitelnou plochou související plocha veřejného prostranství o výměře nejméně 1000 m²; do této výměry se nezapočítávají pozemní komunikace“. Je třeba si uvědomit, že nejde o vydlážděnou plochu, ale především o parky, veřejnou zeleň obecně, a další veřejná prostranství, které svými parametry splňují požadavky citované vyhlášky. Účelem takto stanovených ploch je zajistit nejen dostatek zeleně, ale i dostatek ploch pro společenské aktivity obce (shromažďování, dětská hřiště, odpočívadla apod.).³

Pro pochopení, ať už pojmu „veřejný prostor“ nebo „veřejné prostranství“ je nutno brát v úvahu fakt, že tato místa nejsou pouze prázdnými plochami mezi budovami, ale jedná se o místa, kde se lidé navzájem setkávají, dala by se přirovnat k obývacím pokojům města, kde se odehrávají rozhovory, mimořádné události i každodenní lidské činnosti. Veřejné prostory proto musíme chápat nejen v jejich prostorové dimenzi, ale i v jejich dimenzi společenské, jako prostor pro veřejný život.¹

Na závěr kapitoly následuje jedna z možných definic, ze které se vychází v této práci. Veřejné prostory jsou všechny nezastavěné prostory ve městě, které jsou volně přístupné všem obyvatelům a návštěvníkům města, buď nepřetržitě nebo s časovým omezením (např. parky zavírané na noc). Základní charakteristikou veřejného prostoru je jeho obyvatelnost spojená s užitností pro obyvatele, musí sloužit obyvatelům města k provozování nejrůznějších činností pohybových (chůze, jízda na kole) a pobytových (sezení, hry).⁴

---

³ 1000 otázek ke stavebnímu právu: Územně plánovací dokumentace. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR* [online]. 2008-2012 [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://www.uur.cz/1000-otazek/?action=heslo&id=146&IDtema=22>

⁴ ŠILHÁNKOVÁ, V. Veřejné prostory našich měst. *Veřejná správa*, 2003, vol. XIV, no. 6, s. 5-8. ISSN: 0027-8009.

4.2 Historie veřejných prostranství

Historií veřejných prostranství se u nás zabývalo doposud velmi málo autorů, proto i literatura k tomuto tématu je poměrně málo početná. Vzhledem k tomuto faktu, je v této práci historie zpracována nejen na území současné České republiky, ale také s ohledem na vývoj veřejných prostranství ve světě.

4.2.1 Pravěk a starověk

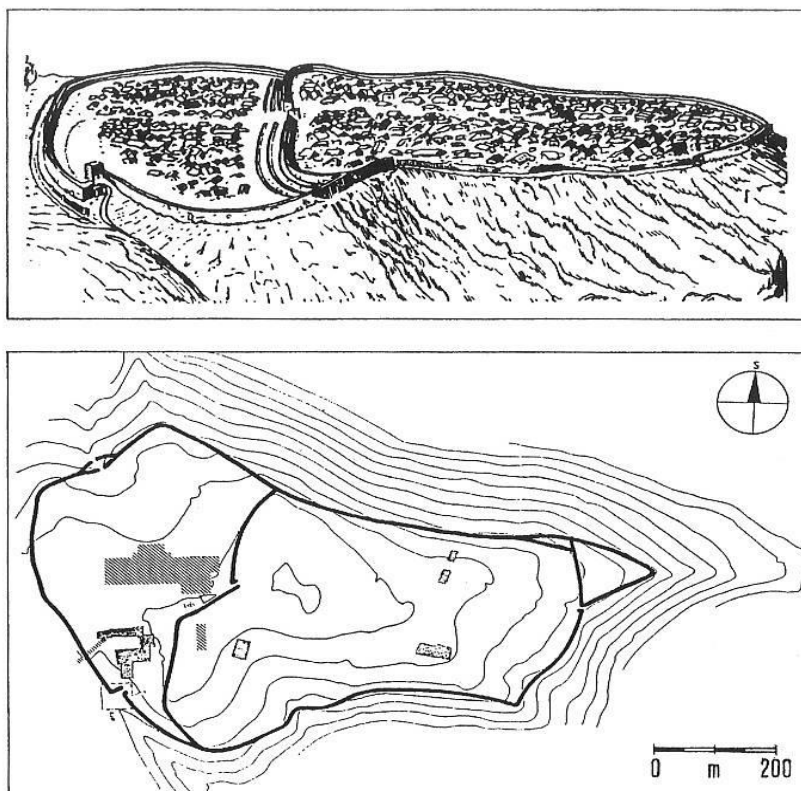
V období pravěku a starověku vznikala první předměstská sídla, jejichž jednoduchá skladba odrážela tehdejší společenskou strukturu i prostší ekonomické a výrobní vztahy. Místa vznikající v této době, která lze považovat za veřejná prostranství neměla ještě žádný účel ani podobu. Byly to volné prostory v chráněných sídlech a předznamenávaly budoucí centrální prvek sídla. Sloužily hlavně jako místa pro pracovní činnost, neméně důležitý byl však i jejich význam pro komunikaci - střetávání lidí, kultovní účely a později pro obchod ve formě směňování zboží.¹

Typickým předměstským sídlem tohoto období byla i na našem území **keltská oppida**. Jako oppida jsou označována opevněná výšinná sídliště nebo hradiště Keltů z 2. - 1. stol. př. n. l., s plánovanou vnitřní zástavbou – pomocí plotů oddělené dvorce s obytnými domy a hospodářskými budovami, menší usedlosti strážců a řemeslníků, drobná zástavba, ulice, shromaždiště, kde se konaly trhy, ale i náboženská shromaždiště v blízkosti svatyní.⁵ Jedním z nejstarších oppid, které zbudovali Keltové na našem území je oppidum Závist. Mezi další archeologicky nejvýznamnější oppida patří Stradonice, Třisov či Hrazany, na území Moravy potom oppidum Staré Hradisko na Prostějovsku.

Za první ryze veřejné prostory lze považovat tzv. **agory** (shromaždiště), vyskytující se ve starověkém Řecku, důležité pro obchodní (včetně tržišť), společenské a politické aktivity. Prostor agory byl již prostorově a funkčně uspořádán. V období starověkého Říma plnila funkci veřejných prostranství tzv. **fóra**, z nichž se některá zachovala i do dnešní doby, kdy často tvoří náměstí současných měst.

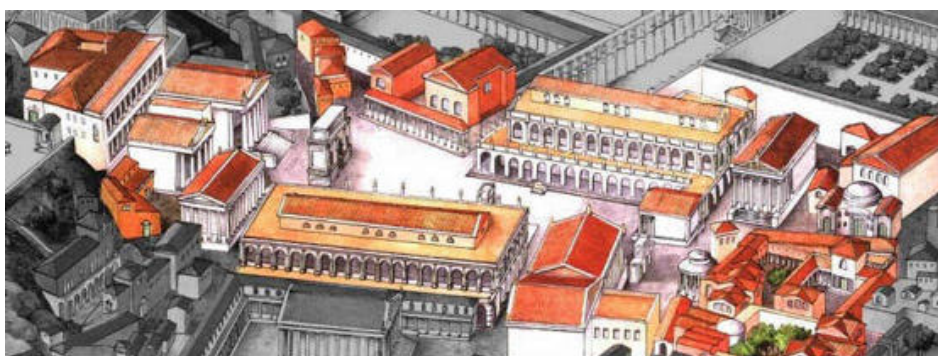
⁵ Keltské oppidum. *ARCHEOLOG.CZ: Katalog archeologických památek na území ČR*[online]. 2013 [cit. 2013-02-18]. Dostupné z: <http://www.archeolog.cz/oppidum/>

Obr. 3 Rekonstrukce a půdorysná dispozice oppida Staré Hradisko

(Zdroj: Břeclavský deník, Jedno ze starých keltských měst stálo nedaleko Mikulova. *Břeclavský deník.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-02-18]. Dostupné z: <http://breclavsky.denik.cz/serialy/jedno-ze-starych-keltskych-mest-stalo-nedaleko-mikulova-20120625.html>)

Římská fóra přinesla nejen další obohacení veřejných prostranství z hlediska tvaru a prostoru, ale hlavně obohatila tyto prostory o novou funkci spojenou s výstavbou dalších druhů staveb, jako například lázně a baziliky. ¹

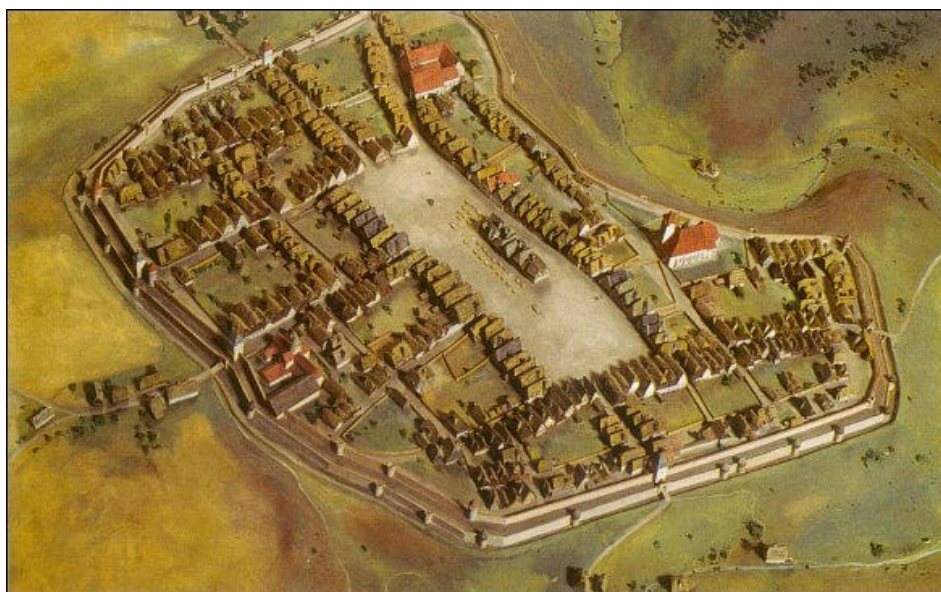

Obr. 4 Nejznámější veřejný prostor ve starověkém Římě – Forum Romanum

(Zdroj: Antický Řím bude díky Google Earth na internetu. *Archiweb* [online]. 2008 [cit. 2013-02-18]. Dostupné z: <http://www.archiweb.cz/news.php?action=show&id=6199&type=2>)

4.2.2 Středověk

Městská sídla, která byla budována v období středověku mají charakter města opevněného hradbami, čímž je realizováno středověké vnímání prostoru jako uzavřeného místa. Ohraničenost města je kromě městských hradeb patrná například také v uzavřenosti náměstí nebo vertikální stavbě věží. ⁶ Veřejná prostranství se i v tomto období nadále vyvíjejí, avšak oproti období antiky mají zúžený rozsah a to z hlediska forem i funkcí. Nejvýznamnějším typem veřejného prostranství je náměstí případně soustava náměstí jakožto centrální místo využívané zejména k obchodním, tržním a řemeslným aktivitám. Náměstí se zástavbou měšťanských domů a budovou radnice se stává výrazem moci a bohatstvím města. Veřejná prostranství středověku jsou velice významná z toho důvodu, že právě ony, i přesto, že byly v následujících obdobích různě pozměňovány a přestavovány, vytvořily základ veřejných prostranství v jádrech většiny českých měst. ¹

Obr. 5 Model středověkého města Jihlavy

(Zdroj: Historický atlas měst ČR. *Historický ústav akademie věd České republiky* [online]. 2000 [cit. 2013-02-18]. Dostupné z: <http://www.hiu.cas.cz/cs/images/content/historicky-atlas/jihl-modelx.jpg>

---

⁶ KRATOCHVÍL, P.: *MĚSTO JAKO KULTURNÍ FENOMÉN* in HALÍK, P. – KRATOCHVÍL, P. – NOVÝ, O.: *ARCHITEKTURA A MĚSTO*. 1. vydání. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0245-6

4.2.3 Novověk

Stavba měst v novověku, který zahrnuje etapy renesance, baroka a klasicismu, je charakterizována kompoziční snahou propojit jednotlivé městské prostory mezi sebou, čímž se výrazně odlišuje od stavební koncepce středověku. V epoše novověku vzniká (na rozdíl od středověku) celá řada nových prostorových forem náměstí. Veřejné prostory tohoto historického období mají často velkolepý charakter a jsou významnými prvky novověkých urbánních struktur. Novověk navázal na prostorovou bohatost antiky, změnil tak řadu středověkých prostorů a taktéž přinesl nové myšlenky a pojetí do koncepce a tvorby veřejných prostranství. Novověká veřejná prostranství tak znovu vnesla do interiérů města monumentalitu a reprezentativnost; nejvýznamnější funkce těchto prostor – obchodní a tržní, tolik důležité pro předchozí období středověku, nicméně ani zde neztratily na významu, byly pouze obohaceny dalšími funkcemi, zejména církevního a politického charakteru.¹

Každá ze tří novověkých etap měla své vlastní charakteristické znaky utváření prostoru, i přesto však hlavní společnou myšlenkou zůstává snaha o funkční a prostorovou spojitost mezi veřejnými prostranstvími. Tato snaha se v renesanční epoše projevovala například existencí průčelí ulic a výstavbou náměstí a v souvislosti s významem veřejných prostor se objevovaly nové architektonické prvky jako kašny, pomníky či schodiště. V renesanci se také poprvé objevuje odborné plánování a projektování, jak je známe dnes.⁷ Baroko se soustředilo hlavně na práci se zvětšujícím se prostorem veřejných prostor a usilovalo o spojení s krajinou. Veřejná prostranství baroka měla realizovat celkové sjednocení prostoru. Prováděná výsadba zeleně, především ve formě alejí, měla sloužit jako výtvarný reprezentační a obytný doplněk významných stavebních souborů. V klasicistním období dochází k velkému rozvoji parků sloužících k odpočinku a relaxaci v klidném prostředí, který je mimo jiné způsoben probíhajícím stavebním boomem ve městech. Novinkou jsou v klasicismu poprvé se objevující dětská a sportovní hřiště.⁸

---

⁷ GEHL, Jan. *Život mezi budovami: Užívání veřejných prostranství*. Brno: Nadace partnerství, 2000. ISBN 80-85834-79-0.

⁸ *Veřejná prostranství v urbánní struktuře jako prostředek ochrany veřejných zájmů*. [online]. Bmo, 2012 [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/348761/esf_b/Verejna_prostranstvi_v_urbanni_strukture_jako_prostredek_ochrany_veřejnych_zajmu.pdf. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta.

4.2.4 Období 19. století, počátek 20.století

Na počátku 19. století ještě doznávaly tendence a snahy typické pro předchozí období baroka a klasicismu a veřejná prostranství města a město samotné se buď neměnilo vůbec nebo jen velmi pozvolně. Ulice a náměstí byly nejen místem kudy lidé procházeli, nebo kde se obchodovalo, ale také místem kudy plynul každodenní život – byly velkou řemeslnickou dílnou. Punčocháři, provazníci, hrncíři, dráteníci a další řemeslníci ještě před koncem 19. století běžně používali chodníky i veřejná prostranství ke své činnosti.¹

V průběhu celého 18. století (v našich zemích až od druhé poloviny 19.století) nastává konec historického údobí a počíná moderní epocha rozvoje měst, která souvisí s probíhajícími společenskými a hospodářskými změnami a bouřlivým technickým pokrokem (průmyslová revoluce). Vystává také otázka změn kompozice města a řešení dopravy z důvodu rychlého nárůstu počtu obyvatel. Prudce rostoucí doprava si žádala narovnání a rozšíření ulic, z mnoha náměstí se staly dopravní křižovatky.⁹ Z hlediska kompozice se města začínají rozšiřovat za svoje původní hradby, jelikož městská opevnění po napoleonských válkách neplnila svůj účel. Uvolněná místa po zboření hradeb sloužila k výstavbě nových okružních komunikací nebo jako pozemky k zástavbě.

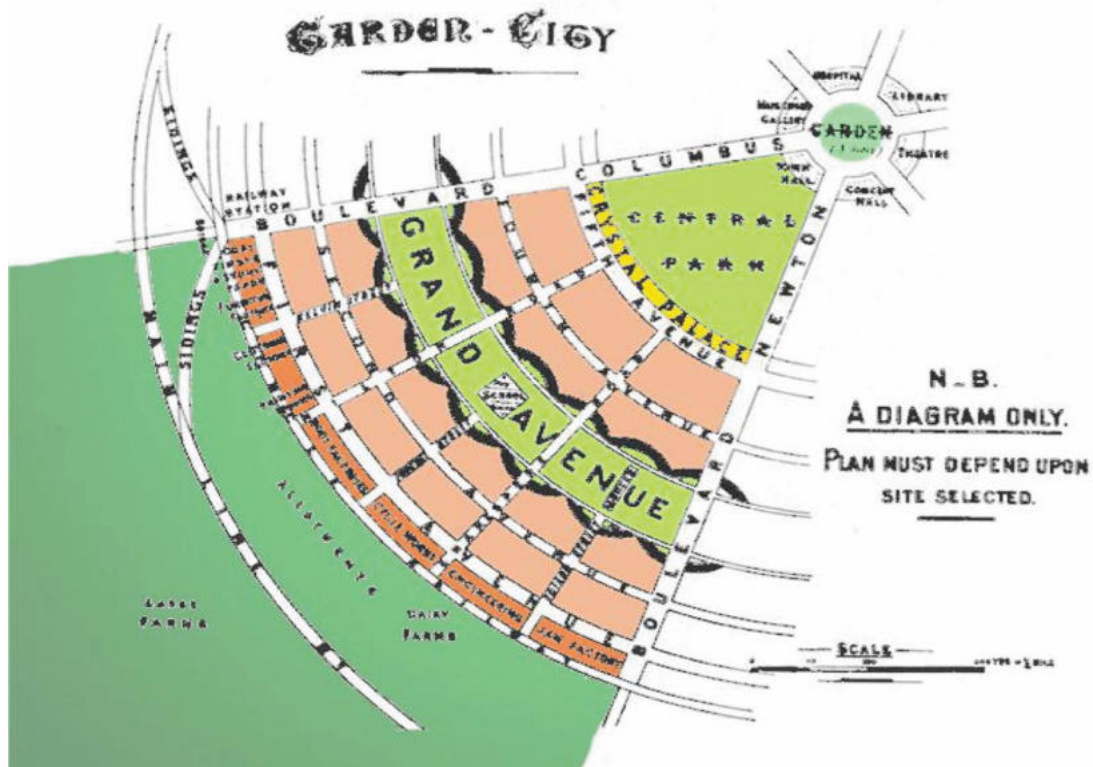
Důležitou roli pro vznikající veřejná prostranství však i v tomto období sehrávala příroda, a tak vznikaly nové veřejné parky, stromové aleje a stromovky v prostoru bývalých hradeb a promenády na nábřeží podél řek. I přes tyto tendence však dochází k ničení cenných památek a díky intenzivní industrializaci se zhoršuje stav životního prostředí. Z těchto důvodů v našich zemích vznikají na přelomu 19. a 20. století tzv. okrašlovací spolky, jejichž vzorem jsou pařížské bulváry s výsadbou stromových alejí.¹⁰

---

⁹ HALÍK, P.: POČÁTKY A PROMĚNY SOUČASNÉ URBANISTICKÉ SCÉNY in HALÍK, P. KRATOCHVÍL, P. – NOVÝ, O.: ARCHITEKTURA A MĚSTO. 1. vydání. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0245-6

¹⁰ Historie okrašlovacích spolků v Českých zemích. *Okrašlovací spolek ve Znojmě* [online]. 2011 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://okraspol.sweb.cz/pages/historie_os_ostatni_001.html

Z konce 19. století také pochází teorie zahradního města, kterou navrhl Brit Ebenezer Howard. Zahradní města byla viděna jako vhodný protiklad kompaktních průmyslových velkoměst, která velmi rychle a nekoordinovaně rostla. Města měla disponovat vlastním průmyslem a zemědělstvím a zároveň měla umožňovat plný rozvoj společenského života, v čemž spočívá myšlenka zahradních měst.

Obr. 6 Výřez ze schématu zahradního města zobrazující veřejné prostory (bílé, světle zelené, žluté a růžové plochy, pozn.: avenue - ulice, Crystal Palace – zastřešený prosklený bulvár)

(Zdroj: Zahradní město budoucnosti. *Město a vesnice* [online]. 2012 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z <http://method-estate.com/archives/2754>)

4.2.5 Moderna a funkcionalismus

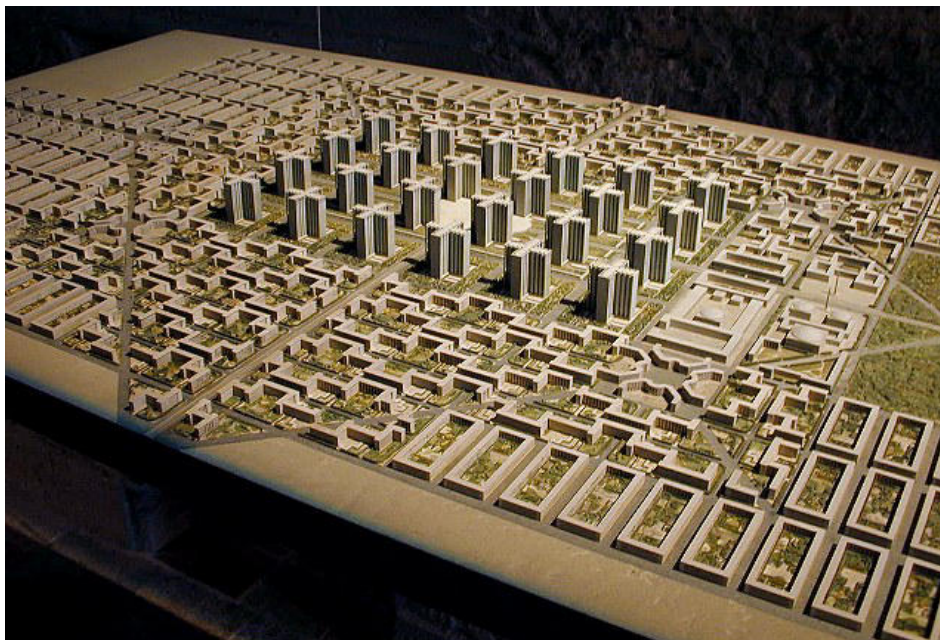
Období konce 19. a celé 20. století se významně zapsalo do struktury a obrazu města. Hledání způsobů a nových forem uspořádání města spolu s novými pohledy na funkci města s sebou přináší i proměny některých tradičních způsobů řešení městské struktury. Pro období funkcionalismu byla nejdůležitější funkce a účelovost staveb a prostor.

Významným architektem tohoto období byl Francouz **Le Corbusier**, který vypracoval několik návrhů moderního města. Ve svém projektu „Soudobé město pro tři miliony obyvatel“ navrhuje město s velkými otevřenými prostory a širokými „ulicemi“ (ulice byly nahrazeny kapacitními autostrádami), které je dále rozděleno na jednotlivé zóny sloužící k bydlení, práci a k odpočinku. V návrhu města tak zmizel systém dosavadních ulic a náměstí, protože tradiční způsob uspořádání města se autorovi zdál neslučitelný s rozmáhajícím se automobilovým provozem. Po celou historii lidského bydlení tvořily ulice a náměstí ohniska a místa, kde se shromažďovali lidé, ale s příchodem funkcionalismu byly nahrazeny silnicemi, pěšinami a nekonečnými trávníky.⁷

V dalším významném Corbusierově díle „Zářící město“ je popsána myšlenka města budoucnosti. Toto město je v jádru tvořeno čtrnácti mrakodrapy se správní funkcí, v jejich středu jsou potom umístěny kulturní a obchodní objekty, po stranách obytné bloky a směrem k periferii se nachází průmyslové zóny.¹¹ Corbusierova vize se stala předobrazem budování poválečných měst v celé Evropě.¹

---

¹¹ Le Corbusier. VALENTA, Jiří. *Senior internet klub VŠE v Praze* [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://sik.vse.cz/ss/corbus.pdf>

Obr. 7 Pohled na model Le Corbusierova Soudobého města

(Zdroj: Mestá - 20. storočie. *Architecture21st* [online]. 2010 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z <http://architecture21st.webnode.sk/mesta/a20-storocie/>)

4.2.6 Druhá polovina 20. století

Poválečná Evropa byla rozdělena na dva přísně oddělené tábory. Naše území, přestože bylo do té doby součástí evropské kultury, se přičlenilo k místům „za železnou oponou“ a tento fakt se výrazně odrazil v následném formování a vzniku nových českých veřejných prostor. Podle idejí vládnoucí komunistické strany u nás docházelo k budování měst po vzoru funkcionalismu. U vybudovaných městských částí byla veřejná prostranství nahrazována nově postavenými nákupními centry a prázdnými prostory mezi jednotlivými panelovými domy; v malé míře se vyskytovala dětská hřiště, takže míst pro odpočinek a sportovní využití nebylo mnoho. ¹

Další prudký rozmach automobilové dopravy má za následek jak zmenšování plochy veřejných prostranství (zejména náměstí a ulic využívaných chodci), tak úbytek zeleně a v neposlední řadě zhoršení kvality městského prostředí.

Obr. 8 Náměstí Míru v Olomouci v roce 1955, dnes Horní náměstí

(Zdroj: Historické pohlednice Olomouce. *Olomouc.cz* [online]. 1997-2003 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.olomouc.cz/pohlednice2009.php?imgid=34#fotodisp>)

Až v období normalizace v 70. letech 20. století se znovu zvýšil zájem o veřejné prostory. Ty se tak, již značně zchátralé, po několika desetiletích nezájmu staly prostředkem politické propagandy a měly demonstrovat státní sílu a ideologii. Mnoho z nich prošlo nákladnými, ale ne příliš citlivými rekonstrukcemi a jejich novými typickými prvky se staly sochy a pomníky komunistických státníků či diktátorů.

Na druhou stranu docházelo na území celého tehdejšího Československa k minimální péči o veřejná prostranství a k jejich značné výtvarné a materiálové unifikaci. Tehdejší veřejné prostory sloužily, s výjimkou státních oslav a svátků, hlavně jako koridory pohybu a například na náměstích nebylo běžné se pozastavit či setkat s přáteli jako dnes.¹

4.3 Současná veřejná prostranství

Zanedlouho po politických a společenských změnách, které nastaly po roce 1989, u nás byla zaznamenána nová vlna zájmu o veřejné prostory. V první řadě na těchto místech docházelo odstraňování soch komunistických státníků. Veškeré změny týkající se úpravy nebo přestavby prostorů byly v režii vedení města. Průběh úprav náměstí a ulic většinou probíhal na popud starosty či zastupitelstva města, vybraný architekt zpracoval studii řešení prostoru a dodavatelská firma posléze projekt realizovala. Veřejnost tak byla z tohoto procesu prakticky vyloučena a s novým veřejným prostorem byla seznámena až při jeho uvedení do provozu. Vzhled a vlastnosti vzniklého veřejného prostoru tak závisely pouze na práci architekta a na tom, do jaké míry vytvoří spíše umělecké dílo či prostor vhodný pro každodenní život a pohyb lidí všech generací.¹

Výše popsaný postup je dodnes nejběžnějším způsobem přestavby a úpravy veřejných prostranství, přestože již od poloviny 90. let vstupuje do problematiky veřejných prostorů občanský sektor (zejména ve formě občanských nadací a sdružení) a od této doby se využívají nové techniky, ať už se jedná o sociologické průzkumy nebo techniky aktivního zapojování veřejnosti do procesu.

Ne všechna veřejná prostranství však byla upravena a některá zůstala do dnešní doby ve své nezměněné podobě z předchozího období socialismu. Dalším způsobem byla proměna prostor zapříčiněná porevolučním umožněním soukromého podnikání, kdy se na frekventovaných prostranstvích objevovaly často nevzhledné prodejní stánky a budky; některé z nich zde stojí dodnes.

Přibližně od poloviny 90. let se v České republice setkáváme s novým trendem trávení volného času a nákupního chování, který představují supermarkety, hypermarkety a velká nákupní centra. Nachází se většinou na okrajích měst, jsou orientovány na dojížděku autem a nemají vazbu na systém veřejných prostranství v centrech měst. Urbanistickým problémem se tak stává skutečnost, že tyto areály ve svém vnitřním prostoru imitují veřejné prostory města (obchodní ulice a náměstí) a vytváří tak umělý svět, jehož cílem není multifunkční a multikulturní integrace, ale pouze spotřeba a zisk. V konečném důsledku to znamená, že ten kdo nechce nebo nemůže akceptovat kulturu spotřeby, je z využívání těchto prostorů vyloučen, což je v zásadním rozporu s posláním veřejných prostorů.¹

Obr. 9 Současné Horní náměstí v Olomouci

(Zdroj: Fotogalerie-stavby Olomouce. *Olomoucký deník* [online]. 2009 [cit. 2013-02-22]. Dostupné z: http://olomoucky.denik.cz/galerie/stavby_1001.html?mm=375460)

Nové a zintenzivněné využívání veřejných prostranství v současné době odráží změny ve společnosti. Vzrůstá poptávka po sociálních a rekreačních příležitostech, které jsou na veřejných prostranstvích nabízeny. Prostory využívá více lidí a je zřejmý znatelný posun od pasivního využití k využití aktivnímu. Potřeba veřejných prostor všech typů je dnes zjevná.⁷

4.4 Klasifikace a typologie veřejných prostor

4.4.1 Typologie z hlediska prostorového

Podle členění rozlišujeme tyto typy veřejných prostor: náměstí, ulice, zeleň a ostatní plochy, například sídlištní nebo prostory uličního typu – nábreží a pasáže.

Náměstí má již od období starověku obrovský význam v životě města, kdy plnilo funkci hlavního shromažďovacího prostoru, na kterém se odehrávaly různé denní aktivity obyvatel. Ve struktuře města má náměstí plošný charakter a tvoří místo, kde dochází k zastavení, soustředění lidí a kde je realizován veřejný život. Podle definice z hlediska urbanismu je náměstí jeden z rozhodujících skladebných článků města a jeho centra, které, jak již bylo řečeno, slouží převážně ke shromažďování lidí a má proto svým výrazem uvedený účel zdůrazňovat, tj. má působit dojmem koncentrovanosti. Náměstí jsou charakterizována optickým vymezením (objekty, zelení či vodní plochou), orientací, tvarem, velikostí, přístupy, příčným profilem, úpravou povrchu a vybavením.¹

Celosvětově je nejčastějším typem náměstí historicky definované **centrální náměstí** s dnes převládajícími obchodními, společenskými a reprezentačními funkcemi. Tento typ tvoří místo setkávání lidí a návštěvníků města a prostor pro pořádání různých oslav a přehlídek. Další typy náměstí byly vytvářeny při cíleném plánování měst a patří mezi ně **parková náměstí** s převahou zeleně významná pro rekreaci obyvatel či **obytná náměstí**. Jako obytné náměstí se označuje centrální prostor obytných souborů, který má většinou charakter polosoukromého prostoru a kde dochází zejména k setkávání sousedů a dětským hrám.

Dále se vymezuje **typ dopravních náměstí**, která jsou významná svou strategickou dopravní polohou ve struktuře města nebo slouží jako přestupní zastávky městské hromadné dopravy.¹²

---

¹² Metodika tvorby a obnovy veřejných prostranství. In: *Kvalitní veřejné prostory* [online]. Brno: Nadace partnerství, 2011 [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.urbanspaces.eu/uploads/wp5-outputs-map/pp3-methodology-on-quati ty-public-spaces-brno-czr.pdf>

Mezi prostorovou formu „náměstí“ patří, kromě klasického výše popsaného náměstí, také náves a tržiště. **Náves** tvoří v obcích jádrový veřejný prostor, který slouží stejně jako náměstí ve městech k setkávání lidí a kde se odehrávají významné obecní události. Je to nejdůležitější prostor obce, který ji reprezentuje navenek a měl by mít svou důstojnost, na druhou stranu by zde neměly chybět prvky určené k posezení a dětským hrám. Mezi další typické prvky, které se zde nachází patří kapličky, pomníky padlým hrdinům, studny nebo staré stromy.¹³ V některých obcích má náves funkci dopravní komunikace – vede skrz ni hlavní silnice, nachází se zde parkoviště či točna autobusů a podobně. **Tržiště** je místo na náměstí se stánky, určené pro konání trhů, může to však být i volný či krytý městský prostor sloužící obchodní funkci pro prodej produktů krátkodobé spotřeby vyrobených či vypěstovaných v blízkém okolí.¹

Ulice jsou automaticky brány jako součást sídel, a proto často nemusí být lidmi vnímány jako veřejné prostory. Zástavbou kolem ulic vznikala v minulosti nová sídla, a to jak v městském, tak i venkovském osídlení. Do 30. let 20. století bylo ve městě rozmístění domů kolem ulic typické (poté docházelo k výstavbě domů a bytů rozšířených dále do prostoru, viz naše sídliště). Ulice může mít charakter těchto typů: městská třída, obytná ulice či pěší zóna.

Hlavní funkcí **městské třídy** je, vzhledem k její poloze ve městě, doprava, dále obchod společně se službami a funkce společenská. Přestože městské třídy často slouží jako významné dopravní tepny, vhodným uspořádáním a členěním prostoru zároveň s výsadbou zeleně za účelem tvorby mikroklimatu, nemusí docházet ke kolizi s funkcemi obchodními a společenskými. Nejdůležitější funkcí **obytné ulice** je umožnění kontaktů mezi místními obyvateli a rozvoj tamější komunity. Neprobíhá skrz ně tranzitní doprava, pouze doprava sloužící k obsluze zdejších domů a bytů.

Až v posledních letech se u nás začínají uplatňovat úpravy, které rozvíjí obytný potenciál tohoto typu ulic. Konkrétně se jedná o dopravní značení, které vymezuje režim obytné zóny – řidič zde smí jet rychlostí maximálně 20 km/hod a nesmí ohrozit chodce;

---

¹³ ROUBÍKOVÁ, Blanka. Veřejná prostranství venkovské obce. [online]. 2011 [cit. 2013-02-23].

Dostupné z:

http://www.regionhranicko.cz/dokumenty/projekty/24/1%20serie%20seminaru/Hriste%20a%20verejna%20prostranstvi/Verejna_prostranstvi_a_zelen.pdf

v obytné ulici takto označené jsou dovoleny hry dětí. Důležitými vyčleněnými plochami jsou v obytných ulicích plochy zeleně a plochy pobytové.

Posledním typem ulice, který bývá vyčleňován je **pěší zóna**. S tou se u nás setkáváme v historických jádrech měst, která mají středověký původ a jejich ulice jsou tak úzké, že je na nich automobilová doprava nerealizovatelná. V posledních cca padesáti letech potom dochází opět v historických centrech měst k vytváření pěších zón, a to z důvodu růstu automobilové dopravy v těchto lokalitách. Tyto ulice mají především obchodní (velký podíl drobných obchodů) a společenský význam, vysokou koncentraci pěších osob a omezenou motorovou dopravu (vjezd je zpravidla povolen pro zásobovací auta a místní obyvatele). Místo bez automobilové dopravy vybízí k pobytu a různým společenským aktivitám v atraktivním veřejném prostoru a umožňuje sociální kontakty. V dnešní době představují pěší zóny běžnou součást našich měst. Jisté formy pěších zón lze najít i mimo historická centra měst - v rozvolněné struktuře sídlišť byly cíleně oddělovány chodníky a pobytové prostory pro pěší od automobilové dopravy. ²

Zeleň je velmi důležitou součástí veřejných prostranství. S probíhajícím procesem rozrůstání měst a se změnou životního stylu její význam stoupá. Jako zeleň je označován soubor tvořený většinou živými a neživými (přírodními nebo umělými) prvky zeleně, záměrně založenými nebo spontánně vzniklými, o které je pečováno sadovnicko-krajinářskými metodami. V územním plánování se zelení zpravidla rozumí funkční náplň území, která je rovnocenná jiným funkcím, jako např. dopravě nebo bydlení. Podle této definice se rozlišuje zeleň v hlavní, dominantní funkci, kdy je jedinou náplní území, nebo parky a zeleň v doplňkové funkci, kdy je součástí ploch s jinou hlavní funkcí, například s bydlením. ¹⁴

Jednotlivé prvky zeleně by měly být propojeny do systému z toho důvodu, aby došlo k posílení jejich hlavních funkcí - ekologické, společenské - rekreační a oddychové a environmentální, z tohoto důvodu by měl být systém parkových ploch také snadno dostupný (význam veřejných prostranství viz kapitola 4.7). Mezi „zelená“ veřejná prostranství se řadí: parky a parčíky, lesoparky, městské zahrady, sídlištní zeleň a vnitrobloky.

---

¹⁴ JEBAVÝ, Matouš. *Systémy sídelní zeleně I*. Praha, 2008. Skripta. ČZU v Praze.

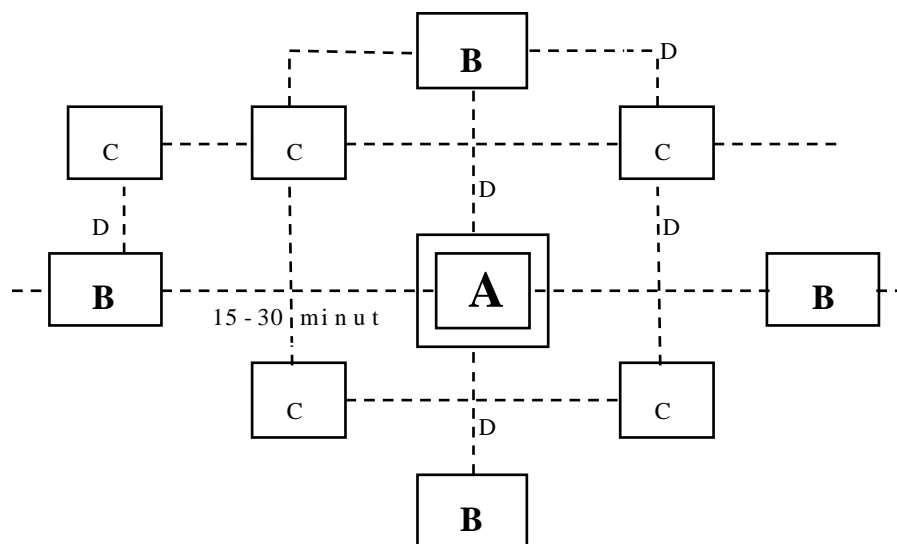
K největšímu rozvoji **městských parků** u nás dochází od 19. století, kdy se ve velké míře vyvíjí průmyslová a lázeňská města a doznívá funkce starých městských opevnění. Významným počinem v této oblasti bylo zpřístupnění nejvýznamnějšího městského parku v Brně – Lužánek (v 1. pádě Lužánky) již v 80. letech 18. století. Od poloviny 19. století, kdy byla rušena městská opevnění, vznikaly na jejich místě nové parky a alejové promenády označované jako zelené prstence.

Parky jsou charakterizované volnou výsadbou a střídáním otevřených trávnickových ploch, stromových solitérů a kompaktnějších výsadeb dřevin. Podle členění Matouše Jevavého jsou rozlišovány parky základní a speciální. **Základní parky** se dle velikosti spádového území vymezují jako parky I. (spádové území je ve vzdálenosti do 400 metrů), II. (spádové území do 800 metrů) nebo III. (spádové území do 1500 metrů) kategorie. **Speciální parky** jsou určeny k jedné nebo více specifickým činnostem a podle toho se může jednat o parky lázeňské, nemocniční, dětské, naučné, výstavní, parky sportovních areálů a podobně.

Podle velikostní klasifikace jsou vymezovány 1) malé parky a drobné parkově upravené plochy a 2) městské nebo okrskové parky s velikostí nad 4 hektary plochy. Malé parky se nachází většinou v místech s kompaktní zástavbou a mají často jen jedno využití – slouží jako odpočívadlo, vyhlídka nebo například dětské hřiště. Městský park by měl být izolován od dopravního provozu, negativních vlivů rušného urbanizovaného prostředí a měl by být napojen na obytné zóny, aby byla splněna podmínka snadné pěší dostupnosti. O optimálním rozsahu rozhoduje počet jednotlivých funkcí v parku, reliéf, velikost a tvar plochy, počet obyvatel, skladba a velikost spádového území a další parametry. Ideální městský park komplexněji uspokojuje požadavky krátkodobého odpočinku.

Parky většího rozsahu by měly být vnitřně organizačně členěné, z důvodu toho, aby podle věku či zájmů návštěvníků došlo k vytvoření vzájemně propojených prostor s odlišnou náplní. V takovém parku by se potom měly vyskytovat: **vstupní a rozptylové prostory** umožňující příjemný a přehledný první kontakt (jejich součástí je občerstvení, plánek parku, toaleta), **ústřední společenský prostor**, jehož významným prvkem bývá často vodní plocha, odpočívadlo, přírodní scéna či hudební pavilon, **prostor rušných aktivit** - například různé typy dětských hřišť, minigolf, kuželky a další sportovní plochy, **klidový prostor**, který tvoří systém celoročně udržovaných procházkových okruhů s odpočinkovými prostory a v neposlední řadě **hospodářská zařízení parku**.

Základním funkčním prvkem parku je však, jak již bylo naznačeno, zeleň. V optimální plošné struktuře parku by proto zeleň měla být zastoupena asi 72-80 %. Z dalších prvků by se potom na ploše parku měly podílet: komunikace a zpevněné plochy 7-11 %, odpočinkové plochy 5-7 %, dětská hřiště 4-11 %, vodní plochy 1-3 % a ve zbytku plochy zastavěné.

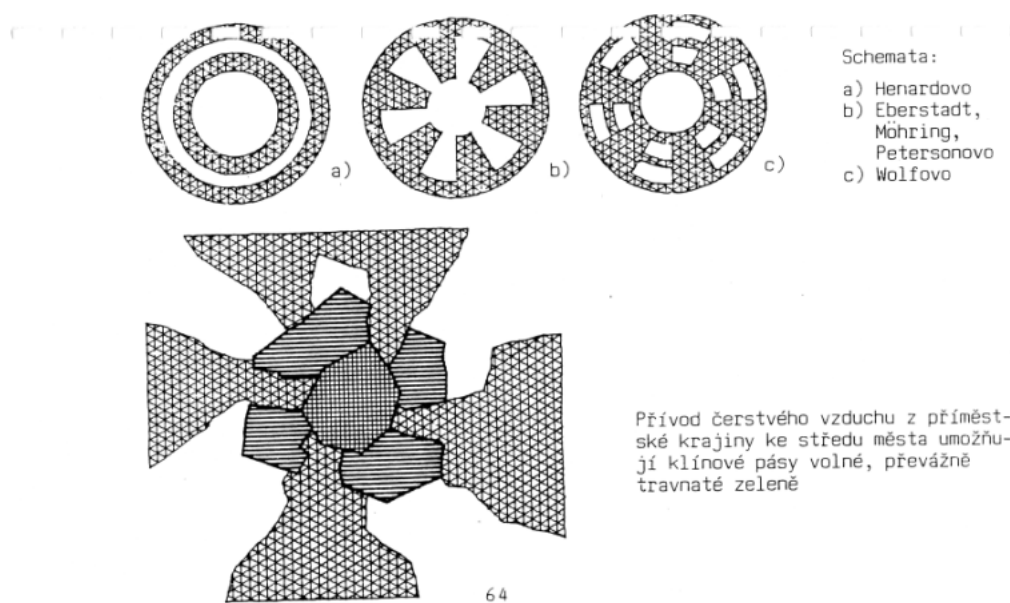

Obr. 10 Schéma různých typů parkových ploch v sídle, vysvětlivky:

- A - městský park, B - parky obytných okrsků, čtvrtí, C - malé parkové plochy,
- D - spojovací zeleň (aleje, pěší zóny, upravené proluky), vlastní zpracování

V systému městské zeleně se využívají tři hlavní teoretické návrhy – okružní, radiální teorie klínů a radiálně okružní teorie. V praxi se sice neuplatňují důsledně, přesto mají všechny význam pro další řešení systémů zeleně. **Hénardovo okružní schéma** představuje roztržitěná zeleň spojená do kruhových prstenců, při realizaci se potom střídá prstenec zeleně a zástavby. Druhá **teorie - Eberstadt, Möhring, Petersonova**, prosazuje klínovité pronikání zeleně ve směru z příměstské krajiny hluboko k centru městské zástavby. **Wolfova radiálně okružní teorie** využívá principů obou předchozích systémů.¹⁴

Obr. 11 Schémata systému městské zeleně

(Zdroj: JEBAVÝ, Matouš. *Systémy sídelní zeleně I.* Praha, 2008. Skripta. ČZU v Praze)

Z hlediska lokalizace se rozlišuje **systém zeleně přirozený a umělý**. Přirozené systémy se nejčastěji vyskytují podél vodních toků, na místech bývalých městských hradeb či pronikání lesních klínů z okolí města. Umělý systém se podle rozmístění zeleně člení na: šachovnicový (plochy zeleně jsou lehce dostupné a pravidelně rozmístěné v celém sídle), paprscitý, okružní a typ kombinovaný.

¹⁴ JEBAVÝ, Matouš. *Systémy sídelní zeleně I.* Praha, 2008. Skripta. ČZU v Praze

Další typ „zelených“ veřejných prostranství představují **lesoparky**, nacházející se v přírodním zázemí města a kombinující v sobě prvky původního lesa a městského parku. V tomto prostoru bývá zvýrazněn rekreační význam na úkor ryze hospodářských funkcí lesa nebo krajiny obecně a z tohoto důvodu bývají lesoparky zřizovány hlavně na okraji velkých měst – v blízkosti sídlišť, v okolí lázeňských měst nebo v okolí významných rekreačních středisek. Lesoparky bývají vybaveny základním mobiliářem a různorodou sítí cest, je zde možné i občerstvení. Oproti typu klasického městského parku spočívá výhoda lesoparku v jeho menší náročnosti na údržbu a přírodnějším charakteru krajiny a vegetace.¹²

Městské zahrady jsou intenzivně udržované a upravované prostory s okrasným charakterem, které mají původ v historických soukromých zahradách zámků, vilek a podobných objektů a později byly předány k užívání veřejností. Slouží převážně k rekreačním účelům (procházky, odpočinek) a kulturním či společenským aktivitám.¹²

Jako **vnitrobloky** jsou označovány dvorní trakty uvnitř blokové zástavby. Rozlišuje se několik typů vnitrobloků, od těsných dvorů zastavěných garážemi či jinými budovami, přes rozparcelované zahrádky u jednotlivých domů, až po rozsáhlé plochy zeleně. Vnitrobloky jsou potenciálně ceněnými prostory, v současné době však nejsou jejich možnosti často využity a potýkají se s řadou nevýhod. Jednu z nich představují nejasně definované plochy, na kterých je z tohoto důvodu vysazena tráva bez takové úpravy podporující využití tohoto prostoru nebo na nich parkují auta.¹² Přednosti a potenciál vnitrobloků spočívají v zachování lidského měřítka prostoru, který umožňuje dětské hry, mezilidské kontakty a krátkodobý pobyt v zeleni v relativně klidném polosoukromém prostoru odděleném od rušného prostředí ulice. Zeleň vnitrobloků představuje vhodnou přírodní kulisu zvyšující atraktivitu bydlení v husté blokové zástavbě.

Sídlištní zeleň je společně s chodníky, komunikacemi a dětskými hřišti lokalizována na volných rozsáhlých plochách mezi zástavbou zejména panelových domů. Tyto volné plochy a prostory mají zajišťovat mimo jiné dostatečný odstup mezi jednotlivými domy. V současné době u nás existuje relativní dostatek ploch sídlištní zeleně, ty jsou i poměrně snadno a rychle dostupné.

Na druhé straně je dnešní stav těchto typů prostranství charakterizován řadou nedostatků a nevýhod. Největším nedostatkem sídlištní zeleně je, že se zpravidla jedná o rozsáhlé neuchopitelné plochy bez jasného využití. Problém představuje nevyhovující síť komunikací, nedostatečná údržba a nevhodná skladba, dnes často již v blízkosti domů přerostlých, dřevin. V posledních cca třiceti letech dochází ke zmenšování ploch sídlištní zeleně na úkor vznikajících parkovišť pro auta místních obyvatel. Důsledkem příčin současného stavu zeleně sídlišť je potom často špatný, či žádný vztah ke svému bydlišti a blízkému okolí, nezájem a vandalismus způsobený nudou a lhostejností k negativním jevům.

Nábřeží a pasáže patří mezi veřejná prostranství uličního typu. Jako **nábřeží** se označuje stavebně upravený prostor podél řeky. Z urbanistického hlediska je hlavní charakteristikou nábřeží jeho jednostranné optické vymezení, buď objekty či vysokou zelení, které tvoří v mnoha případech faktickou ochranu člověka, který se v prostoru nachází, před nepříjemnými složkami klimatu a podvědomou psychickou oporou před fyzickým ohrožením. K opoře se člověk vždy staví zády, aby tváří čelil možnému nebezpečí, proto pohled diváka při jednostranně vymezeném prostoru bude přitahován nikoli omezující stěnou, ale spíše volným prostorem, který se před ním rozevírá. **Pasáž** představuje průchod budovou (zpravidla s obchody) z jedné ulice do jiné ulice nebo krytý průchozí městský prostor s obchodními aktivitami.¹

Ostatními veřejnými plochami jsou podle Šilhánkové nedefinovatelné prostorové útvary, které nemají jasné prostorové ohraničení a/nebo jasnou funkční náplň. Jedná se nejčastěji o prostory vzniklé na základě funkcionalistického přístupu k budování měst - plochy mezi soliterně umísťovanými, převážně panelovými domy. Jsou to různá nákupní centra v sídlištních, komunikace a parkoviště tamtéž. Případně to mohou být prostory, které mají potenciál veřejným prostorem se stát - rekonverze starých průmyslových areálů v centrálních oblastech měst.

---

¹ ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra: *VEŘEJNÉ PROSTORY V ÚZEMNĚ PLÁNOVACÍM PROCESU*. 1. vydání. Brno: Cívitas per Populí, 2003. ISBN 80214-2505-9

4.4.2 Klasifikace z hlediska přístupnosti

Veřejné prostranství bývá většinou ve veřejném majetku nebo správě, faktem však je, že majetkové poměry nemusí být v tomto případě vždy určující. V poslední době se stává světovým trendem, že i soukromí majitelé a investoři chápou společenský a ekonomický význam veřejných prostranství a ve svých projektech navrhují jejich vytvoření. Předpoklad, že prostor ve veřejném vlastnictví je i veřejně přístupný a neomezeně užitelný však nemusí být vždy správný. Hodně různých typů prostranství ve veřejném vlastnictví má omezenou přístupnost a naopak. Důležitá je proto, na rozdíl od vlastnictví, hlavně přístupnost prostoru lidem a možnost jej využívat.

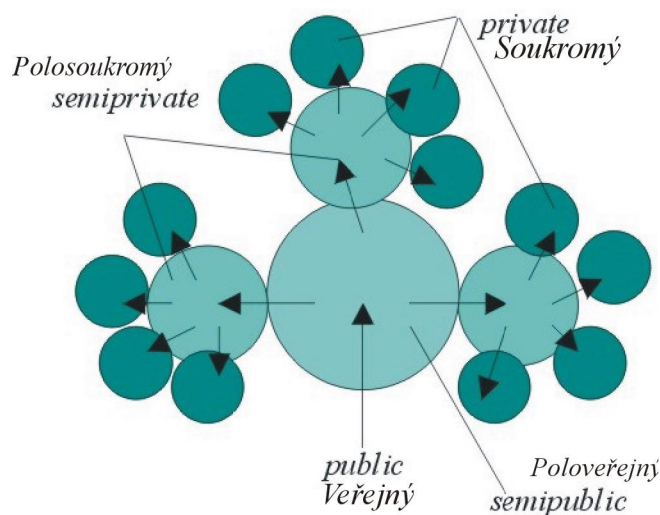
Na venkově je typičtější společný život celé komunity a existuje zde obyvateli sledovaný veřejný prostor, kde se odehrávají i soukromé události. Naproti tomu město vyznává spíše anonymitu a soukromý prostor. Rozdělení mezi prostorem soukromým - nepřístupným a veřejným - přístupným je typické pro život ve městě. Mezi soukromým a veřejným prostorem však existuje řada přechodů a podle toho se prostory rozlišují na veřejné, poloveřejné, soukromé a polosoukromé.²

Mezi **veřejné prostory** lze zařadit prostory ve veřejném vlastnictví, kam mají přístup všichni lidé bez omezení (ulice a náměstí) ale i plochy, které jsou v majetku soukromém. Tato obecná definice rozšiřuje pojetí na neomezené užívání veřejností bez ohledu na věk, rasu či sociální a kulturní rozdíly. Přesto bývá někdy přístupnost těchto prostranství omezena, například dětských hřišť či městských zahrad a to hlavně z důvodu větší bezpečnosti nebo omezení vandalismu.

Prostory poloveřejné představují například menší obytné ulice či průchozí vnitrobloky, které jsou veřejnosti přístupné, ale místními obyvateli bývají často vnímané jako „vlastní teritorium“. Tato místa jsou pod dohledem místních, což zajišťuje jejich přirozenou sociální kontrolu a obyvatelé je někdy využívají k výsadbě květin, umístění soukromé lavičky či herního prvku pro děti. Tento typ prostoru však zažívá v posledních letech úpadek, protože je stále méně místních obyvatel, kteří by měli dostatek volného času a ochoty k jeho rozvoji a péči o v podstatě veřejný prostor.

Pro veřejný život jsou významné i prostory, které jsou v čistě soukromém vlastnictví, zvláště pokud se takovéto prostory nacházejí v blízkosti veřejných ploch a nejsou od nich pohledově odděleny, v tomto případě se pak jedná o **typ soukromého prostranství**. Konkrétně to mohou být například soukromé předzahrádky domů.

Jako **polosoukromé prostory** lze označit plochy, které jsou sice v soukromém majetku, ale za jistých podmínek mohou být přístupné pro veřejnost a ta je tak může užívat. Jejich přístupnost a užívání však většinou bývají nějakým způsobem omezeny. V posledních letech se podíl soukromých prostorů sloužících pro veřejnost zvyšuje, jedná se zejména o velká atria nebo nákupní galerie nebo prostory, které mají funkci spojnice mezi dalšími veřejnými prostranstvími. Tyto prostory mají uzavřený, interiérový charakter, ale ve smyslu počtu lidí – nakupujících a ve způsobu jejich využití mají charakter veřejný. Protože zde však nedochází k sociálním kontaktům a rozvoji komunity, označují je někteří odborníci jako prostory pseudoveřejné. Jak již bylo zmíněno v kapitole 4.3, existence těchto typů prostranství má nepříznivé vlivy na skutečné městské veřejné prostory. Pro město to znamená rozptýlení a účinné uzavření lidí a aktivit, vyprázdňování a monotónnost jeho veřejných prostor, odliv financí.

Obr. 12 Schéma veřejných prostorů z hlediska příslušnosti (dle Gehla)

(Zdroj: ŠILHÁNKOVÁ, V. Veřejné prostory našich měst. *Veřejná správa*, 2003, vol. XIV, no. 6. ISSN: 0027-8009)

4.4.3 Typologie z hlediska významu veřejných prostranství v městském organismu

Podle spádového okruhu nejčastějších uživatelů se veřejná prostranství dělí na tyto řádovostní kategorie: lokální, místní, okrsková, celoměstská, regionální a nadregionální či národní. ¹

Veřejné prostory lokálního významu jsou důležité zejména pro obyvatele nejbližšího okolí a lze za ně považovat vnitroblokové a polovnitroblokové prostory. Jejich základní charakteristikou je důraz na obyvatelnost. Jsou to prostory, které vytvářejí zázemí obyvatelům okolních domů, místa neformálních až intimních každodenních kontaktů a místa her dětí. Tyto prostory zpravidla obsahují pouze vybavení zajišťující jejich obyvatelnost – dětská hřiště a lavičky. ¹

Veřejné prostory místního významu jsou jedním z několika obdobných typů v městské čtvrti, a proto tyto prostory nemají zvláštní význam. Základní charakteristikou tohoto prostoru je nejširší možné promísení všech funkcí. Funkce kulturně – společenská je v rovině neformálních kontaktů. Také obchodní funkce oproti následujícím typům ustupuje, a to zejména do podoby prodeje zboží každodenní spotřeby (potravin, drogistické zboží apod.). Velmi významný je zvyšující se podíl funkce bydlení, která začíná mít převládající a určující charakter. Z prostorového hlediska jsou místně významnými veřejnými prostory náměstí, městské třídy nebo menší parky a parkově upravené plochy. ¹

Okrskové veřejné prostory jsou typické pro určitou městskou část nebo čtvrť. V této úrovni je již zřejmý posun k poloformálnímu střetávání lidí. Odehrává se zde množství kontaktů, a to zejména mezi obyvateli místní čtvrti. Převažující funkce jsou v těchto prostranstvích kulturně společenské a obchodní. V oblasti obchodní se jedná zejména o obchod v budovách, které obklopují veřejný prostor. Ve vlastním veřejném prostoru se mohou vyskytovat prodejní stánky. Tyto typy prostor jsou představovány především náměstími či jejich kombinacemi, městskými třídami či parky. ²

Veřejná prostranství celoměstského významu jsou vnímána jako významná a velmi důležitá. Nejvíce se jich nachází v historickém jádru a centru města, mohou se však vyskytovat i mimo centrální zónu, a to v případě, že se správní a obchodní střed města přesune do nových městských částí. Pro jejich využití je typická obchodní a kulturně společenská funkce - slouží pro formální i neformální setkávání občanů. Veřejná prostranství celoměstského významu mají největší podíl na rozvoji cestovního ruchu a jejich kvalita má velký vliv na turisty a návštěvníky, zprostředkuje jim celkový dojem, jakým na ně město zapůsobí a ovlivní i to, jestli se do něj znovu vrátí. Tyto prostory jsou však významné i pro obyvatele města a podle typu prostranství se jedná o náměstí, návsi, tržiště, ulice, nábřeží, správní či obchodní lokality či parkové plochy. ²

Regionální veřejný prostor symbolizuje určitý region. Z hlediska prostorového uspořádání a funkční náplně jsou tyto veřejné prostory v podstatě totožné s celoměstsky významnými veřejnými prostory, jen formálních akcí regionálního významu se zde odehrává větší množství. Tento typ veřejného prostoru se může nacházet pouze v regionálně významném sídle. ¹

Nadregionálně a národně významný veřejný prostor vytváří nebo symbolizuje identitu národa, státu nebo jiné velké a významné skupiny obyvatelstva. Tak jako u regionálně významného veřejného prostoru, i zde je funkční a prostorová skladba totožná s celoměstsky významnými veřejnými prostory. S tímto veřejným prostorem se ztotožňuje regionální nebo národní cítění obyvatelstva, z čehož plyne poměrně vysoké procento formálních akcí regionálního nebo celonárodního významu. Z logiky věci vyplývá, že nadregionálně nebo národně významný veřejný prostor se může nacházet pouze v metropoli. Pro Českou republiku jsou takovými prostory zejména Václavské a Staroměstské náměstí v Praze. ¹

4.5 Aktivity ve veřejných prostranstvích

Jan Gehl vymezuje tři typy venkovních aktivit ve veřejných prostorech – nezbytné, volitelné a společenské aktivity.⁷

Pod **nezbytné aktivity** spadají ty, které jsou více méně nucené, například chození do práce a do školy, nakupování, čekání na prostředky hromadné dopravy nebo různé zařizování, což jsou takové činnosti, na které má materiální prostředí jen mírný vliv. Tyto činnosti totiž probíhají po celý rok, téměř nezávisle na vnějším prostředí. **Volitelné aktivity** mají jinou povahu než předchozí typ a jsou provozovány jejich účastníky pouze za příznivých podmínek – pokud účastníci chtějí a umožňuje to místo a čas. Mezi volitelné aktivity patří například procházky venku, postávání a pozorování života kolem či sezení a slunění – aktivity závislé na venkovních materiálních podmínkách.

Jsou-li venkovní prostory nekvalitní, vyskytují se v nich pouze nezbytné aktivity – na ulicích a veřejných prostranstvích nízké kvality se odehrává minimum aktivit a lidé spěchají domů. Dobré prostory naopak umožňují zcela jiné, široké spektrum lidských aktivit, protože místo a situace zde lákají lidi, aby se zastavili, posadili, jedli, hráli si a tak podobně.⁷

Typ aktivit	Kvalita materiálního prostředí	
	Špatná	Dobrá
Nezbytné aktivity	●	●
Volitelné aktivity	●	●●●
Společenské aktivity	●	●

Obr. 13 Schéma vztahů mezi kvalitou venkovních prostor a poměrným výskytem aktivit (dle Gehla)

(Zdroj: GEHL, Jan. *Život mezi budovami: Užívání veřejných prostranství*. Brno: Nadace partnerství, 2000. ISBN 80-85834-79-0)

Společenské aktivity závisí na přítomnosti jiných lidí ve veřejných prostranstvích a zahrnují například hrající si děti, konverzaci a zdravení, veřejné aktivity různého druhu a v neposlední řadě pasivní kontakty jako pozorování cizích lidí a jejich poslouchání. Tento druh aktivit se vyskytuje náhle, jako přímý důsledek toho, že se lidé pohybují a pobývají na stejných místech a z toho vyplývá fakt, že společenské aktivity jsou nepřímo podporovány tam, kde jsou nezbytným a volitelným aktivitám poskytnuty lepší podmínky.

Jako konkrétní aktivity, které lidé provozují na veřejných prostranstvích Gehl vymezuje chůzi, postávání, sezení, pozorování, naslouchání a povídání si.

4.6 Veřejná prostranství venkovských obcí

Jak již bylo zmíněno v kapitole 4.4.1 nejdůležitějším veřejným prostranstvím obce je **náves**. Tento jádrový prostor slouží k setkávání lidí a odehrávají se tady nejdůležitější události obce. Z tohoto důvodu je zde důležité vybavení lavičkami pro posezení a drobnými prvky pro hru dětí. V minulosti měly tyto prostory mimo jiné i hospodářský význam – nacházely se zde sýpky, studny či obecní váhy, dnes je hlavní požadavek kladen na estetiku. V dobách minulých byla tato místa doplňována také **kultovními a sakrálními prvky** – kaple, sochy svatých či patronů, památníky padlým hrdinům či zvoničky; tyto objekty nacházíme v mnoha obcích dodnes.

V současné době se uplatňuje potřeba vybavení veřejných prostor zařízeními pro sport, zábavu a rekreaci. Vznikají tak nová **dětská hřiště** s různorodými herními prvky či moderní **sportoviště**. Význam venkovských prostor pro obchod je stále patrný, i když v menší míře než tomu bylo dříve, a tak také zde bývá pro trh vymezena vhodná plocha.

Na rozdíl od města, mají lidé na venkově do volné přírody blíže, proto činnosti, jako například procházky či venčení psa, které jsou ve městě závislé na parcích, jsou na vesnici přeneseny do krajiny kolem obce. Přesto se však i v obcích, zejména těch větších, setkáváme s různými parkovými úpravami zeleně. Celkově je na vesnici ve srovnání s městem **více zeleně**. Je však důležité si uvědomit, že pro vzrostlé stromy je zde vyhrazeno méně veřejných ploch a tak vysoká zeleň na vesnicích v poslední době chybí.

Vzrostlé stromy na veřejných prostranstvích obce dnes často představuje nevhodná výsadba ze 70.let, takže některé návsí by bylo možno vzhledově přirovnat spíše k lesu než reprezentativnímu veřejnému prostoru.¹³ V centrech některých obcí se lze setkat se starými či památnými stromy.

Dalšími typickými venkovskými veřejnými prostory jsou areály umístěné nejčastěji na okraji obce, sloužící k pořádání letních hudebních zábav pod otevřeným nebem, které bývají často řešeny společně se sportovními areály, je tak možné využití zázemí pro oba dva typy akcí. Mezi další venkovská veřejná prostranství jsou řazeny ulice, pro jejichž obraz jsou velice významné soukromé předzahrádky u domů místních obyvatel a dále ohrazené celky, jako jsou například hřbitovy či zámecké zahrady.

Mobiliář představuje jednotlivé důležité prvky vytvářející veřejné prostranství a vybavuje tak tyto prostory přenosnými či snadno demontovatelnými zařízeními. Jedná se o lavičky, odpadkové koše, pouliční veřejné osvětlení, informační cedule, nástěnky a směrovky, stojany na kola, vybavení dětských hřišť a tak podobně. Vybavení obce v dnešní době souvisí s moderním způsobem života, často se proto setkáváme s použitím netypických architektonických tvarů, přesto by však v těchto prostorech měla být zachována jednoduchost a dodržen jednotný styl prvků mobiliáře.

4.7 Význam veřejných prostranství pro společnost

Požadavky na veřejná prostranství se mění v čase společně se změnami životního stylu. Ještě před sto lety tyto prostory sloužily hlavně k obchodu, dopravě a setkávání lidí a tyto funkce byly více méně v rovnováze. Veřejná prostranství byla intenzivně využívána bez ohledu na jejich kvalitu, protože lidé tehdy neměli jinou možnost a do těchto prostor jít museli. S rozvojem moderních technologií a dnes již běžným užíváním automobilů si lidé v současné době vyřídí své povinnosti, za kterými se dříve vydávali na veřejná prostranství, rychleji a jednodušeji. Proto je dnes pobyt na veřejném prostoru spíše otázkou volby a daleko větší roli hraje kvalita prostranství a možnost vybrat si místo a společnost lidí, se kterými chci trávit volný čas. Jak míní sociologové, v době, kdy hodně lidí tráví svou pracovní dobu u počítače, ke komunikaci používá telefon, internet a e-mail a kdy večerní zábavu obstarává často televize, mají veřejná prostranství obrovský význam i jako místa setkávání a základních lidských kontaktů.¹⁵

Z hlediska významu veřejných prostranství pro společnost jsou nejvýznamnější tyto hodnoty – místo setkávání, zdroj zážitků a inspirace, prostor pro politickou reprezentaci, místo sociálního učení a výměny informací a místo sociální inkluze.¹⁶

Jak již bylo naznačeno veřejná prostranství představují místa, která slouží k **setkávání lidí** a pro jejich denní aktivity. Každé setkání dvou lidí představuje společenskou aktivitu. Vidět a slyšet jeden druhého, setkávat se, je taktéž společenská aktivita. Ve srovnání se složitějšími formami kontaktů – známostí nebo přátelstvím, by se mohly tyto méně intenzivní až pasivní kontakty zdát nedůležité, ale není tomu tak. Setkání či pouhá společná přítomnost představují možný výchozí bod pro kontakty na vyšší úrovni. Život mezi budovami lidem nabízí možnost být ve společnosti druhých uvolněně a bez velkých nároků. Být mezi jinými lidmi, vidět a poslouchat je a přijímat od nich impulzy, je předpokladem pozitivních zážitků, alternativ k samotě. Člověk nemusí být nutně s konkrétní osobou, ale pouze s jinými lidmi.⁷

---

¹⁵ *Regenerace třídy Edvarda Beneše v Hradci Králové* [online]. Partnerství, o.p.s., 2006 [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: <http://web2.mmhk.cz/dld/rm/benesovka/zaverena-zprava.pdf>

¹⁶ TEPLÁ, Martina. *Společenská hodnota veřejných prostranství* [online]. Brno, 2007 [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/103165/fss_b/Martina_Tepla_Bakalarska_prace.pdf. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií.

Podle holandského sociologa Jana Oostermana by městské veřejné prostory měly být společenskými místy a speciálními místy setkávání. Především náměstí by mělo představovat jakýsi obývací pokoj obyvatel města, kde se budou občané společně setkávat.¹⁷

Možnost vidět a poslouchat jiné lidi ve městě či obytné čtvrti znamená pro člověka také nabídku hodnotné informace o společenském prostředí obecně a zejména o lidech, s nimiž žije a pracuje a také představuje myšlenky a inspirace k činnosti. Prostředí, kde se pohybují lidé mezi lidmi nabízí bohatost smyslových změn. Gehl dále uvádí, že živá města, ve kterých jsou lidé v kontaktu s druhými, jsou vždy podnětná a bohatá na zážitky.

Také socioložka Lyn Lofland se zabývá veřejnými prostranstvími, která lidem přinášejí mj. **zážitky a potěšení**. Zážitky rozděluje do dvou kategorií – estetické a zážitky plynoucí z interakce s druhými lidmi. Estetické zážitky vycházejí z vizuálního vnímání jak umělého prostředí, tak lidí, kteří se v tomto prostředí nacházejí.

K takovýmto zážitkům se řadí například historie města patrná z různorodosti budov a jejich architektonických stylů a jiných historických objektů, pozorování různých městských zákoutí a takových míst, které přinášejí potěšení pro svou nepředvídatelnost a otevírají prostor pro lidskou představivost. Ze zážitků způsobených interakcí s druhými lidmi, autorka zmiňuje „veřejnou osamělost“. V tomto případě člověk nemusí přímo komunikovat s jinými lidmi, ale přesto s nimi může být v kontaktu a může pociťovat jednotu se svými spoluobčany.¹⁷

Vzhledem k faktu, že na veřejných prostranstvích dochází k zcela otevřené komunikaci mezi různými lidmi, představují tyto prostory i místa, kde mohou lidé otevřeně sdělovat své politické názory. Veřejné prostranství je v tomto významu demokratickým místem, kde i marginální skupiny mohou projevit svá práva. Jejich využití pro demonstrace, protesty, průvody nebo slavnosti zdůrazňuje **politickou roli**, kterou tato místa mají. I v minulosti se různá revoluční hnutí odehrávala na ulicích a náměstích.

---

¹⁷ LOFLAND, H. L. *THE PUBLIC REALM. Exploring the city's quintessential social territory*. New York: Aldine de Gruyter, 1998

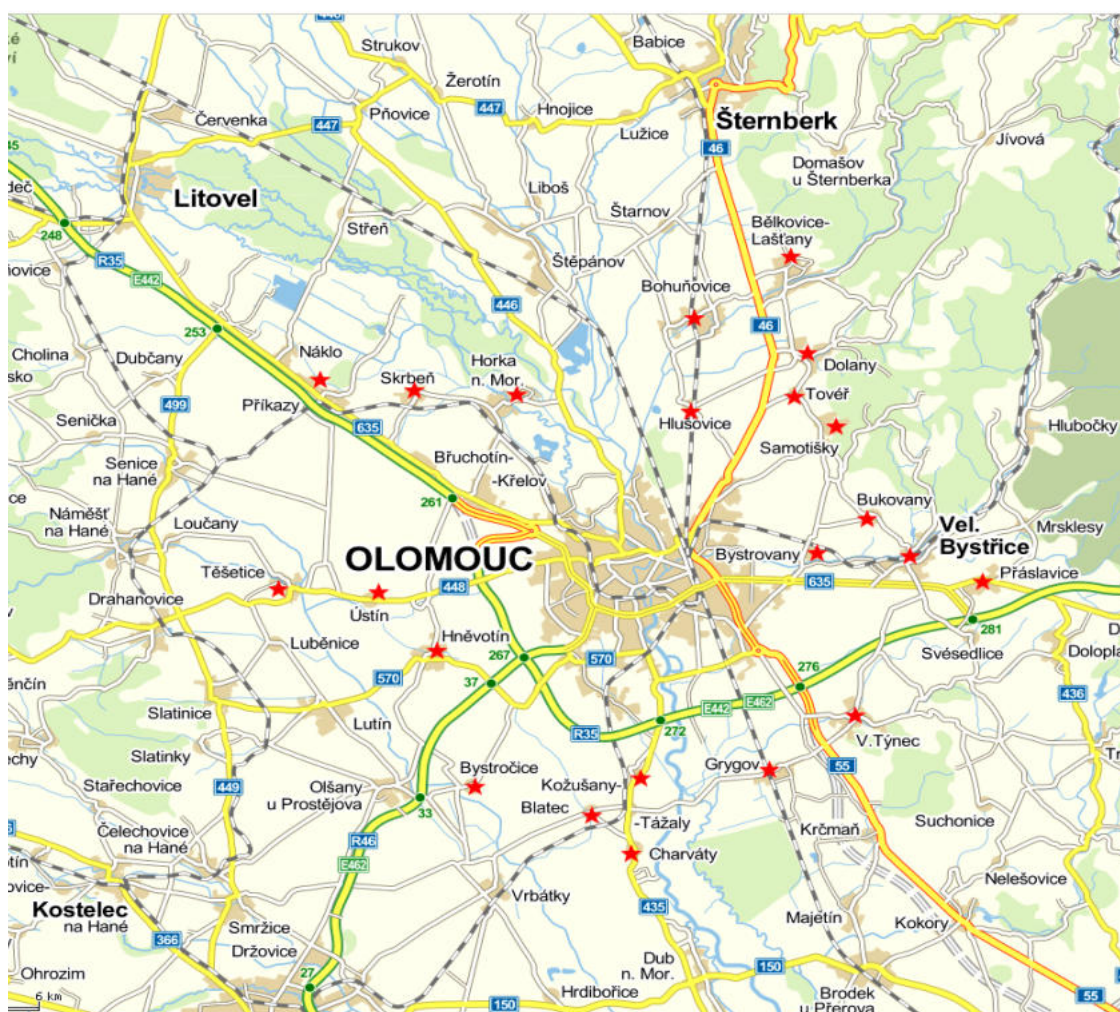
Jak již bylo zmíněno v kapitole 4.2.6 v době komunistického režimu u nás byla veřejná prostranství místy, kudy lidé pouze procházeli a neměli důvod se zde déle zdržovat, prostory byly společensky využity pouze při státem pořádaných oslavách a svátcích (prvomájové průvody či oslavy VŘSR).

V práci Jana Gehla je také zdůrazněn význam veřejných prostranství v oblasti **sociálního učení a výměny informací**. Už pouhé setkávání druhých lidí nám stačí k tomu, abychom získávali informace o našich spoluobčanech. V současné době jsme informováni prostřednictvím masmedií o světových událostech, avšak soužitím s lidmi se dovídáme sice o běžných, ale stejně podstatných detailech. Pozorování ostatních lidí v každodenním životě má význam zvláště v souvislosti se sociálním vývojem dětí, který je založen právě na sledování a napodobování okolního společenského dění.

Jednou z dalších základních hodnot veřejného prostranství je možnost jejich volného a svobodného užívání, lidé zde mohou jednat a mluvit tak, jak sami chtějí. Svoboda na veřejných prostranstvích však v sobě zahrnuje také zodpovědnost – lidé se mohou chovat jak chtějí, ale musí mít také na paměti, že toto místo sdílí společně s ostatními. Důležitým předpokladem pro svobodné užívání veřejných prostranství je jejich dostupnost. Má-li být prostranství místem sociální inkluze, musí být přístupné pro všechny obyvatele.

5 VYUŽITÍ VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ V OBCÍCH FUNKČNÍHO MĚSTSKÉHO REGIONU OLOMOUCE

Jako zájmové území pro hodnocení využití veřejného prostranství byly stanoveny tyto obce funkčního městského regionu Olomouc (23): Bělkovice-Lašťany, Blatec, Bohuňovice, Bukovany, Bystročice, Bystrovany, Dolany, Grygov, Hlušovice, Hněvotín, Horka nad Moravou, Charváty, Kožušany-Tážaly, Křelov-Břuchotín, Přáslavice, Příkazy, Samotíšky, Skrbeň, Těšetice, Tověř, Ústín, Velká Bystřice, Velký Týnec a v nich potom konkrétních 57 veřejných ploch.

Obr. 14 Obce zájmového území

(Zdroj: Místa, lokality a body. *Mapy.cz* [online]. 2001-2013 [cit. 2013-03-16]. Dostupné z: <http://mapy.cz/#x=15.312268&y=49.817333&z=6&t=s>)

Obr. 15 Vymezená veřejná prostranství ve funkčním městském regionu Olomouce
(vlastní zpracování)

5.1 Popis veřejných prostranství obcí funkčního městského regionu Olomouc

V rámci kapitoly jsou detailně popsána veřejná prostranství a jejich funkční využití včetně stručné charakteristiky obce.

Bělkovice-Lašťany

Vznik obce Bělkovice-Lašťany je datován do roku 1960, kdy vznikla sloučením dvou původně samostatných obcí – Bělkovic a Lašťan. Obec se nachází asi 12 km severovýchodně od Olomouce a leží v blízkosti významné dopravní komunikace, vystavěné v tereziánské době jako poštovní silnice spojující Olomouc a Šternberk, která byla podle svého vyústění označována jako Opavská. Obec má 2145 obyvatel.¹⁸

Jádrové veřejné prostranství obce se nachází na návsi, kde je postavena budova základní školy a sokolovna. V obci se na veřejných prostranstvích nachází velké množství sakrálních objektů. Na návsi je vystaven pomník padlým ve druhé světové válce a u budovy sokolovny se nachází kamenný kříž z roku 1889. Na návsi na travnaté ploše stojí také terakotová plastika holubice míru navržená olomouckým architektem Jaroslavem Neradem. Dalšími objekty na těchto prostranstvích jsou památník obětem první a druhé světové války se sochou Jana Žižky a pamětní deska lašťanského rodáka, účastníka protinacistického odboje, Josefa Brykse. Z větších sakrálních objektů lze zmínit kapli Panny Marie Čenstochovské z roku 1710, která se nachází u silnice do Dolan či kapli svatého Floriána. V Bělkovicích-Lašťanech jsou vystavěna celkem tři dětská hřiště – hřiště u základní školy v Lašťanech, v parčíku Na Brodku a hřiště za konečnou zastávkou autobusů. Areál sportovního hřiště je potom využíván k pořádání fotbalových utkání, tanečních zábav a různých kulturních akcí, například v roce 2012 znovu obnovené tradici stavění a kácení máje. V obci se nachází také množství veřejných prostranství sloužících k odpočinku a relaxaci – rybníček s výsadbou zeleně, již zmíněný parčík Na Brodku, či údolí Trusovického potoka.

---

¹⁸ k 1. 1. 2012, zdroj: Počet obyvatel v obcích České republiky. *Český statistický úřad* [online]. 2012 [cit. 2013-03-16]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/00002BD91A/\\$File/13011203.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/00002BD91A/$File/13011203.pdf)

Pozn.: počty obyvatel jsou v této kapitole vždy k 1. 1. 2012, zdroj: Český statistický úřad

Obr. 16 Náves obce Bělkovice-Lašťany

(Zdroj: Fotogalerie obce. *Obec Bělkovice-Lašťany* [online]. 2013 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z <http://www.belkovice-lastany.cz/index.php?nid=9562&lid=cs&oid=1991338>)

Blatec

Obec Blatec je situována 9 km jižně od města Olomouce na železniční trati Olomouc – Nezamyslice. V současné době čítá 622 obyvatel. Do roku 1980 byl Blatec samostatnou obcí, v témže roce byl však sloučen s obcí Kožušany-Tážaly; v roce 1990 se osamostatnil.

Nejstarší částí obce a zároveň nejvýznamnějším veřejným prostranstvím je náves obdélníkového tvaru, jejíž dominanty tvoří kaple svaté Markéty a Obecní dům, který je v současné době využíván jako knihovna a pohostinství „Blatecké šenk“. V bezprostřední blízkosti kaple se na veřejném prostranství nachází sakrální prvek - sousoší Malá Kalvárie z roku 1864. Na návsi je situována i základní a mateřská škola. Plocha návsi je zatravněna a osázena množstvím listnatých, jehličnatých i ovocných stromů, laviček či prvků k posezení je zde málo. Na jižním okraji obce je vybudováno fotbalové a nové dětské hřiště. Tyto prostory slouží nejen k dětským a sportovním hrám, ale i k odpočinku a k pořádání kulturních akcí obce.

Obr. 17 Část návsi s kaplí svaté Markéty v obci Blatec

(Zdroj: Blatec-kaple sv. Markéty. *Mapy.cz-foto* [online]. 2013 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z <http://foto.mapy.cz/230768-Blatec-kaple-sv-Markety>)

Bohuňovice

Bohuňovice se nachází 10 km severně od Olomouce, 9 km jižně od Šternberka a 3 km od obce Bělkovice-Lašřany. Obcí prochází železniční trať Šumperk - Šternberk - Olomouc. Vznik obce Bohuňovice je datován do roku 1960, kdy vznikla sloučením původně samostatných obcí - Bohuňovice, Moravská Loděnice a Trusovice. K 1. 1. 2012 zde bylo evidováno 2560 obyvatel. V roce 1999 obec získala titul „Vesnice roku“ v regionu Střední Morava.¹⁹

V obci lze definovat několik významných veřejných prostranství. Na návsi se nachází barokní kostel svatého Jana Křtitele, pomník Národní jednoty a kamenný kříž. Lidé v obci mají široké možnosti využití volného času, ať už v místním kině, aquaparku - centru zdraví či na různých kulturních a sportovních akcích (taneční zábavy, výstavy, turistické, sportovní a hasičské soutěže) pořádaných obecními spolky.

---

¹⁹ Kultura, sportovní a společenské akce. *Obec Bohuňovice* [online]. 2008 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://www.bohunovice.cz/index.php?id=23>

Tradiční náboženskou lidovou událostí je každoroční slavnost „Matičky“ v období Velikonoc. Pro tyto akce bývají využity prostory sokolovny, areál sportovních hřišť či hřiště pro hasičské soutěže. Nově vybudované hřiště s několika herními prvky se nachází v parku v blízkosti Centra zdraví a představuje tak zónu určenou pro dětské hry, relaxaci a odpočinek. Důležitým místem je také přednádražní prostor.

Obr. 18 Dětské hřiště v parku v Bohuňovicích

(Zdroj: vlastní)

Bukovany

Obec Bukovany se rozkládá asi 10 km východně od Olomouce a k 1. 1. 2012 zde bylo zaevidováno 600 trvale bydlících obyvatel. V roce 1990 získaly samostatnost vyčleněním z Velké Bystřice. Obec je dobře dostupná z Olomouce městskou hromadnou dopravou. Na návsi oválného tvaru se nachází budova obecního úřadu, knihovna, kříž a pomník T.G.Masaryka. V posledních letech bývá prostor návsi před obecním úřadem v zimních měsících využit k umístění rozsvíceného vánočního stromu. Toto prostranství potom slouží k setkávání obyvatel v předvánočním čase. Na severovýchodním okraji Bukovan byl v roce 1992 vystavěn kostel svatého Antonína Paduánského. Ke sportovnímu využití jsou určena hřiště, která se nachází v areálu sportovního klubu. Součástí areálu je i dětské hřiště.

Obr. 19 Kostel sv. Antonína Paduánského v Bukovanech

(Zdroj: Bukovany-kostel z r. 1992 *Mapy.cz-foto* [online]. 2013 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z <http://foto.mapy.cz/210931-Bukovany-kostel-z-r-1992>)

Bystročice

Bystročice jsou situovány asi 13 km jihozápadně od Olomouce a součástí obce je i osada Žerůvky. Původně samostatné obce Bystročice a Žerůvky se sloučily v jednu obec v roce 1964. V současné době žije v Bystročicích 746 obyvatel.

V jádrovém prostranství obce stojí budova obecního úřadu, knihovna a kostel svatého Cyrila a Metoděje s kamenným křížem. Významným prostranstvím pro pořádání kulturních a sportovních akcí – taneční zábavy, plesy, jarmarky, vítání občánků a další je před několika lety zrekonstruovaná budova sokolovny. V letních měsících bývají kulturní akce organizovány i v prostředí venkovního sportovního areálu. Bystročický sportovní areál byl opraven v roce 2009 a nyní kromě několika typů hřišť pro sport zahrnuje i moderní dětské hřiště. V roce 2012 byl v obci realizován projekt na obnovu komunikací a veřejných ploch a v části dvora obecního úřadu došlo ke zpevnění povrchu, výsadbě nové zeleně a vystavění betonové šachovnice a prvku pro hru dětí, čímž došlo k vytvoření odpočinkové zóny nejen pro rodiče s dětmi.

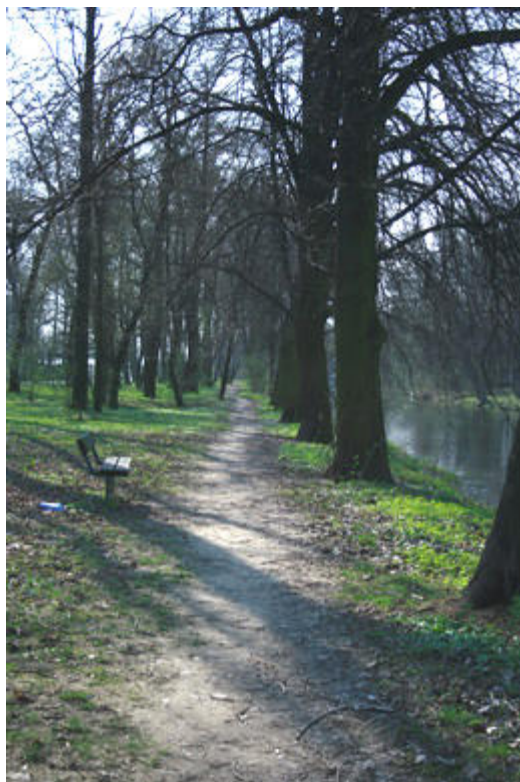
Obr. 20 Dětské hřiště ve sportovním areálu Bystročice

(Zdroj: Areál sportů Bystročice. *Můj projekt: ROP Střední Morava* [online]. 2013 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://www.muypojekt.eu/dr-cs/volny-cas-sportovni-arealy/strednimorava/areal-sportu-bystrocice.html#objekt>)

Bystrovany

Bystrovany jsou situovány 4 km východně od Olomouce a s městem jsou dopravně propojeny linkou městské hromadné dopravy. V letech 1975 až 1993 byly přičleněny k Olomouci, do té doby byla obec samostatnou a znovuosamostatnění přišlo až po občany zvoleném referendu ve zmíněném roce 1993. V obci žije 1019 obyvatel.

V posledních letech obec provádí úpravy místních komunikací a veřejných prostranství, k jejichž rozvoji tak dochází. Náves je situována u hlavní ulice, kde zastavují i autobusy MHD a představuje tak nejvýznamnější prostor obce. Nachází se zde důležité budovy – obecní úřad a knihovna, základní škola a sakrální stavby – kaple svatého Bartoloměje s kamenným křížem. V roce 2009 byl na návsi vybudován nový prostor, na kterém je vystavěna kašna, doplněný výsadbou soliterních listnatých stromů a lavičkami k posezení. Několik typů sportovních hřišť je součástí areálu, v němž se nachází i dětské hřiště s bezplatným přístupem. Další dětské hřiště je vystavěno u areálu mateřské školy. V těchto veřejných prostranstvích bývají organizovány kulturní a společenské obecní akce – slet čarodějnic, obecní zabíjačka, vánoční jarmark a další. Jako odpočinková zóna slouží parčík na okraji obce při údolí řeky Bystřice.

Obr. 21 Parčík při údolí řeky Bystřice v Bystrovanech

(Zdroj: Fotogalerie-Obec na jaře. *Bystrovany obec* [online]. 2013 [cit. 2013-03-24]. Dostupné z <http://www.bystrovany.cz/index.php?nid=7431&lid=CZ&pcc=PHOTOIMG&psi=48&pos=0&fn=&oid=1285604>)

Obr. 22 Kašna z roku 2009 na návsi v Bystrovanech

(Zdroj: Bystrovany-náves-kašna. *Mapy.cz-foto* [online]. 2013 [cit. 2013-03-24]. Dostupné z: <http://foto.mapy.cz/211031-Bystrovany-naves-kasna-z-r-2009>)

Dolany

Obec se nachází přibližně 10 km severovýchodně od Olomouce. Součástí obce jsou osady Dolánky, Nové Sady a od roku 1976 také Pohořany. Při posledním sčítání zde bylo zaevidováno 2566 žijících obyvatel.

Jádrovým veřejným prostranstvím obce je dolanská návěs s kruhovým objezdem a zastávkou autobusu, kde jsou obyvatelům nabízeny služby základní občanské vybavenosti (obchodní centrum, hostinec Dolany, květinářství). Na návsi stojí sloup datovaný do roku 1709 se sochou svatého Jana Nepomuckého. Nedaleko návsi se nachází další důležité prostranství - budova zámku s podloubím a slunečními hodinami, která dnes slouží jako obecní úřad. Jižním směrem od návsi lze vidět zelené prostranství - parčík s lavičkami u kostela svatého Matouše. Taktéž zde, u kostela, základní školy a budovy polikliniky, jsou důležité veřejné prostory obce. Dalším využívaným prostranstvím, například pro rozsvěcování vánočního stromu a vánoční jarmark či pořádání hasičských soutěží, je prostor před místní hasičskou zbrojnicí. Pro sportovní a volnočasové aktivity je určena bezbariérová novostavba sportovního areálu u základní školy, jejíž součástí je i moderní dětské hřiště. Zde se na fotbalovém hřišti konají každý rok tradiční Dolanské hody s mnoha atrakcemi a hodové zábavy.

Obr. 23 Dětské hřiště u základní školy v Dolanech

(Zdroj: Sport. *Obec Dolany* [online]. 2012 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z <http://www.dolany-ol.cz/sport/ds-1013/p1=1028>)

Obr. 24 Náves v Dolanech

(Zdroj: vlastní)

Grygov

Obec je vzdálena asi 5 km od jižního okraje Olomouce a vede skrz ní železniční trať Česká Třebová – Olomouc – Ostrava. Žije zde 1468 obyvatel (1. 1. 2012). Významné místní veřejné prostranství představuje Masarykova náves, na které je postavena kaple svatého Jana Nepomuckého a hostinec U Kapličky. Zde se v zimním období konají vánoční jarmarky a rozsvěcuje se vánoční strom. Na návsi se nachází také malý parčík, ve kterém stojí nedávno restaurované barokní sochy svatého Václava a svaté Kateřiny. V obci lze najít naproti budově pošty ještě jednu větší parkovou plochu s pomníkem sovětské armády a lavičkami. Nedaleko od parku se nachází další důležité prostranství, kde stojí budova obecního úřadu, knihovny a památník významného grygovského rodáka, politika, Jana Šrámka. Většina významných obecních budov a prostranství prošla v několika posledních letech rekonstrukcí a v současné době probíhají v obci přípravy na projektu „Obnova návsi“, který by měl být realizován do roku 2020. Součástí návsi by se potom mělo stát nové dětské hřiště, altán s pergolou, vodní plocha a další prvky. Stávající moderní dětské hřiště se nachází společně s dalšími hřišti ve sportovním areálu. Dalším významným veřejným prostranstvím je také přednádražní prostor.²⁰

---

²⁰ Informace o obci. *Obec Grygov* [online]. 2008 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: <http://www.grygov.cz/index.php?id=12>

Obr. 25 Masarykova náves s kaplí a hostincem v Grygově

(Zdroj: Grygov-Masarykova náves. *Mapy.cz-foto* [online]. 2013 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: <http://foto.mapy.cz/228317-Grygov-Masarykova-naves-s-kapli-sv-Jana-Nepomuckeho-z-let-1846-49>)

Hlušovice

Obec se nachází zhruba 5 km od severního okraje Olomouce a prochází ní železniční trať Šumperk – Šternberk – Olomouc. Vznik samostatné obce je datován do roku 1990. Hlušovice mají 791 obyvatel.

Jádrovým veřejným prostranstvím je malá náves s parkem, restaurací, pomníkem T.G.Masaryka a obětem 1. světové války a kamenný kříž z roku 1900. Nedaleko odsud se v centru obce nachází obecní sportovní areál, jehož součástí je i dětské hřiště s houpačkami a prolézačkami. V tomto areálu bývají pořádány rozličné kulturní a sportovní akce – pálení čarodějnic, stavba májky, sportovní odpoledne pro děti, Letní slavnost, drakiáda a další. V zimním období jsou pro další kulturní akce využity prostory společenského domu. Taktéž prostranství u rybníka na severním okraji obce slouží obyvatelům k relaxaci a několika aktivitám, za všechny možno jmenovat v posledních letech pořádaný výlov. Dalším významným místem je prostranství na východním okraji obce, kde se blízko u sebe nachází obecní dům, mateřská škola a kostel svatého Petra a Pavla s kaplí.

Obr. 26 Prostranství s budovou obecního úřadu a kostel v Hlušovicích
(Zdroj: vlastní)

Hněvotín

Obec Hněvotín je situována jihozápadně ve vzdálenosti přibližně 4 km od západního okraje Olomouce. V obci žije 1605 obyvatel. Na návsi v Hněvotíně se nachází dva významné veřejné prostory – prostranství s budovou obecního úřadu, knihovnou, restaurací Obecní dům a parčíkem s pomníkem padlým ve 2. světové válce a bojovníkům odboje a západněji situovaný prostor s kostelem svatého Leonarda, budovou pošty a mateřské školy. V letech 2008 až 2009 byl v obci realizován projekt s názvem „Revitalizace veřejných ploch v obci Hněvotín“, kdy byly v centru obce opraveny dopravní komunikace, doplněny lavičky, vysazeny stromy a došlo také k vytvoření nových parkovacích míst. Na severním okraji obce se nachází nejen pro sportovní a kulturní akce využívaný areál několika hřišť včetně hřiště pro děti. Z větších obecních společenských událostí, které na veřejných prostranstvích probíhají, je možno uvést alespoň rozsvěcování vánočního stromu, sportovní den obce či Hněvotínský košt.²¹

---

²¹ Základní informace. *Obec Hněvotín* [online]. 2012 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z <http://www.hnevotin.cz/index.php/zakladni-informace>

Obr. 27 Náves s kostelem sv. Leonarda a mateřskou školou v Hněvotíně po revitalizaci

(Zdroj: Revitalizace veřejných ploch v obci Hněvotín. *Můj projekt:ROP Střední Morava* [online]. 2013 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: <http://www.mujsprojekt.eu/dr-cs/namesti-navsi-a-parky/stredni-morava/revitalizace-verejnych-ploch-v-obci-hnevotin.html>)

Horka nad Moravou

Obec, nacházející se asi 3 km severně od okraje Olomouce, čítá 2321 obyvatel. Horka je s krajským městem propojena dvěma linkami městské hromadné dopravy a vede zde i železniční trať Olomouc – Senice na Hané.

V obci se nachází několik důležitých veřejných prostor. V centru na Náměstí osvobození je to budova obecního domu, který v současnosti slouží jako obecní úřad a pošta a dále jsou zde občanům poskytovány služby lékárny a nákupního střediska; je zde umístěna i jedna z pěti zastávek MHD. Dalším důležitým nedalekým prostranstvím je u hlavní silnice umístěná druhá zastávka MHD a kaplička církve československé husitské. U hlavní cesty na Skrbeň lze nalézt i malý parčík s několika lavičkami. Pro sport, hry dětí a pořádání sportovních a kulturních akcí je určen sportovní areál Na Sokolce. Zde se v letním období koná mnoho společenských akcí – dětský den, taneční zábavy, hudební festival a podobně. Další volně přístupné dětské hřiště se nachází i v nově zrekonstruovaném sportovním areálu u základní školy.

Obr. 28 Náměstí osvobození s budovou obecního úřadu v Horce nad Moravou
(Zdroj: vlastní)

Obr. 29 Areál Na Sokolce v Horce nad Moravou
(Zdroj: vlastní)

Charváty

Charváty jsou situovány přibližně 8 km jižním směrem od Olomouce. Pod obec spadají další dvě místní části – Drahlov a Čertoryje a tvoří tak od roku 1990 společně s Charváty jeden správní celek. V obci a místních částech žije 852 obyvatel.

Nejdůležitějším veřejným prostranstvím obce je prostor při okraji vesnice, dosahující až k jádrovému prostoru návsi – nachází se zde kostel svatého Jana Křtitele, obecní úřad, pošta, pohostinství, budova 1. stupně základní školy, konzum a knihovna. Také jsou zde při hlavní silnici na Olomouc umístěny zastávky autobusu (linka Olomouc-Tovačov-Kroměříž), takže koncentrace obyvatel bývá na tomto místě vysoká. Nedaleko od tohoto nejvyužívanějšího prostranství lze na trojúhelníkovitém prostoru uprostřed návsi nalézt sochu svatého Floriána a pomník občanu Charvát popravenému Němci. Na veřejných prostranstvích obce se dále nachází množství památkových objektů - kromě zmíněných, je to například socha P. Marie Lurdské, kaple a socha sv. Jana Nepomuckého v Drahlově, kaple a socha sv. Marka v Čertoryjích.²²

V teplejším období se zde na venkovních prostranstvích konají kulturní akce – stavění a kácení máje a taneční zábavy. Sportovní aktivity mohou místní provozovat na travnatém hřišti na okraji obce, v jehož blízkosti je pro děti určen hrací dětský koutek. V Drahlově lze využít samostatné dětské hřiště. V zimě užívají místní obyvatelé prostory rybníka k bruslení.

---

²² Fotografie. *Obec Charváty* [online]. 2008 [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: <http://www.charvaty.cz/index.php?id=25>

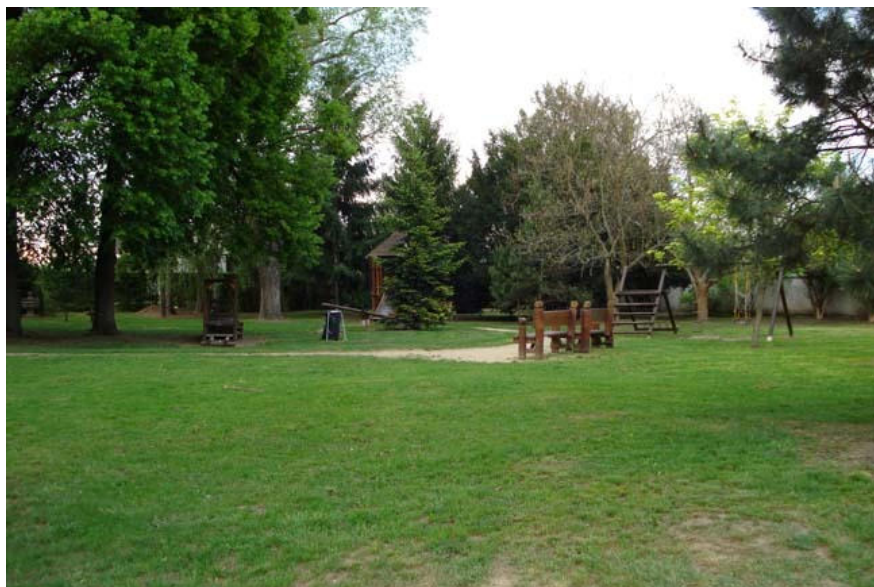
Obr. 30 Náves se sochou sv. Floriána a pomníkem v Charvátěch

(Zdroj: Charvátě-náves. *Mapy.cz-foto* [online]. 2013 [cit. 2013-03-26]. Dostupné z <http://foto.mapy.cz/228651-Charvaty-naves-se-sochou-sv-Floriana-z-r-1773-a-pomnik-nemci-popravenemu-Jar-Navratilovi-z-Charvat>)

Kožušany-Tážaly

Obec Kožušany-Tážaly, nacházející se přibližně 7 km jižně od krajského města, byla do roku 1960 dvěma samostatnými obcemi – Kožušany a Tážaly. K 1. 1. 2012 žilo v obci 852 obyvatel. Jedná se o obec z převážně liniového typu, jejíž zástavba se nachází z velké části u hlavní komunikace z Olomouce do Tovačova.

Na návsi v místní části Kožušany je postavena osmiboká kaple svaté Anny, vybudovaná v roce 1750. Na severozápadním okraji obce se nachází budova pošty, potravin a základní škola. Nedaleko odsud je vystavěn areál sokola s fotbalovým hřištěm, kde se konají i různé kulturní akce. Nachází se zde i klidová zóna se zelení, lavičkami a herními prvky pro děti – bývalý zámecký parčík. Dalším významným veřejným prostranstvím je v části Tážal u hlavní cesty na Tovačov prostor s budovou obecního úřadu, knihovnou, potravinami a pohostinstvím „U kupce“. I v této části se nachází oplocená zelená plocha s herními prvky pro děti. Na návsi je v této části obce vystavěna taktéž sakrální stavba – kaple se zvonící a sochou Panny Marie. Veřejné prostory, které slouží jako místa při čekání na autobus nebo vlak, představuje v části Kožušany přednádražní prostor na trati Olomouc – Prostějov a v části Tážaly autobusová zastávka na trase Olomouc – Tovačov – Kroměříž.

Obr. 31 Dětské hřiště v parčíku v Kožušanech-Tážalech

(Zdroj: Fotogalerie. *Kožušany-Tážaly obec* [online]. 2013 [cit. 2013-03-26]. Dostupné z <http://www.kozusanytazaly.cz/index.php?nid=1244&lid=CZ&psi=48&pcc=PHOTOIMG&pos=48&fn=&oid=119334>)

Křelov-Břuchotín

Obec se nachází asi 6 km severozápadně od centra Olomouce. Do roku 1995 byl Křelov a Břuchotín součástí Olomouce, poté vznikla samostatná obec Křelov-Břuchotín. Žije zde 1621 obyvatel.

V centrálním prostoru Křelova, na Lipovém náměstí, stojí budova obecního úřadu, restaurace s penzionem a základní školy s přilehlým hřištěm pro sport, hry dětí a dřevěnými prvky pro posezení. V menší parkově upravené ploše stojí pomník padlých rudoarmějců. Je zde postaven i sakrální prvek, kostel svatého Jiljí z roku 1991 s kamenným křížem. Nedaleko odsud v blízkosti nákupního střediska se na zatravněném prostranství nachází kaple Nanebevzetí Panny Marie z 18. století a smírčí kříž. U hlavní silnice z Olomouce na Litovel slouží obyvatelům k odpočinku a procházkám rybník s ostrůvkem, jehož celková revitalizace proběhla v roce 2011. Tehdy bylo jeho okolí doplněno novými lavičkami a veřejným osvětlením a osázeno zelení. U hlavní silnice při autobusové zastávce linky Litovel – Olomouc se na veřejném prostranství nachází sportovní hřiště, pošta, budova sokolovny a obchod s potravinami. V části Břuchotín je v jádrovém prostranství na návsi u zastávky autobusu postavena opravená kaplička s kamenným křížem a nové dětské hřiště s lavičkami.

Obr. 32 Kostel svatého Jiljí na Lipovém náměstí v Křelově
(Zdroj: vlastní)

Obr. 33 Rybník v Křelově
(Zdroj: vlastní)

Přáslavice

Obec, nacházející se asi 12 km východně od Olomouce, leží v blízkosti rychlostní komunikace R35 (úsek Olomouc Slavonín – Lipník nad Bečvou). V roce 1990 se Přáslavice osamostatnily od Velké Bystrice a v současné době zde žije 1363 obyvatel.

Obec je převážně liniového typu a také nejvýznamnější veřejná prostranství jsou lokalizovaná rozprostřeně při hlavní ulici. Nedaleko od sebe tak lze nalézt koncentraci významných budov a služeb - pizzerii, u autobusové zastávky stojící kapli svatého Rocha z 18. století s kamenným křížem, základní školu, hostinec Na Dolní, obchod se smíšeným zbožím a hasičskou zbrojnicí. Vedle hasičské zbrojnice se nachází i malý parčík s prvkem na hraní pro děti. Tento prostor lze určit jako jádrové veřejné prostranství obce; nedaleko odsud je vystavěna v roce 2006 celkově opravená zvonice církve československé husitské a vedle ní pomník padlých. Naproti zvonici se nachází budova, ve které sídlí obecní úřad, knihovna a pošta. Prostory Víceúčelového centra obecního úřadu jsou využity pro pořádání výstav, plesů či sportovních cvičení. Venkovní veřejná prostranství (převážně prostranství parčíku u hasičské zbrojnice, fotbalové hřiště či prostory zahrady obecního úřadu s jevištěm a pódium) slouží pro konání množství společenských či lidových akcí – masopust, stavění máje, dětský den, hody, lampiónový průvod a další. Dětské hřiště se nachází na okraji obce ve sportovním areálu.

Obr. 34 Zvonice a pomník v centru Přáslavic

(Zdroj: Příkladnice-zvonce s kaplí. *Mapy.cz-foto* [online]. 2013 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: <http://foto.mapy.cz/218262-Praslavice-zvonce-s-kapli-Ceskoslovenske-cirkve-Husitske-z-r-1930-a-pomnik-padlym>)

Příkazy

Příkazy leží přibližně 10 km severozápadně od Olomouce v blízkosti rychlostní komunikace R35 (úsek Mohelnice – Olomouc). Jedná se o obec liniového typu s 1229 obyvateli. Část Příkaz je vyhlášena památkovou rezervací, jejíž součástí je tzv. Hanácký skanzen.

Na návsi se nachází budova obecního úřadu, pošty, knihovny, základní školy a záložny. Z množství sakrálních památek lze zmínit kapli svatého Cyrila a Metoděje, která je současně památníkem obětem světových válek či kříž u hasičské zbrojnice. Kaple, obklopená zelení, jejíž okolí slouží i k procházkám a relaxaci, se nachází v blízkosti sportovního areálu, kde bývají v létě pořádány taneční zábavy a další akce (viz dále). V obci se na veřejných prostranstvích koná mnoho kulturních akcí – v hanáckém skanzenu to bývají převážně výstavy a velikonoční a vánoční jarmarky s ukázkami lidových řemesel; v prostorách záložny potom divadelní představení. Na otevřených venkovních prostranstvích bývají organizovány různé tradiční či sportovní akce – Vynášení smrtky, stavění a kácení máje, dětský den, hody, letní karneval, vinobraní či noční turnaje v malé kopané.²³

---

²³ Kulturní akce Příkazy, Hynkov. *Obec Příkazy* [online]. 2013 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: <http://www.prikazy.cz/index.php?nid=10161&lid=cs&oid=2226511>

Obr. 35 Náves s budovou záložny v Příkazy
(Zdroj: vlastní)

Obr. 36 Kaple sv. Cyrila a Metoděje v Příkazy
(Zdroj: vlastní)

Obr. 37 Velikonoce v Hanáckém skanzenu v Příkazech

(Zdroj: vlastní)

Samotišky

Samotišky leží asi 4 km od severovýchodního okraje Olomouce a v letech 1974 - 1993 byly přímou součástí dnešního krajského města. Žije zde 1308 obyvatel a obec je dopravně dostupná olomouckou MHD.

V obci se nachází několik významných veřejných prostranství. V jádrovém prostoru Samotišek je to prostranství na Bablerově náměstí s rybníčkem, kaplí svaté Anny a svatého Floriána z roku 1730 a sochou Panny Marie. Nedaleko odsud lze nalézt budovu tzv. Dědičné rychty - Svobodný dvůr, na jehož nádvoří se konají obecní kulturní slavnosti, například květnové hody. Dále na tomto prostranství stojí i budova obecního úřadu, knihovny, mateřské školy a pohostinství Kapitolka. Další využívaný veřejný prostor lze lokalizovat u hlavní ulice na Tověř. Zde se nachází základní škola, nákupní středisko, zastávky autobusu a drobné stavební prvky - zvonice církve československé, socha svatého Jana Nepomuckého a pomník padlým v 1. světové válce.

Významným místem v obci je taktéž při hlavní silnici situovaný sportovní areál obklopený zelení. Jeho součástí je kromě několika typů sportovních hřišť i hřiště s prolézačkami pro hry dětí a několik laviček. V tomto prostranství bývají konány různé sportovní a společenské akce – stavění a kácení máje, Srpnová noc či hudební zábavy. Dále jsou veřejná prostranství obce využívána jako místa pro konání tradičních lidových oslav – masopust, pálení čarodějnic, vánoční jarmark a podobně.

Obr. 38 Bablerovo náměstí v Samotiškách

(Zdroj: vlastní)

Skrbeň

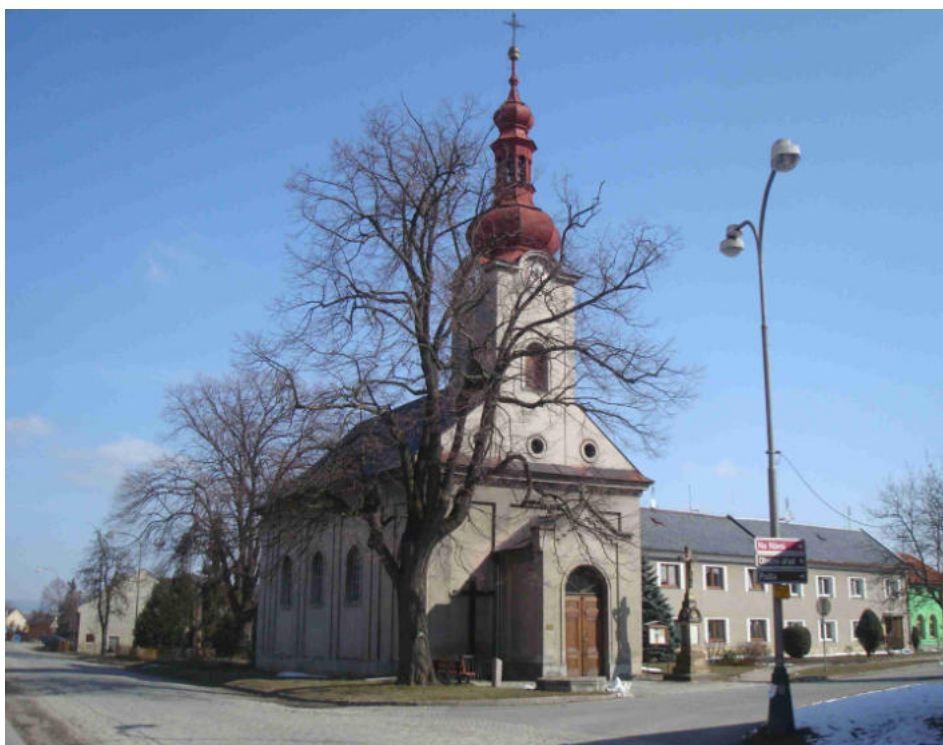
Skrbeň se nachází přibližně 10 km severozápadním směrem od Olomouce. Obec je dostupná městskou hromadnou dopravou a prochází zde i železniční trať Olomouc – Senice na Hané. Žije zde 1206 obyvatel.

Nejvýznamnějším veřejným prostranstvím obce je náves. Zde se nachází budova farního kostela svatého Floriána a pomník obětem světových válek. Na návsi lze dále nalézt budovu obecního úřadu, pošty, knihovny a základní školy. Nedaleko odsud se ve dvoře bývalé tvrze nachází sakrální objekt – socha svatého Floriána. Nové dětské hřiště s lavičkami a sportovní hřiště se nachází v blízkosti vlakové zastávky. Prostranství sportovního hřiště slouží také ke konání různých společenských akcí. K pořádání kulturních akcí bývají využity i prostory obecního sálu, zde se konají plesy, výstavy či koncerty. V únoru probíhají na skrbeňských ulicích oslavy masopustu. V květnu, na svátek svatého Floriána, jsou potom veřejná prostranství obce využita k pořádání hodů.

Obr. 39 Dětské hřiště ve Skrbeni

(Zdroj: vlastní)

Obr. 40 Náves ve Skrbeni

(Zdroj: vlastní)

Těšetice

Obec s 1330 obyvateli se nachází asi 8 km západním směrem od Olomouce. Součástí Těšetic jsou místní části Vojnice a Rataje. Jedná se o obec návěsného typu, kdy historické jádro obce tvoří náves protáhlého tvaru se zemědělskými usedlostmi situovanými podél dopravní komunikace a kolem kostela svatého Petra a Pavla. Na návsi lze dále nalézt pohostinství na Rozcestí, nákupní středisko a budovu bývalé školy, kde dnes sídlí obecní úřad. Ve dvoře obecního úřadu se nachází dětské hřiště. Tento prostor u potoka Šumice s četným mobiliářem lze považovat za jádrové veřejné prostranství obce. Dále se na návsi směrem k rybníku nachází prostranství před pohostinstvím Hanácký šenk „U Václava“ a prodejnu smíšeného zboží. Na okraji Těšetic lze za rybníkem nalézt sportovní hřiště a amfiteátr, který slouží k pořádání kulturních akcí, například hodů. Dalším důležitým veřejným prostranstvím je východní pokračování návsi – zde najdeme poštu a autobusovou zastávku.

Obr. 41 Náves s budovou obecního úřadu a kostelem svatého Petra a Pavla v Těšeticích
(Zdroj: vlastní)

Tověř

Obec se nachází přibližně 9 km severovýchodně od Olomouce a v současné době zde žije 581 obyvatel. Jádrovým veřejným prostranstvím je náves s kaplí svatého Cyrila a Metoděje a kamenným křížem. Nachází se zde také sloup sousoší Nejsvětější trojice. Na návsi na travnatých plochách před rodinnými domy (většinou bývalými zemědělskými usedlostmi) najdeme množství ovocných i listnatých stromů a stavební prvky, jako například studny. Další důležité prostranství se nachází na okraji obce při silnici do Samotišek. Zde lze u autobusové zastávky nalézt společnou budovu obecního úřadu, knihovny, mateřské školy a kulturní dům. Součástí přilehlého areálu je i restaurace, sportovní hřiště, moderní dětské hřiště a doprovodný mobiliář. Nedaleko odsud se nachází i budova hasičské zbrojnice a večerka, toto revitalizované prostranství u nové okružní křižovatky je tedy obyvateli velmi využíváno. Veřejná prostranství v obci také slouží pro konání různých kulturních a společenských akcí – hodové slavnosti, dětský den, halloweenský průvod obcí, rozsvěcování vánočního stromu s doprovodným programem a další.

Obr. 42 Náves s kaplí svatého Cyrila a Metoděje v Tověři

(Zdroj: vlastní)

Ústín

Obec se nachází asi 6 km západním směrem od Olomouce. K 1. 1. 2012 zde bylo evidováno 401 obyvatel. Na návsi v Ústíně je vystavěna kaple svatého Jana a Pavla s kamenným křížem; nedaleko od ní se nachází obecní úřad, knihovna a mateřská škola. V prostoru liniové návsi lze také spatřit sochu svatého Jana Nepomuckého a památník obětem 1. a 2. světové války. Z dalších drobnějších sakrálních objektů najdeme v malém parčíku při hlavní silnici na Olomouc kapličku svatého Floriána s kamenným křížem a sousoší Piety. V tomto zeleném prostranství je pro hry dětí určeno i hřiště s dřevěnými hracími prvky a v bezprostřední blízkosti se nachází i samoobsluha a fotbalové hřiště. U hlavní silnice na Olomouc se v blízkosti autobusové zastávky v budově bývalé vrchnostenské klášterní hospody nachází Pohostinství Pod Žudrem. Obec se snaží o obnovu lidových tradic, přesto se však v současné době na veřejných prostranstvích koná takovýchto společenských událostí nemnoho – karneval na ledě na místním kluzišti, den dětí a rozloučení s prázdninami v parčíku a rozsvícení vánočního stromku u obecního úřadu.

Obr. 43 Náves s kaplí sv. Jana a Pavla v Ústíně

(Zdroj: vlastní)

Velká Bystřice

Velká Bystřice se nachází přibližně 5 km od východního okraje Olomouce. Od roku 1998 je městem a v současné době zde žije 3062 obyvatel.

Jádrovým veřejným prostranstvím města je Zámecké náměstí, které se nachází u zámku Velká Bystřice. V tomto prostoru je návštěvníkům poskytováno několik druhů služeb – nachází se zde restaurace, ubytování, bankomat, pošta a městský úřad, prostor je využit také pro několik parkovišť. V blízkosti náměstí se nachází autobusové zastávky, nákupní centrum, cukrárna a kostel církve československé husitské. U hlavní silnice lze dále východním směrem nalézt další využívaná prostranství – u budovy sokolovny, základní školy, zdravotního střediska a kostela Stětí svatého Jana Křtitele.

Prostor náměstí a přilehlého zámeckého parku s amfiteátreem bývá tradičně využit pro konání množství kulturních akcí – dětský den, hasičské soutěže, přehlídky folklorních souborů, farmářské trhy, slavnosti „Hanácké pupek světa“, svatomartinské slavnosti, rozsvícení vánočního stromu, divadelní představení, hudební koncerty či festivaly a mnoho dalších regionálně významných společenských akcí. Z dalších lidových tradic v ulicích města je možno jmenovat alespoň masopustní průvody, vynášení smrtky či nedávno obnovenou prosincovou tradici průvodu „Lucek“. V letech 2008-2009 byl ve městě realizován projekt na obnovu a oživení zámeckého areálu a ploch kolem kulturního domu Nadační, došlo i k rekonstrukci místních komunikací a založení nové zeleně.

Jako klidové zóny k odpočinku, relaxaci či pro sport jsou ve městě určena zelená prostranství – parčík v zámeckém areálu, park nedaleko zámeckého náměstí u řeky Bystřice, lokalita v areálu sportovních hřišť včetně hřiště dětského Na Letné a zelené prostranství u dětského hřiště Na Svobodě.

Obr. 44 Amfiteátr v zámeckém parku ve Velké Bystřici

(Zdroj: Fotogalerie. *Hotel Zámek ve Velké Bystřici* [online]. 2011 [cit. 2013-04-03]. Dostupné z: <http://zamek.velkabystrice.cz/cs/fotogalerie>)

Obr. 45 Oslavy masopustu v ulicích Velké Bystřice

(Zdroj: Pozvánka na Masopust ve Velké Bystřici. *Olomoucký kraj* [online]. 2006 [cit. 2013-04-03]. Dostupné z: <http://olomoucky.kraj.cz/public/kapitola.phtml?kapitola=123123>)

Velký Týnec

Velký Týnec se nachází asi 10 km jihovýchodně od Olomouce a jeho součástí jsou i místní části Vsisko a Čechovice. V současné době má obec 2638 obyvatel.

Veřejné prostranství v centru obce představuje náves. Zde se okolo sochy svatého Floriánka nachází budovy smíšeného zboží a restaurace Na ranči; dále potom pošta a společenský dům. V zahradě společenského domu je vybudováno volně přístupné moderní dětské hřiště. Dalším významným místem koncentrace obyvatel se nachází v blízkosti autobusových zastávek - v prostranství u budovy zdravotního střediska, sokolovny a přilehlého kina. Na západním okraji Velkého Týnce u kostela Nanebevzetí Panny Marie a prvního stupně základní školy lze nalézt obecní úřad a parkově upravenou zámeckou zahradu s přilehlou restaurací Na Zámku. Prostranství zámecké zahrady bývá tradičně využito ke konání mnoha společenských a kulturních akcí obce - stavění a kácení máje, Dožínkové slavnosti, vinobraní, taneční zábavy a další. Nedaleko odsud, u budovy druhého stupně základní školy, se nachází sportovní areál s několika typy hřišť. V týneckých ulicích se každoročně konají lidové oslavy masopustu - Vodění medvěda či lampionový průvod.

Obr. 46 Náves ve Velkém Týnci

(Zdroj: vlastní)

Obr. 47 Zámecká zahrada ve Velkém Týnci

(Zdroj: vlastní)

6 VYUŽITÍ VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ VE MĚSTĚ OLOMOUC

ASO park

ASO park se nachází mezi Androvým stadionem a ulicí Na Střelnici, na severním obvodu zeleného prstence, který obepíná historickou část města. Jedná se o historicky významné zelené prostranství, kde v minulosti stávala i městská střelnice a hostinec s tanečním sálem. Park se v 19. a první polovině 20. století u jeho návštěvníků těšil velké oblibě a stával se vyhledávaným výletním cílem Olomoučanů. Konaly se zde také lidové slavnosti a veselice. Před druhou světovou válkou společnost Ander a syn (ASO) odkoupila prostranství s myšlenkou na vybudování společensko-sportovního areálu, k tomu však, vzhledem k následujícím politickým událostem, již nedošlo. Měšťanská střelnice včetně jejího okolí byla chráněnou památkou a i když už na místě nestojí, park je stále pod ochranou.²⁴

Přestože tak v posledních několika desetiletích místo pustlo, olomoucká radnice se nyní snaží o jeho revitalizaci. V plánu byla například výstavba kavárny a menšího hotelu, ze kterého ale kvůli nedostatku financí sešlo. Radnice také uvažuje o využití prostranství k rekreačnímu využití – pořádání pikniků, hraní petanque apod., jedná se však o dlouhodobější výhledy. V roce 2012 bylo v ASO parku provedeno ošetření stromů a keřů a místo bylo vyčištěno od náletové zeleně. Péče se dočkaly i památné a vzácné stromy, které zde rostou – dva platany javorolisté a metasekvoj čínská. Ve stejném roce zde bylo vybudováno nové dětské hřiště s různými herními prvky. Faktem však zůstává, že v současné době park využívají, více než maminky s dětmi, bezprizorní skupiny obyvatel a lidé venčící psy, po nichž zůstává množství odpadků a psích exkrementů.

---

²⁴ Zpustlý ASO park má šanci na renesanci. *Olomoucký deník* [online]. 2012 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: http://olomoucky.denik.cz/zpravy_region/zpustly-asopark-ma-sanci-na-renesanci-uvazuje-se-o-hristi-i-restauraci-20120319.html

Obr. 48 Vymezení plochy ASO parku v Olomouci (vlastní zpracování)

Obr. 49 ASO park v Olomouci (zdroj vlastní)

Bezručovy sady

Bezručovy sady představují parkově upravené veřejné prostranství, které se nachází na jihovýchodním obvodu historické části města Olomouce. Jedná se o nejmladší a nejdelší ze tří nejvýznamnějších parků ve městě (dále Smetanovy sady a Čechovy sady). První promenádní cesta zde byla vybudována v roce 1835, dnešní rozlohu parku lze však datovat až od roku 1949. Od roku 1995 jsou vyhlášeny kulturní památkou České republiky.²⁵

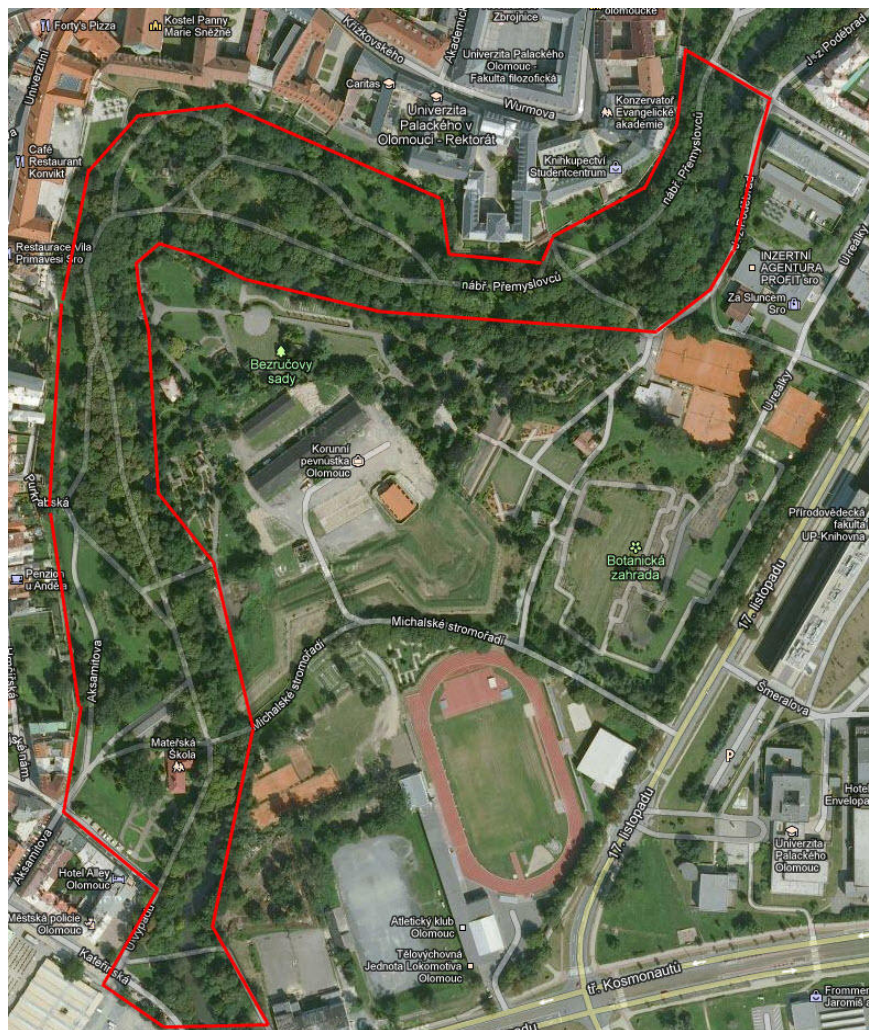
Z větších architektonických staveb, které se v parku nachází, možno jmenovat Mauzoleum jugoslávských vojáků z roku 1926, dřevěnou zvoničku či hudební altán. Podél celého parku se táhnou městské hradby s četnými věžemi.

V letech 2010 až 2012 byl v Bezručových sadech realizován projekt na obnovu mobiliáře (nové značení, lavičky, odpadkové koše, osvětlení a vybudování toalet) a povrchů cestní sítě. Součástí revitalizace byla i oprava lávky přes Mlýnský potok, která spojuje Bezručovy sady s Botanickou zahradou. V následujících letech má dojít k sérii oprav v současné době chátrajícího Mauzolea. Bezručovy sady se přesto potýkají s nižší intenzitou využití, která vede v konečné fázi k rozvoji negativních společenských jevů – vandalismu, kriminality a nízkému vnímání bezpečnosti území.

Park plní v současné době převážně rekreační funkci, slouží nejvíce k procházkám, posezení na lavičkách, či piknikům na zatravněných plochách a sportovním aktivitám (běh, jízda na kole, tai-chi). Z hlediska kulturního využití se zde každoročně konají šermířská vystoupení, historické bitvy, hry a aktivity pro děti v rámci slavností Svátky města Olomouce.

---

²⁵ Olomoucké parky. *Wikipedie* [online]. 2012 [cit. 2013-04-04]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Olomouck%C3%A9_parky

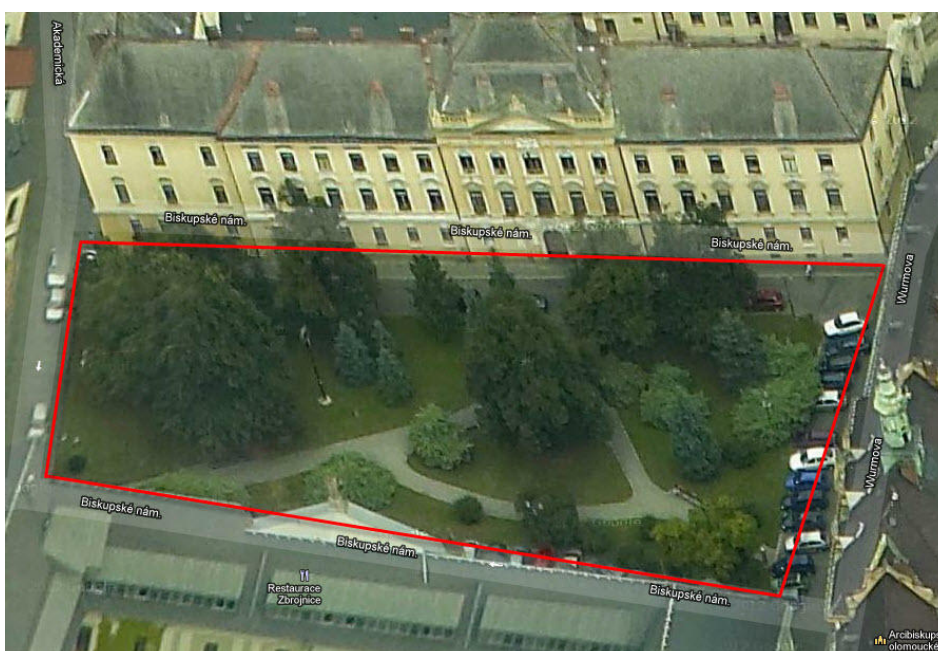
Obr. 50 Vymezení plochy Bezučových sadů v Olomouci (vlastní zpracování)

Obr. 51 Mauzoleum v Bezučových sadech v Olomouci (zdroj vlastní)

Biskupské náměstí

Veřejné prostranství v historickém centru Olomouce se nachází v blízkosti Náměstí Republiky. Jeho jádrem je drobný parčík, okolo kterého přiléhají budovy Arcibiskupského paláce, Univerzity Palackého a Tereziánské zbrojnice. Zde v současné sídlí univerzitní knihovna, prodejna skript a restaurace Zbrojnice. Přestože je zde pravidelně vysoká koncentrace studentů, plochu parčíku veskrze nevyužívají a raději dávají přednost posezení na nádvoří budovy zbrojnice. Zelené prostranství se tak stává cílem spíše bezprizorních skupin lidí. Plochy při obvodu náměstí jsou taktéž intenzivně využívány jako místa k parkování osobních aut.

Obr. 52 Vymezení plochy Biskupského náměstí (vlastní zpracování)

Obr. 53 Parčík na Biskupském náměstí v Olomouci (zdroj vlastní)

Botanická zahrada a rozárium

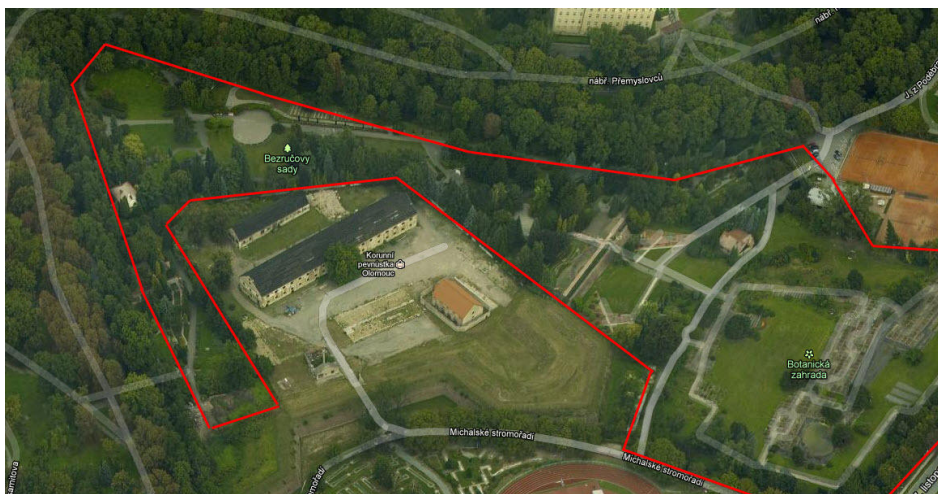
Botanická zahrada a rozárium Výstaviště Flora se nachází na ploše Korunní pevnůstky a je součástí Bezručových sadů, od kterých je oddělena jedním z ramen řeky Moravy – Mlýnským potokem. Jedná se o areál se specifickým krajinářským pojetím, s odpočinkovými a naučnými zónami, vybudovaný v 60. letech minulého století. Zahrada zahrnuje rozárium (výsadba růží), alpinum (expozice převážně jehličnanů na terase pevnostního valu), zahradu smyslů pro nevidomé a slabozraké a krátkodobé expozice jarní a letní flory.²⁶

---

²⁶ Botanická zahrada a rozárium Výstaviště Flora Olomouc. *Olomoucký kraj-památky* [online]. 2012 [cit. 2013-04-04]. Dostupné z: <http://www.olomoucky-kraj.com/object.php?object=61>

Od roku 2006 probíhá postupná rekonstrukce jednotlivých částí botanické zahrady. Návštěvníci si zde můžou zdarma zapůjčit vybavení ke hrám petanque, badminton, ruské kuželky, frisbee, křídly pro malování na chodníky a maxi šachy. V areálu se nachází dvě dětská hřiště s pískovištěm, může tak představovat ideální cíl rodinných procházek. V botanické zahradě se také každoročně konají zahradnické výstavy a veletrhy v rámci akce Flora Olomouc. V místě zahrady pro nevidomé probíhá v současné době rekonstrukce a buduje se haptická stezka pro nevidomé a slabozraké. Do budoucna plánuje radnice otevřít prostranství ještě více veřejnosti – celý areál by měl být přístupný pěším i cyklistům skrz šest vstupních bran a v plánu je i vystavění nové kavárny s venkovním posezením.

Botanická zahrada a rozárium je přístupná pouze od dubna do října a to denně mimo pondělí, od 9.30 do 18.00. Taktéž vstup je zpoplatněn a nejedná se proto o typické veřejné prostranství.

Obr. 54 Vymezení plochy Botanické zahrady (vlastní zpracování)

Obr. 55 Botanická zahrada a rozárium, Olomouc (zdroj vlastní)

Obr. 56 Botanická zahrada, Olomouc (zdroj vlastní)

Čechovy sady

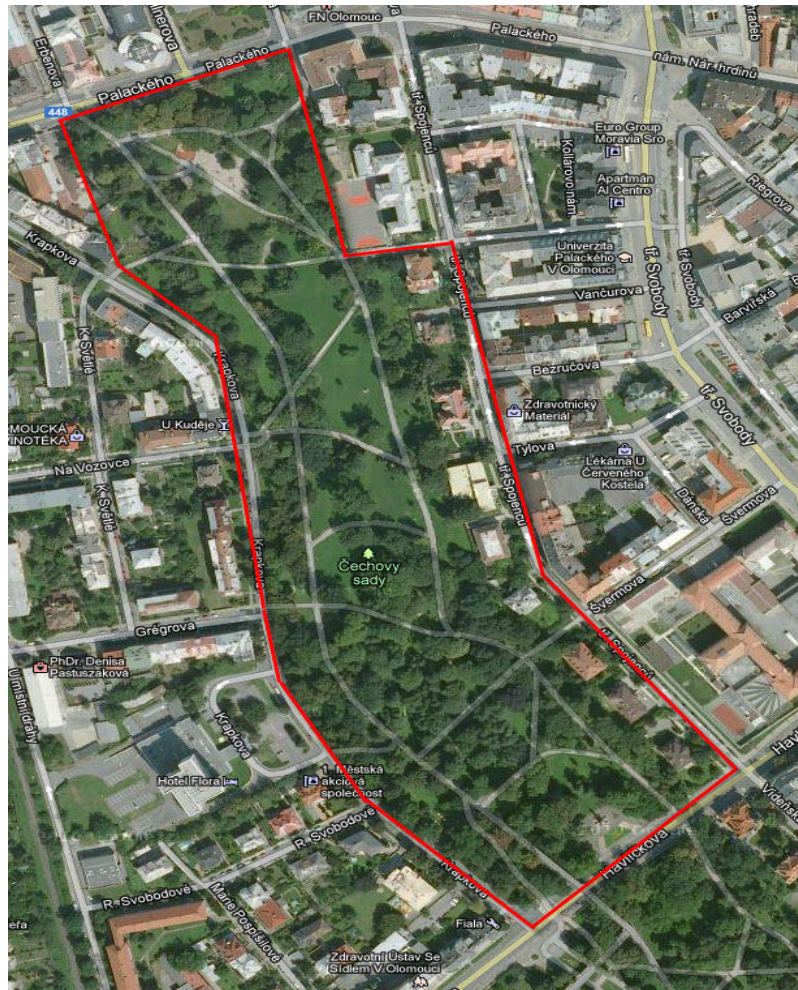
Park založený ve 30. letech 19. století je lokalizován při západní části historického jádra Olomouce. První stromová alej byla v té době vysázena v sousedství cesty spojující bývalé litovelské předměstí s pevností Terezkou branou. Z významnějších architektonických prvků, které se zde nachází, lze jmenovat Památník Rudé armády, sochu Boženy Němcové či u vchodu do parku se nacházející Litovelskou bránu.²⁷

Významným prvkem v parku je dětské hřiště, které je díky své poloze navazující na střed města a využívání v minulosti, jedním z nejoblíbenějších dětských hřišť v Olomouci. Součástí zrekonstruovaného hřiště je i ohrazený koutek pro nejmenší děti. V posledních letech proběhlo několik etap obnovy Čechových sadů. Projekty byly zaměřeny na obnovu cestních povrchů (úprava i pro cyklisty a in-line bruslaře), doplnění a výměnu laviček, odpadkových košů a veřejného osvětlení.

Park je využíván obyvateli různého věku převážně jako místo k procházkám, odpočinku na lavičkách či sportovním aktivitám. Hodně vyhledávané je dětské hřiště na okraji Čechových sadů. Olomoučané park často používají k průchodu z centra města do dalších městských částí.

---

²⁷ Čechovy sady. *Výstaviště Flora Olomouc* [online]. 2006 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: <http://www.flora-ol.cz/view.php?cisloclanku=2006060003>

Obr. 57 Vymezení území Čechových sadů v Olomouci (vlastní zpracování)

Obr. 58 Čechovy sady, Olomouc (zdroj vlastní)

Obr. 59 Dětské hřiště v Čechových sadech (zdroj vlastní)

Dolní náměstí

Dolní náměstí představuje společně s Horním náměstím nejstarší náměstí v Olomouci. Je lemováno historickými panskými domy – k nejzachovalejším patří Hauenschildův palác ze 16. století. Z významných architektonických prvků se zde nachází morový Mariánský sloup z počátku 18. století, Neptunova kašna, Jupiterova kašna a kostel Zvěstování Panně Marii u kapucínů.

V září 2011 byly v lokalitě zahájeny archeologické práce, o rok později začaly stavební práce a v současné době probíhá celková rekonstrukce, která má být dokončena v červnu 2013. Rekonstrukce zahrnuje mimo jiné obnovy povrchů – chodníků, silnic, zpevněných ploch a parkovišť, výsadbu zeleně a doplnění nového mobiliáře. Celá obnova prostranství navazuje na koncept Horního náměstí a počítá se s vytvořením bezbariérových ploch. Taktéž má být zdůrazněna významná pěší trasa vedoucí z Horního náměstí k tržnici.²⁸

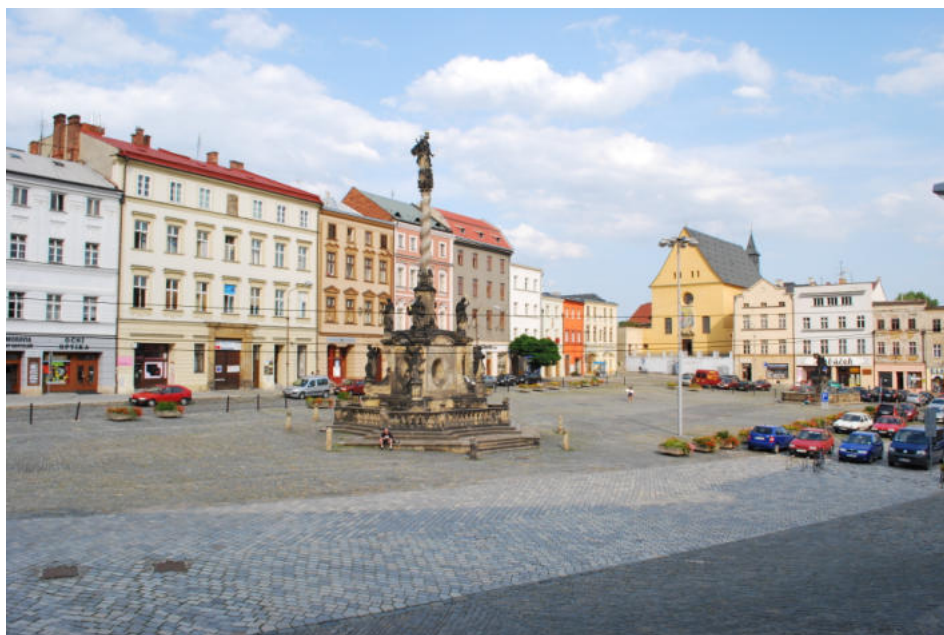
---

²⁸ Informace o projektu. *Dolní náměstí-rekonstrukce* [online]. 2011 [cit. 2013-04-04]. Dostupné z <http://dolninamestiolomouc.cz/web/informace-pro-verejnost.htm>

Dnešní Dolní náměstí má několik funkcí. Jak již bylo zmíněno, představuje významnou komunikační linii mezi Horním náměstím a prostranstvím tržnice. Občanům a návštěvníkům města je zde poskytováno několik typů služeb – nachází se zde obchody, restaurace, banky a podobné. Na rozdíl od Horního náměstí bývá toto prostranství využito i jako poměrně rozsáhlá parkovací plocha (po rekonstrukci je plánováno parkování pouze po obvodu náměstí) a v současné době je zde velký nedostatek míst k sezení. Prostory jsou důležité i z hlediska kulturního a společenského využití – v době mimo rekonstrukci zde v zimním období bývají umístěny stánky v rámci vánočních trhů a bývá zde vystavěno kluziště. Hanácké farmářské trhy, které se původně na Dolním náměstí konaly (po skončení rekonstrukce se na toto místo mají znovu vrátit) pak představují znovu obnovenou lidovou tradici.

Obr. 60 Vymezení plochy Dolního náměstí v Olomouci (vlastní zpracování)

Obr. 61 Dolní náměstí před rekonstrukcí

(Zdroj: Dolní náměstí a okolí. *Portál Olomouc* [online]. 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://spqo.cz/content/dolni-namesti-okoli>)

Obr. 62 Vizualizace Dolního náměstí po rekonstrukci

(Zdroj: Podívejte se, jak se má proměnit olomoucké Dolní náměstí. *IDnes.cz* [online]. 2010 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: http://olomouc.idnes.cz/podivejte-se-jak-se-ma-promenit-olomoucke-dolni-namesti-pib-/olomouc-zpravy.aspx?c=A101029_121443_olomouc-zpravy_stk)

Pozn.: Hodnocení bylo provedeno v době probíhající rekonstrukce Dolního náměstí.

Frajtovo náměstí

Frajtovo náměstí v městské části Olomouc – Černovír představuje menší prostranství, které má význam veskrze pouze pro místní obyvatele. Najdeme zde malý filiální kostel církve československé husitské – sbor Prokopa Holého, který však dnes zeje prázdnou a je využíván jen příležitostně. Naposledy sbor a náměstí ožili při pouti svatého Václava v roce 2011, kdy se sem k bohoslužbě a průvodu sjeli věřící z širšího okolí. Celé náměstí je obklopeno rodinnými domy a plní tak hlavně obytnou funkci. Nachází se zde také základní druhy služeb – obchod s potravinami a restaurace. Veřejné prostranství má význam také z hlediska dopravy – v obou směrech najdeme zastávky linek MHD.

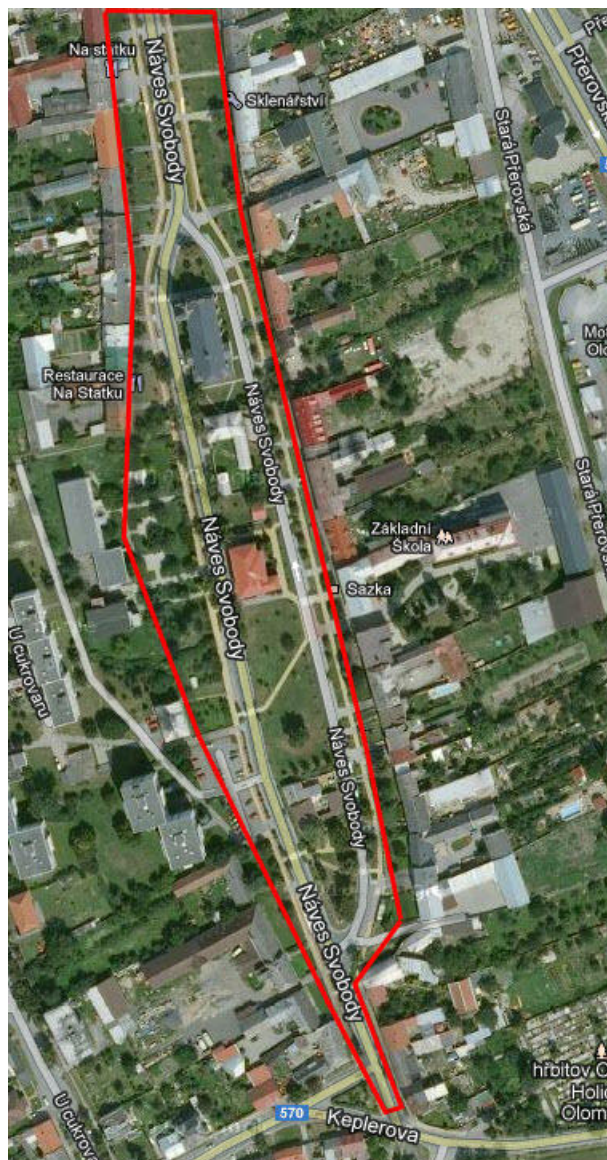
Obr. 63 Vymezení plochy Frajtova náměstí v Olomouci (vlastní zpracování)

Obr. 64 Frajtovo náměstí v Olomouci (zdroj vlastní)

Holice – Náves Svobody

Náves Svobody je hlavním reprezentačním prostorem městské části Olomouc – Holice. Jedná se o náves liniového typu, v jejímž středu je vystavěn farní kostel svatého Urbana a podél celé návsi najdeme několik památek připomínajících minulost obce – kříže, památníky, pamětní desky a kamenné sochy. Na návsi je občanům nabízeno také několik druhů služeb – obchod s potravinami, vinotéka, pražírna kávy, lékarna, textil či restaurace Na statku. Dále zde najdeme budovu české pošty a mateřské a základní školy. Občanská vybavenost prostranství je velmi dobrá, což je do jisté míry způsobeno i faktem, že Holice byla do roku 1974 samostatná. Kromě toho plní náves obytnou a dopravní funkci (neplacené parkoviště po obou stranách dopravní komunikace a zastávky linek MHD). Celá náves se nachází v zeleni, najdeme zde množství zatravněných plácků. Prostranství je velmi dobře vybaveno novým mobiliářem.

Obr. 65 Vymezení plochy Návesi Svobody v Olomouci - Holici (vlastní zpracování)

Obr. 66 Náves Svobody, Olomouc - Holice (zdroj vlastní)

Horní náměstí

Nejvýznamnější náměstí v Olomouci, Horní náměstí, se nachází v samém centru historického jádra města. Historie tohoto veřejného prostranství je datována již do 13. století. V minulosti zde byla vybudována tržnice, od konce 19. století do roku 1956 náměstím procházela tramvajová trať od hlavního nádraží na Novou ulici a ještě několik let nazpět bylo před budovou Magistrátu vybudováno parkoviště. Horní náměstí mělo tehdy význam i z hlediska dopravního řešení. Dnes je Horní náměstí městskou památkovou rezervací a jeho součástí jsou mimo jiné Sloup Nejsvětější Trojice, radnice s orlojem, Edelmannův palác, Salmův palác, Moravské divadlo a kašny - Caesarova, Herkulova, Hygie ve zdi radniční budovy a Ariónova.

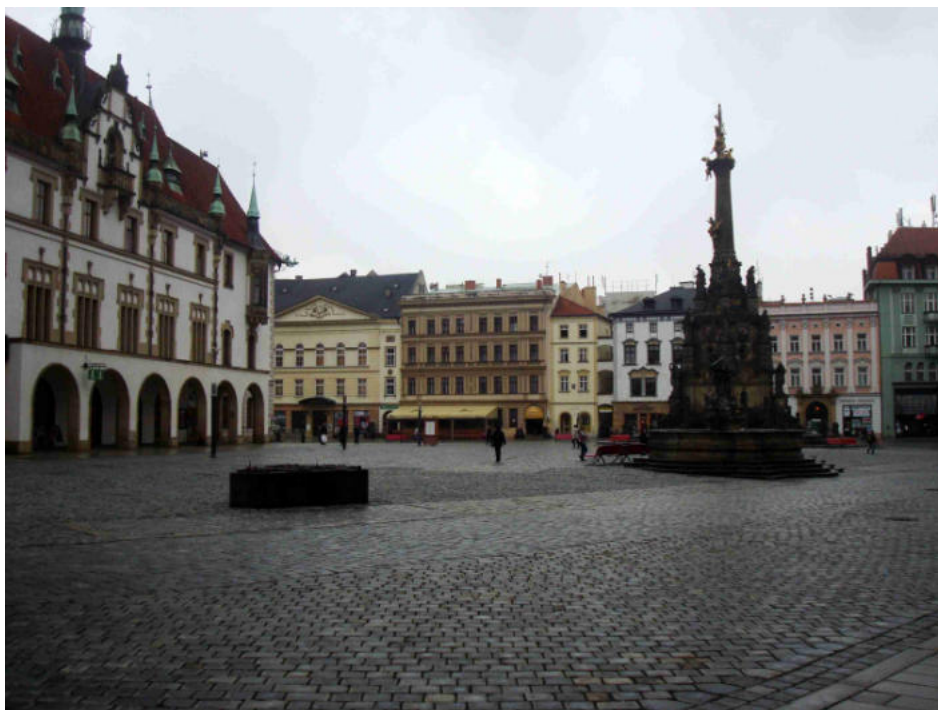
Poslední velká rekonstrukce Horního náměstí proběhla v letech 1998-2001. Došlo při ní mimo jiné k předláždění povrchu, doplnění nového mobiliáře (lavičky, osvětlení, odpadkové koše) a umístění plastického modelu centra města. Přestože se poté objevovala nespokojenost obyvatel s kvalitou mobiliáře, s odstupem času, v roce 2009, Sdružení Za krásnou Olomouc ocenilo Horní náměstí po rekonstrukci jako Nejstavbu Olomouce.

Horní náměstí představuje hlavně významný reprezentativní prostor města. Je sídlem institucí - Magistrát města Olomouce a služeb - banky, pošta, informační centrum, Moravské divadlo, restaurace, kavárny, obchody. Konají se zde důležité kulturní události - vánoční trhy včetně rozsvěcování vánočního stromu, hudebních koncertů a divadelních vystoupení a na konci června slavnosti Svátky města Olomouce s mnoha doprovodnými akcemi a programem pro různé věkové kategorie. Od dubna do října zde bývají každý týden pořádány open-air Hanácké farmářské trhy nabízející regionální potraviny a předměty. Náměstí představuje také významnou komunikační spojnici - sbíhají se sem cesty z dalších historických částí města. Z hlediska sportovního využití lze zmínit každoročně konaný běžecký závod Olomoucký 1/2 maratón, který začíná i končí na Horním náměstí. V neposlední řadě je veřejné prostranství náměstí hojně využíváno návštěvníky i obyvateli města jako místo ke krátkému zastavení či odpočinku a posezení na lavičkách, schodech Sloupu Nejsvětější Trojice či venkovních zahrádkách restaurací.

Z názorů obyvatel vyplývá nespokojenost s nedostatkem stávanů na jízdni kola a s povrchem uprostred náměstí – velké a nerovné dlažební kostky, které jsou při chůzi poměrně nepohodlné.

Obr. 67 Vymezení plochy Horního náměstí (vlastní zpracování)

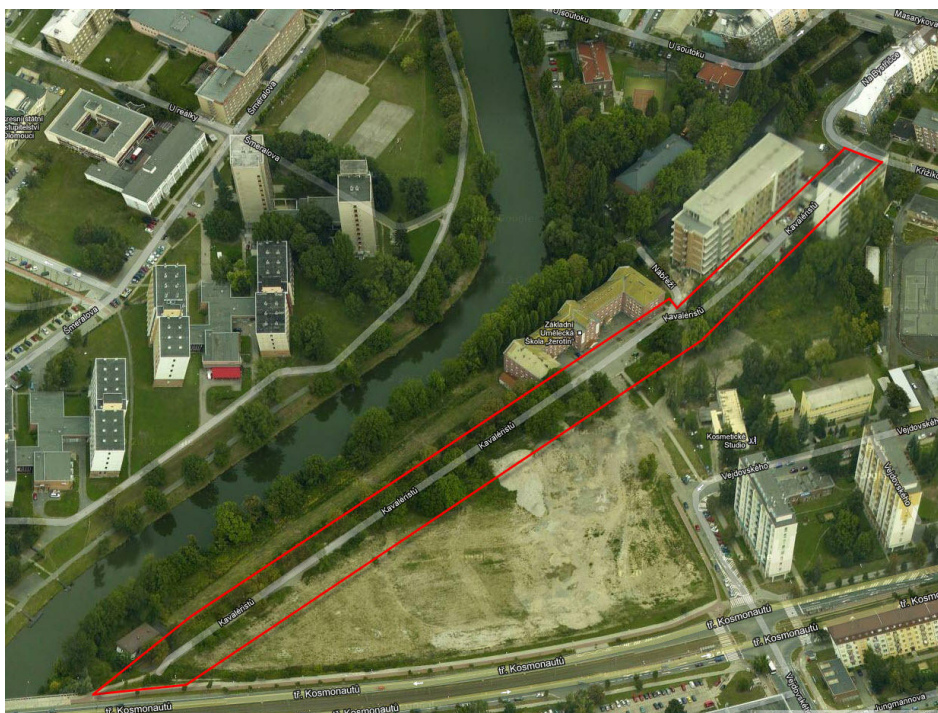
Obr. 68 Horní náměstí v Olomouci (zdroj vlastní)

Kavaleristů

Veřejné prostranství v ulici Kavaleristů je dnes představováno hlavně stromovou alejí podél levého břehu Moravy. Prostranství se nachází v těsné blízkosti nově vybudovaného kampusu Moravské vysoké školy Olomouc (MVŠO). V nejbližších letech se zde počítá s výstavbou komplexu nazvaného Centrum inovací Olomouc a se zbudováním parku Kavaleristů.

Park Kavaleristů se zhruba devadesáti stromy, které nahradí stávající jírovce napadené klíněnkou bude navazovat na půl druhého metru vysoký val, po němž povede bezbariérová pěší trasa. Navrhovanou součástí projektu je i pěší lávka, která park spojí s druhým břehem a propojí tak kampus MVŠO s areálem kolejí Univerzity Palackého. V parku budou i dvě odpočinkové plochy. Jedna nabídne klasické posezení na lavičkách, na druhé budou k sezení instalovány speciální sedací kameny. Počítá se i s vybudováním osvětlení. Park Kavaleristů by měl sloužit převážně studentům a obyvatelům města k odpočinku a relaxaci.²⁹

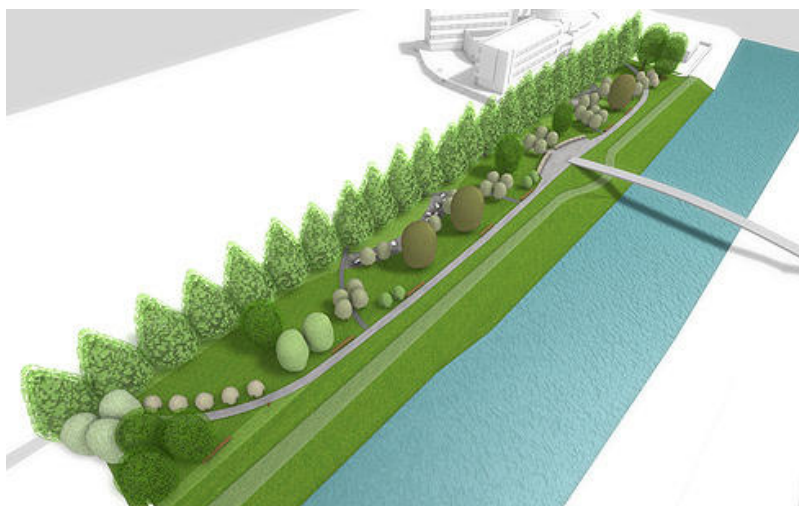

Obr. 69 Vymezení plochy Kavaleristů, Olomouc (vlastní zpracování)

²⁹ Podívejte se, jak bude vypadat nový park v ulici Kavaleristů. *Zpravodajství Olomouc* [online]. 2011 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://zpravodajstvi.olomouc.cz/clanky/Podivejte-se-jak-bude-vypadat-novy-park-v-ulici-Kavaleristu-17315>

Obr. 70 Stromová alej v ulici Kavaleristů, Olomouc (zdroj vlastní)

Obr. 71 Vizualizace Parku Kavaleristů

(Zdroj: Podívejte se, jak bude vypadat nový park v ulici Kavaleristů. *Zpravodajství Olomouc* [online]. 2011 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z <http://zpravodajstvi.olomouc.cz/clanky/Podivejte-se-jak-bude-vypadat-novy-park-v-ulici-Kavaleristu-17315>)

Pozn.: Vzhledem k aktuálnímu stavu a využití plochy, nebylo toto prostranství hodnoceno

Legionářská

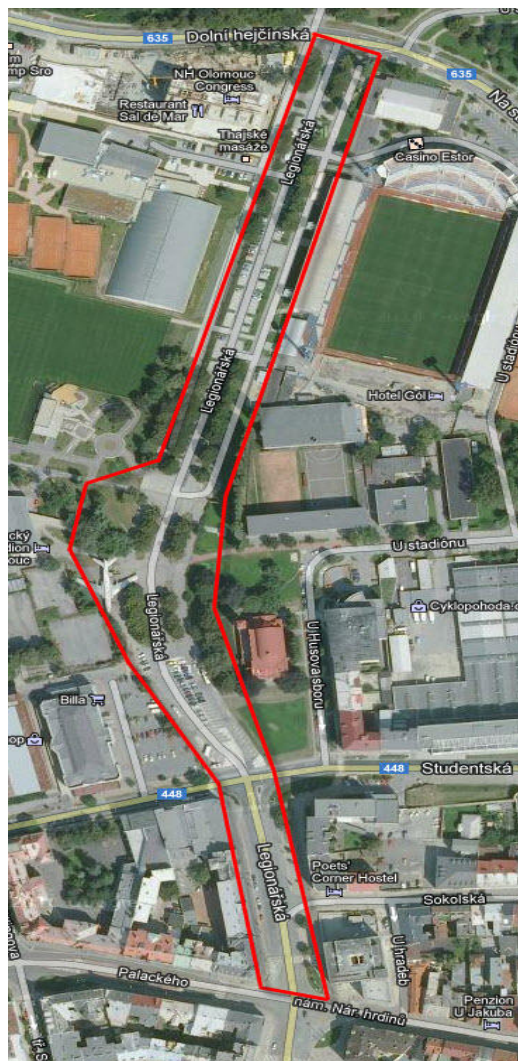
Veřejné prostranství ulice Legionářská představuje plochu začínající u Náměstí Hrdinů (Poliklinika SPEA), dále okolo plaveckého bazénu a končící u nově vybudovaného hotelu NH Olomouc na křižovatce s ulicemi Dolní Hejčinská a Na Střelnici. Vzhledem k rozsáhlosti tohoto prostoru zde z hlediska jeho využití můžeme definovat několik důležitých druhů aktivit.

Prostranství Legionářské ulice blíže Náměstí hrdinů má obchodní charakter, v tomto místě je nabízeno mnoho druhů služeb. Lidé tuto část využívají taktéž z hlediska dopravy - nachází se tady zastávky MHD. Směrem dále z centra města, u supermarketu Billa a divadla Tramtarie, je na širokém prostoru vybudováno placené parkoviště. Na tomto asfaltovém placu stával donedávna jeden ze „symbolů“ Olomouce - letoun Tupolev s barem uvnitř. Kvůli plánované rekonstrukci ulice, nedalekého zimního stadionu a okolí byl odstraněn. Mnoho dalších parkovacích míst najdeme po obou stranách ulice směrem od Billy až k hotelu NH.

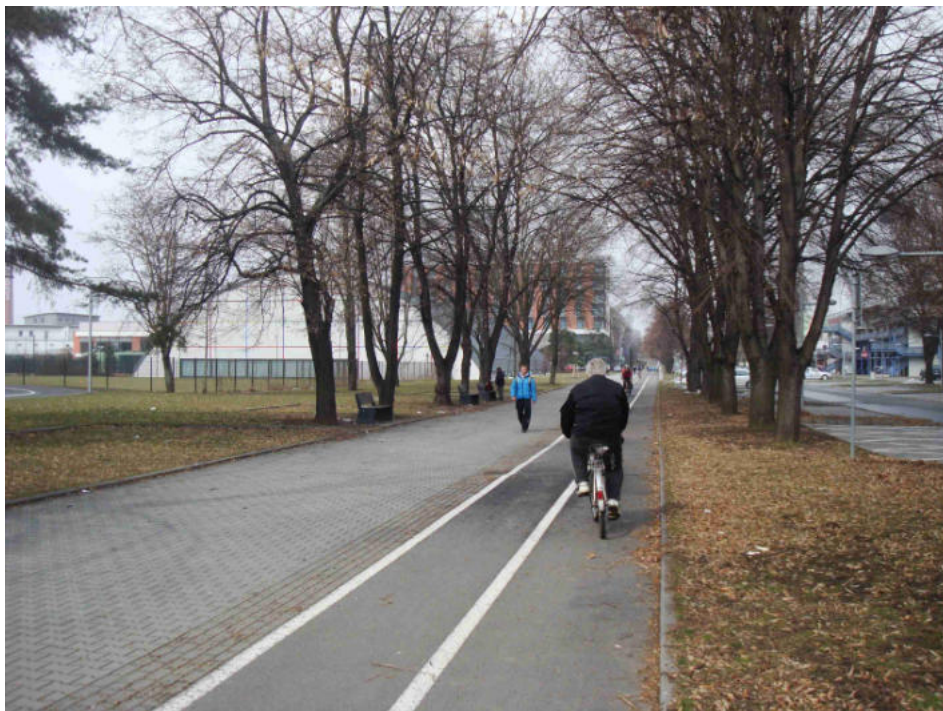
Prostranství Legionářské ulice a nejbližšího okolí významně slouží ke sportovnímu využití - nachází se tady krytý i venkovní plavecký bazén, dopravní hřiště pro děti, v bezprostřední blízkosti Andrův fotbalový stadion a nově upravená asfaltová promenádní plocha s lavičkami a vyznačenou cyklostezkou. Lavičky hojně využívají návštěvníci k posezení a odpočinku.

Pro občerstvení či gastronomický zážitek jsou určeny restaurace Gól a nová restaurace hotelu NH.

..

Obr. 72 Vymezení plochy ulice Legionářská v Olomouci (vlastní zpracování)

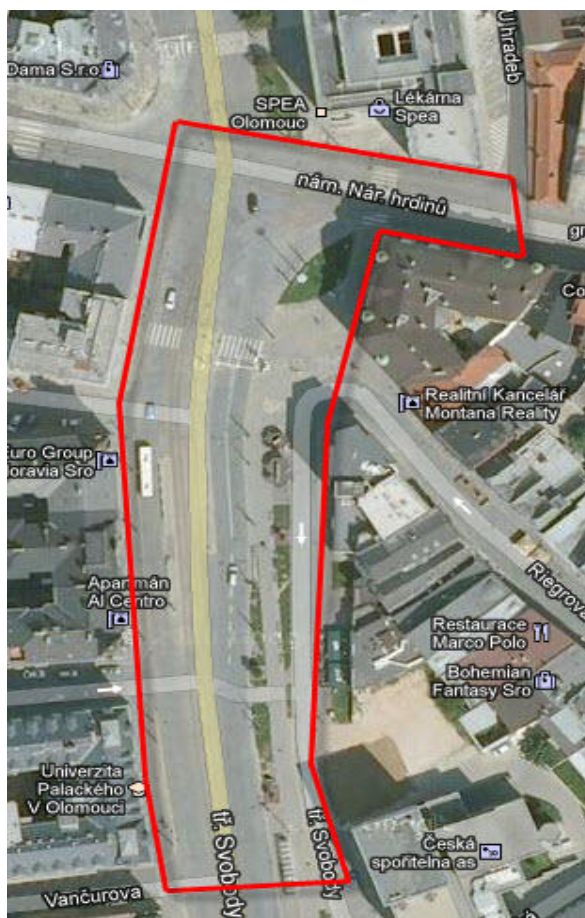

Obr. 73 Legionářská ulice poblíž Androva fotbalového stadionu (zdroj vlastní)

Náměstí Hrdinů a část třídy Svobody

Náměstí Hrdinů je často používaný zkrácený název pro náměstí Národních hrdinů Olomouc. Prostranství se nachází v centru města na rozhraní ulic Palackého, Legionářské, 8. května a třídy Svobody. Místo dnes představuje velmi významné dopravní řešení, jak z hlediska osobní automobilové dopravy, tak pro autobusové i tramvajové linky MHD, jejichž zástavky tady stojí. Tramvajové trasy jsou zde vedeny od hlavního nádraží ve směrech na Novou Ulici a Neředín. V minulosti sloužily prostory po obou stranách náměstí Hrdinů a navazující třídy Svobody jako parkoviště. Místo je taktéž využíváno pěšími chodci, kteří míří z centra města nejen do městské části Lazce.

Veřejné prostranství je důležité i z hlediska nabízených služeb – poliklinika SPEA s lékárnou, stálý obchod, restaurace, občerstvení, cestovní kancelář a další. Sídlí zde také významné instituce – banky, Fakulta zdravotnických věd Univerzity Palackého a děkanát Lékařské fakulty UP. Otevřený prostor pokračuje třídou Svobody.

Obr. 74 Vymezení plochy náměstí Hrdinů a navazující části třídy Svobody v Olomouci
(vlastní zpracování)

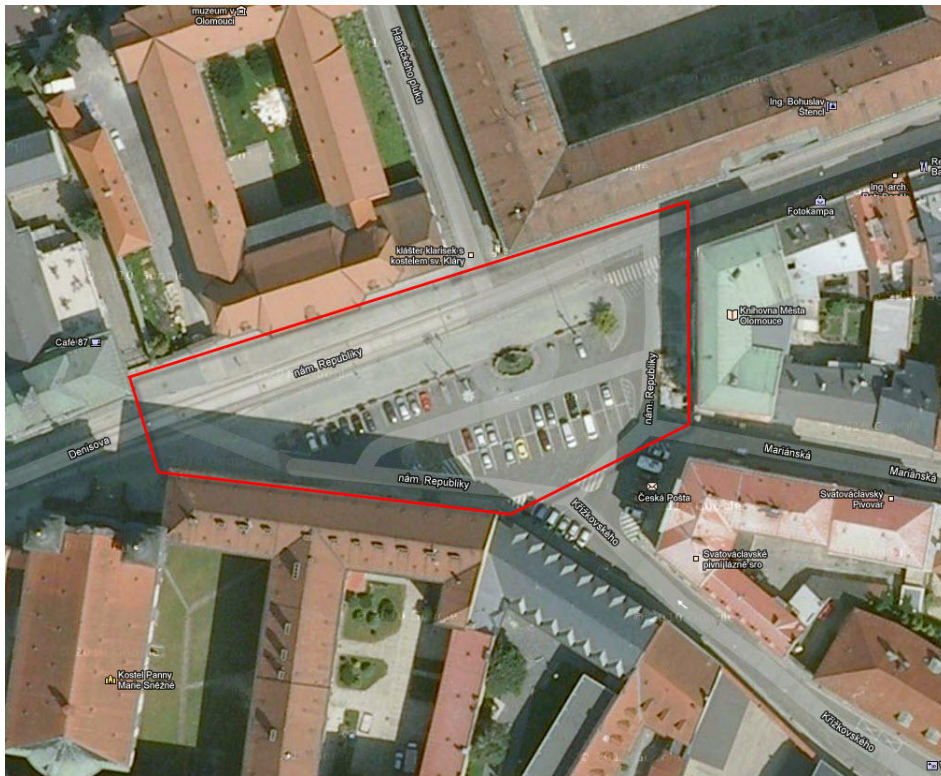

Obr. 75 Náměstí Hrdinů a navazující třída Svobody v Olomouci (zdroj vlastní)

Náměstí Republiky

Další z náměstí v historické části města je náměstí Republiky. Veřejné prostranství, na kterém se nachází kašna Tritonů z počátku 18. století je obklopeno historickými budovami, které dnes slouží převážně jako sídla různých institucí. Centrální prostor náměstí má hlavně dopravní význam. Najdeme zde tramvajové zastávky ve směru od hlavního nádraží dále na Neředín či Novou Ulici a poměrně rozsáhlé placené parkoviště. Místo hojně využívají chodci, kteří míří dále do/z centra Olomouce.

Z hlediska dalšího využití prostranství nelze opomenout zdejší sídla Vlastivědného muzea, Knihovny města Olomouce, České pošty, Vyšší odborné školy sociální Caritas, Vojenského správního archivu a budovy Hanáckých kasáren. V bezprostřední blízkosti je vystavěn barokní kostel Panny Marie Sněžné.

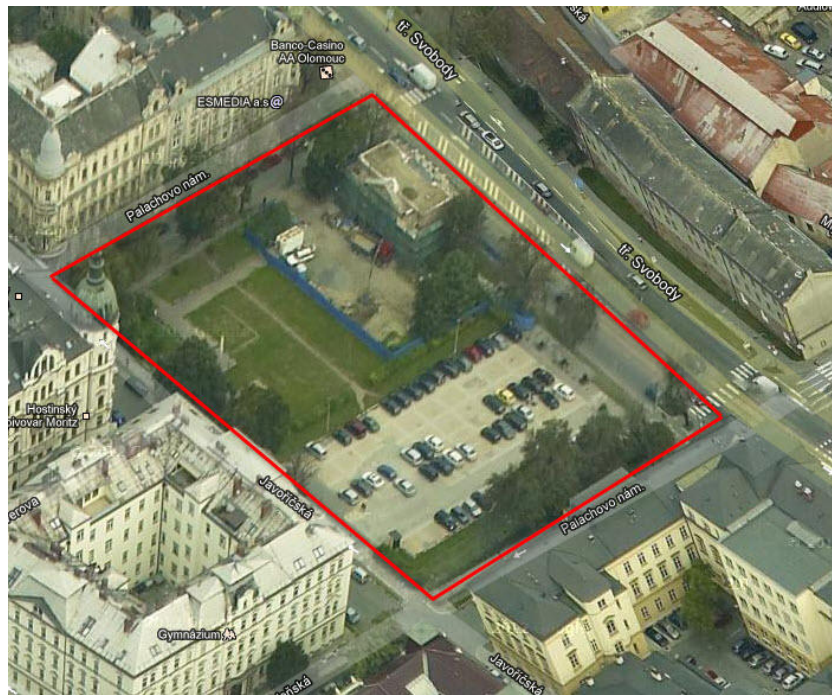
Obr. 76 Vymezení plochy náměstí Republiky v Olomouci (vlastní zpracování)

Obr. 77 Náměstí Republiky v Olomouci (zdroj vlastní)

Palachovo náměstí

Palachovo náměstí se nachází v blízkosti třídy Svobody, která slouží jako významná dopravní komunikace a městská třída. Stojí zde velmi zachovaná Terezká brána bývalé tereziánské pevnosti. Od konce 19. století do roku 1939 v místě stála židovská synagoga a Palachovo náměstí bylo tehdy využívaným prostorem s množstvím vzrostlé zeleně. Synagoga však byla následně vypálena a prostranství se nechalo přebudovat na malý parčík s převahou zatravněné plochy. V současnosti prostranství představuje důležité dopravní řešení - je zde vybudováno placené parkoviště. K posezení a odpočinku lidem slouží lavičky na zatravněném plácku. Místo má i význam z hlediska nabízených služeb - najdeme zde restauraci Moritz, internovou kavárnu a pojišťovnu.

Obr. 78 Vymezení plochy Palachova náměstí v Olomouci (vlastní zpracování)

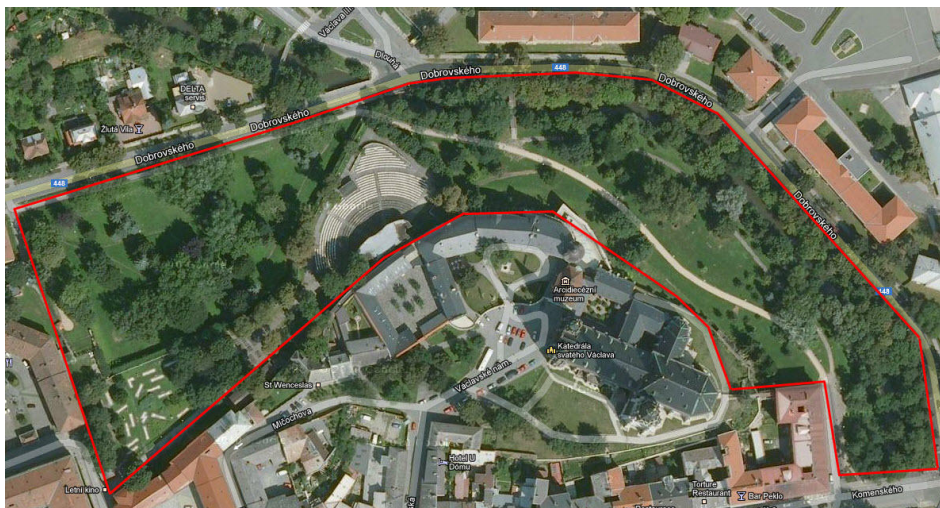
Obr. 79 Palachovo náměstí v Olomouci (zdroj vlastní)

Park pod letním kinem

Parkově upravené veřejné prostranství se nachází pod letním kinem a navazuje na něj parková plocha pod Dómem svatého Václava. Celé zelené prostranství podél ulice Dobrovského a Mlýnského potoka tak lze považovat za jeden celek. Faktem však je, že park pod dómem prošel v posledních letech revitalizací a na rozdíl od druhé části pod letním kinem je upravenější, vybavený mobiliářem a má zpevněný cestní povrch.

Park je využíván převážně místními obyvateli, kteří sem chodí na procházky, venčit psy nebo jen tak posedět a relaxovat na lavičkách. Nenachází se zde dětské hřiště (pouze staré prolézačky) a taktéž sportovní využití prostranství je minimální.

Olomoucká radnice by v nejbližších letech v tomto místě chtěla realizovat dva projekty. Jedním je kompletní rekonstrukce herních prvků pro děti a vybudování dětského hřiště. Druhý projekt zahrnuje přestavbu „Olomouckého hradu“, který by měl propojit Dómské návrší s parkem pod letním kinem a zvýšit tak atraktivitu a přístupnost Dómu svatého Václava a jeho okolí pro turisty.

Obr. 80 Vymezení plochy parku pod Letním kinem v Olomouci (vlastní zpracování)

Obr. 81 Park pod letním kinem (část pod Dómem svatého Václava) v Olomouci
(zdroj vlastní)

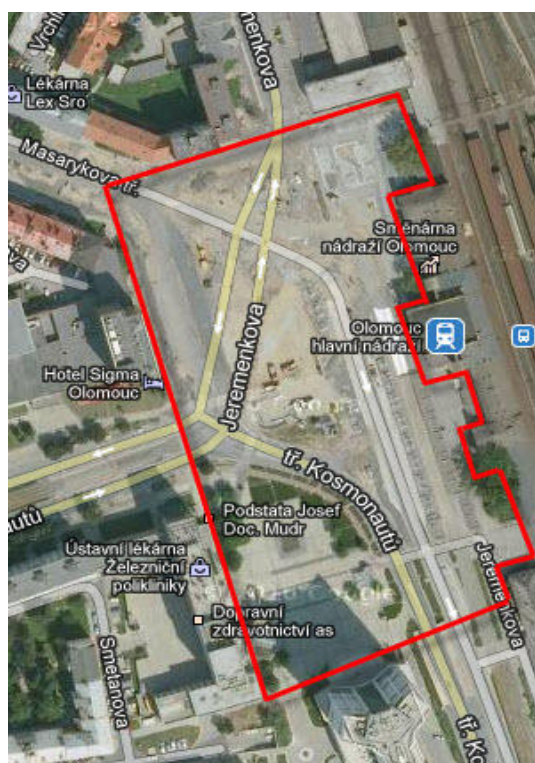
Přednádražní prostor

Zrekonstruované veřejné prostranství před budovou Hlavního nádraží a Krajským úřadem je jedním z nejvýznamnějších a nejvyužívanějších v Olomouci. Představuje místo, které je „branou“ do města a zároveň centrálním dopravním terminálem. Z dopravního hlediska tkví význam přednádraží v množství dopravních aktivit, které se zde vyskytují. Přednádraží propojuje železniční dopravu s městskou hromadnou dopravou a rovněž individuální dopravou automobilovou.

Najdeme zde placené parkoviště před budovou pošty, dvoupodlažní podzemní parkoviště a zastávky linek MHD – tramvajů i autobusů a linek meziměstské dopravy, které využívají mimo jiné cestující přijíždějící/odjíždějící vlaky z přilehlého nádraží.

Z dalších důležitých aktivit tohoto prostranství lze jmenovat nabízené občerstvení, restauraci či trafikou. Dále se v prostoru nachází sídlo Olomouckého kraje, budova Regionálního centra Olomouc (v něm mimo jiné kongresové centrum a sídlo Moravské vysoké školy), železniční poliklinika a pošta. Cestující a návštěvníci si k posezení a odpočinku mohou vybrat z množství laviček, například přímo před budovou krajského úřadu, kde se nachází hrající fontána s několika vodotrysky.

Celková rekonstrukce olomouckého přednádraží probíhala postupně od roku 2001. Slavnostní zakončení poslední etapy přestavby se odehrálo v červnu 2010. Po dokončení přestavby mají však někteří lidé výtky k nedostatku zeleně, nevyhovujícímu dopravnímu řešení pro cyklisty a přetíženým komunikacím.

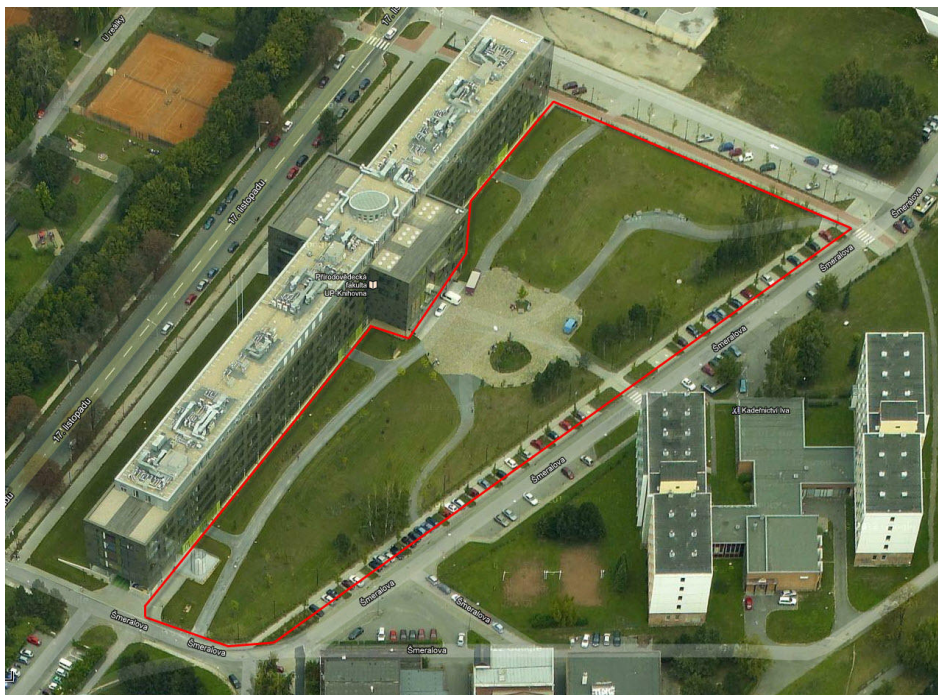
Obr. 82 Vymezení plochy prostranství pře hlavním nádražím a krajským úřadem
(vlastní zpracování)

Obr. 83 Prostranství před budovou Olomouckého kraje, Olomouc (zdroj vlastní)

Prostranství u Přírodovědecké fakulty

Výstavba nové budovy Přírodovědecké fakulty byla započata v roce 2006, v roce 2009 se zde začalo vyučovat. Součástí úlohy při realizaci bylo i řešení přilehlého území a zkvalitnění univerzitního života. Parčík na prostranství u fakulty byl navržen po vzoru anglických univerzitních parků, jako prostor určený převážně pro relaxaci studentů, s částečným vyloučením využití pro veřejnost, jako venčení psů apod. Studenti si tady v klidném prostředí mohou vybrat místo k sezení podle orientace slunce (mladé stromy zatím před stínem nechraňují). Prostranství je velmi dobře vybaveno mobiliářem (odpadkové koše s popelníky, nové lavičky, stojany na kola).

Obr. 84 Vymezení plochy prostranství u Přírodovědecké fakulty v Olomouci
(vlastní zpracování)

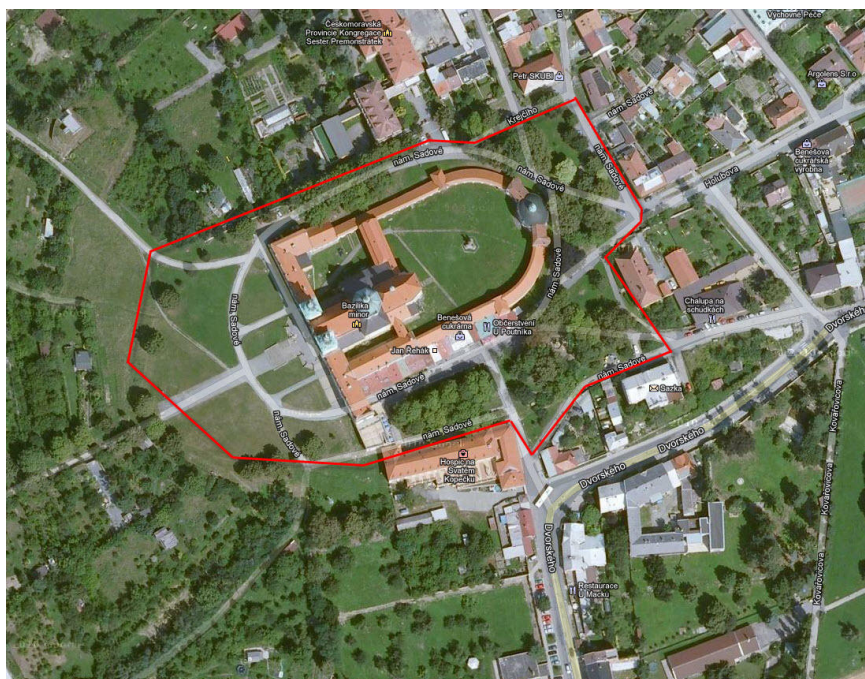

Obr. 85 Prostranství u Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci
(zdroj vlastní)

Sadové náměstí

Sadové náměstí představuje veřejné prostranství oválného tvaru, které najdeme okolo Baziliky Navštívení Panny Marie na Svatém Kopečku a dále pod chrámem. Bazilika, monumentální barokní chrám, je vyhledávaným poutním i turistickým cílem. Z toho pramení některé funkce přilehlého Sadového náměstí - jeho kulturní a rekreační význam, ale i obchodní charakter místa. Prostranství ožívá při několika každoročních poutích, často ho však využívají i návštěvníci nedaleké Zoo Svatý Kopeček. Ti se mohou občerstvit v cukrárně nebo restauraci Chalupa na schůdkách. V jedné z mnoha obchodních budek lze zakoupit upomínkový předmět a podobné. K odpočinku pak lidem slouží množství laviček ve stínu korun jírovců.

Najdeme zde však i sídla institucí - Římskokatolická farnost Svatý Kopeček u Olomouce, Hospic na Svatém Kopečku a sídlo Sester Premonstrátek. V bezprostřední blízkosti Sadového náměstí se nachází autobusová zastávka bezbariérových linek MHD, místo je tak velmi dobře dostupné.

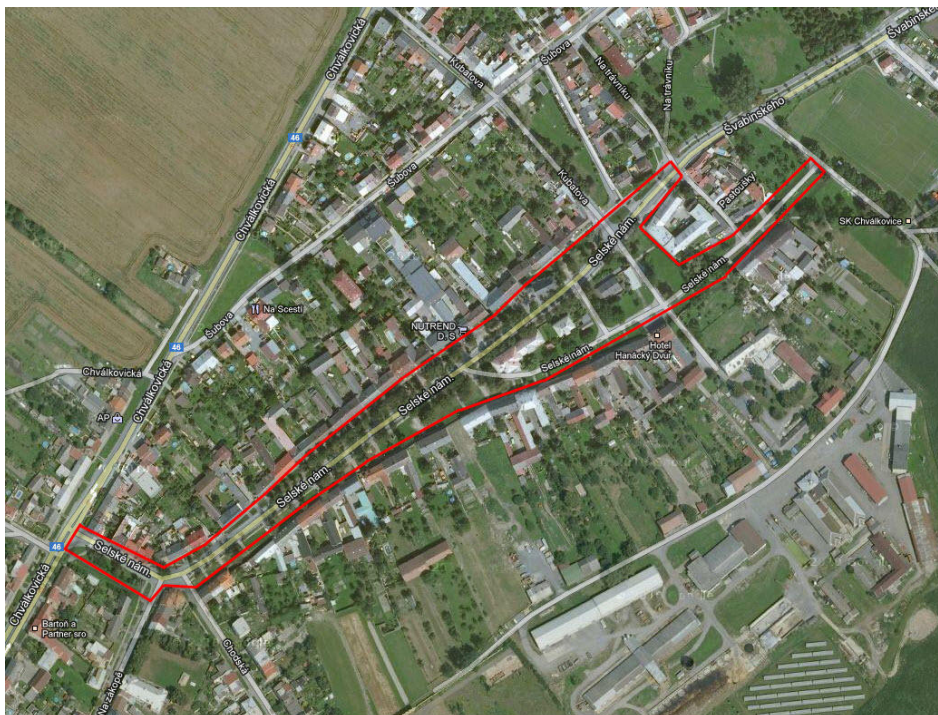
Obr. 86 Vymezení plochy Sadového náměstí v Olomouci (vlastní zpracování)

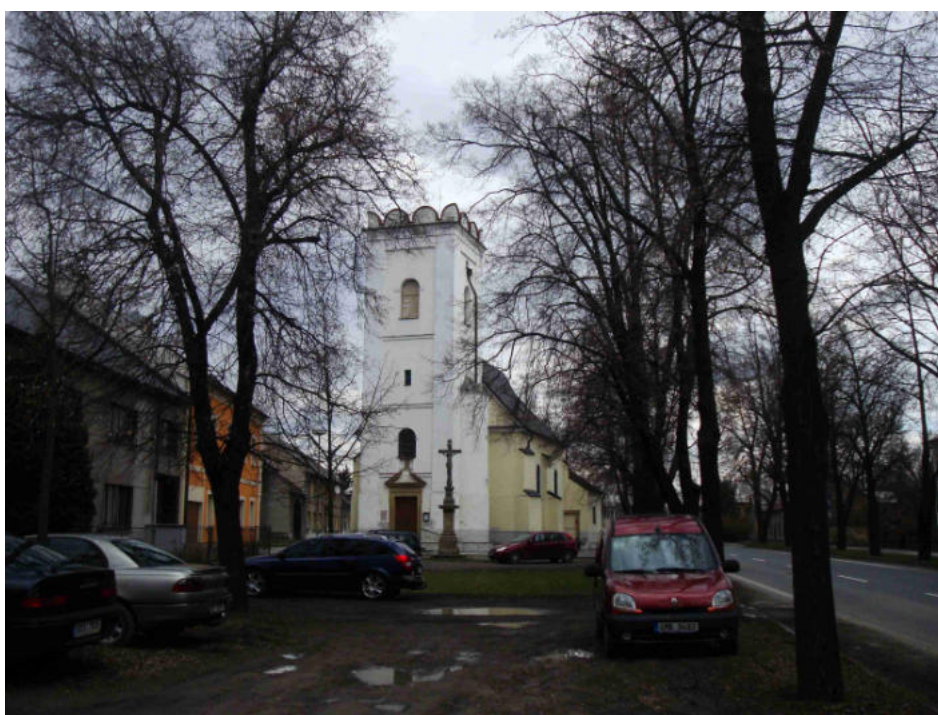
Obr. 87 Sadové náměstí v Olomouci (zdroj vlastní)

Selské náměstí

Selské náměstí je představováno liniovou plochou převážně s obytnou funkcí. Podél náměstí najdeme hlavně rodinné domy a jejich předzahrádky. Kromě toho se zde nachází příležitostně přístupný kostel svaté Barbory, restaurace a hotel Hanácký Dvůr, mateřská škola či sídla různých firem. Celé prostranství náměstí je lemované lipovou alejí a nachází se v zeleni, ale vzhledem k tomu, že tudy prochází hlavní komunikace ve směru na Svatý Kopeček, místa k odpočinku a relaxaci zde nejsou. Jsou zde zastávky MHD a taktéž míst k parkování je dostatek, Selské náměstí je proto možné definovat jako prostranství s převážně dopravním významem. Na daný prostor navazuje otevřená parková plocha s dětským hřištěm s lavičkami. Je využívána rodiči s dětmi a také důchodci ze sousedního areálu domova důchodců.

Obr. 88 Vymezení plochy Selského náměstí v Olomouci (vlastní zpracování)

Obr. 89 Selské náměstí, Olomouc (zdroj vlastní)

Smetanovy sady

Smetanovy sady představují hlavní městský park, který je lokalizován při jihozápadní části historického jádra Olomouce. Jeho jádrem je Rudolfovo stromořadí, alej jírovců a lip, založené v roce 1820 jako nejstarší park ve městě. Nachází se zde několik významných staveb – areál výstaviště Flora s výstavním pavilonem A, palmový skleník, restaurační pavilon (dnes sídlo restaurace Fontána) či hudební altán. Taktéž sochařská výzdoba parku je bohatá.

Stejně jako v ostatních hlavních městských parcích, i ve Smetanových sadech proběhla v roce 2009 realizace projektu na obnovu mobiliáře a povrchů cestní sítě. Tehdy byla provedena obnova povrchů cest, úprava pro pěší, cyklisty i in-line bruslaře, došlo k jejich logickému provázání a park byl vybaven novým mobiliářem. Bylo vybudováno i nové veřejné osvětlení.

Park má v současné době mnoho využití. Každoročně zde probíhá, ve venkovních prostorách i pavilonech, v několika etapách květinová výstava Flora Olomouc. Největší zahradní výstavy a veletrhy se konají na jaře a v létě (koncem dubna a v půlce srpna) a jsou tradičně velkou regionální akcí. Na jižním okraji parku najdeme „Labutí rybníček“ s ostrůvkem, kam chodí za odpočinkem v přírodě blízkém prostředí obyvatelé a návštěvníci města. Stejně tak podél hlavní promenády se nachází lavičky, které společně s travnatými plácky, lákají návštěvníky k posezení. Hlavní cesty využívají hojně i sportovci – hlavně cyklisté a bruslaři.

Poblíž hlavní parkové promenády stojí restaurace Fontána, která byla v minulosti oblíbeným a navštěvovaným místem olomouckých pamětníků. V roce 2010 se znovu otevřely dveře Fontány pro veřejnost. Zároveň se obnovila pravidelná nedělní tradice promenádních koncertů. Restaurace nabízí i venkovní posezení na terase s výhledem na vodní fontánu, která je v provozu po celý den, a na velký altán používaný pro pořádání kulturních akcí a také ke svatebním obřadům. V parku se konají také další společenské akce, například různá zábavná odpoledne pro rodiče s dětmi či venkovní módní přehlídky.

Obr. 90 Vymezení plochy Smetanových sadů v Olomouci (vlastní zpracování)

Obr. 91 Restaurace Fontána a hudební altán ve Smetanových sadech v Olomouci (zdroj vlastní)

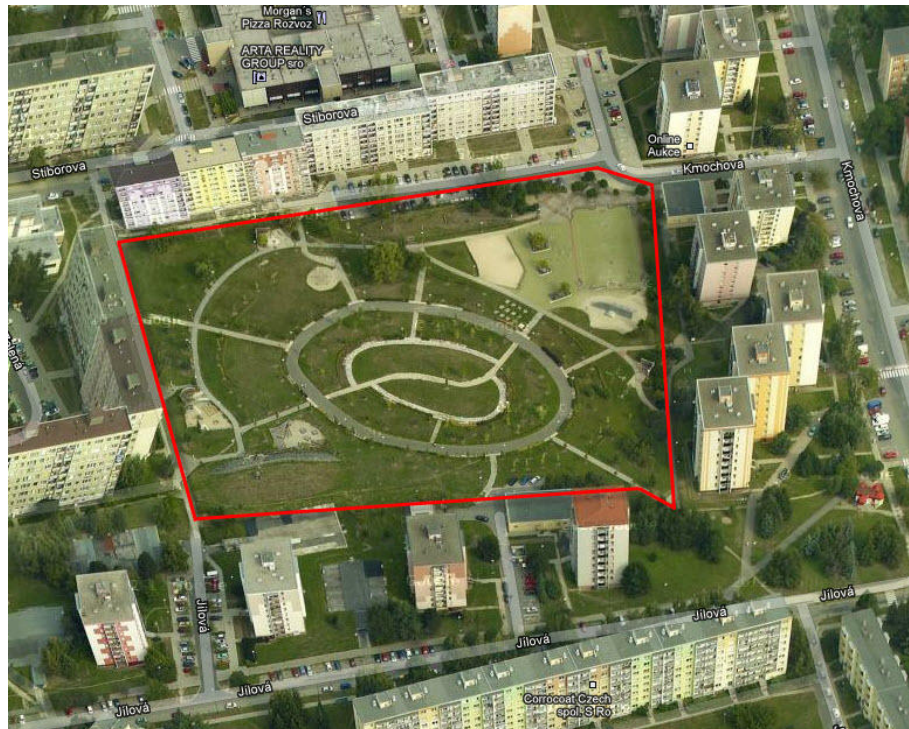

Obr. 92 Hlavní promenáda ve Smetanových sadech, Olomouc
(zdroj vlastní)

Stiborova ulice – Park Malého prince

Park Malého prince se nachází ve vnitroblokovém prostoru panelového sídliště na ulici Stiborova. Byl věnován spisovateli Exupérymu a jeho knize Malý princ – protože představuje „malou planetu“, na kterou se mohou uchýlit obyvatelé sídliště. Park byl založen v roce 2005. Jedná se o velkou parkově upravenou centrální plochu sídliště se sportovištěm, drobnými oplocenými dětskými koutky, lanovou průlezkou a posezením pod kopcem. Součástí celého komplexu jsou tři psí záchodky a psí výběh. Návštěvníci si zde mohou zapůjčit herní i sportovní vybavení. Každým rokem je doplňována a obnovována část či jednotlivé herní prvky. V každé z částí venkovního areálu se nachází několik laviček.

Park je vyhledávaným místem a oblíbeným cílem maminek s dětmi nejen z blízkého okolí. Pro lepší přehled o dětských hřištích ve městě existuje webová aplikace obsahující jejich seznam v Olomouci (hřiště spravující Magistrát města Olomouce, provozované odbory magistrátu).

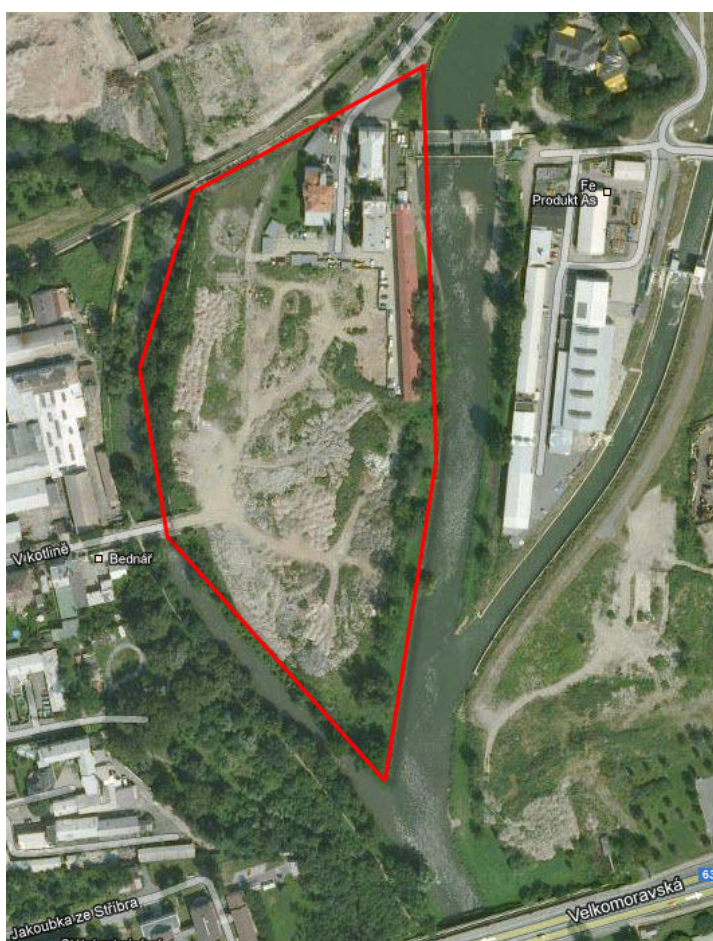
Obr. 93 Vymezení plochy parku Malého prince v Olomouci (vlastní zpracování)

Obr. 94 Park Malého prince v Olomouci (zdroj vlastní)

Šantovka

Multifunkční projekt Šantovka v současné době vyrůstá v místě původního areálu továrny Milo Olomouc a představuje celkovou revitalizaci území v těsném sousedství historického centra města. Na ploše o celkové výměře 11 hektarů zde postupně vyrostou městská čtvrť s objekty pro bydlení, obchod a administrativu. Součástí projektu jsou i oddychové zóny na břehu Mlýnského potoka. Výrazné změny se zde uskuteční i z hlediska dopravy - místem povede nová tramvajová trať spojující centrum Olomouce se sídlištěm Nové Sady a dojde k vybudování obrovské parkovací plochy. Otevření galerie Šantovka je naplánováno na podzim 2013.³⁰

Obr. 95 Vymezení plochy galerie Šantovka v Olomouci (vlastní zpracování)

³⁰ Základní informace o projektu Šantovka. *Šantovka* [online]. 2010 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z <http://www.santovka.cz/o-projektu/>

Obr. 96 Výstavba galerie Šantovka v Olomouci (zdroj vlastní)

Obr. 97 Vizualizace galerie Šantovka

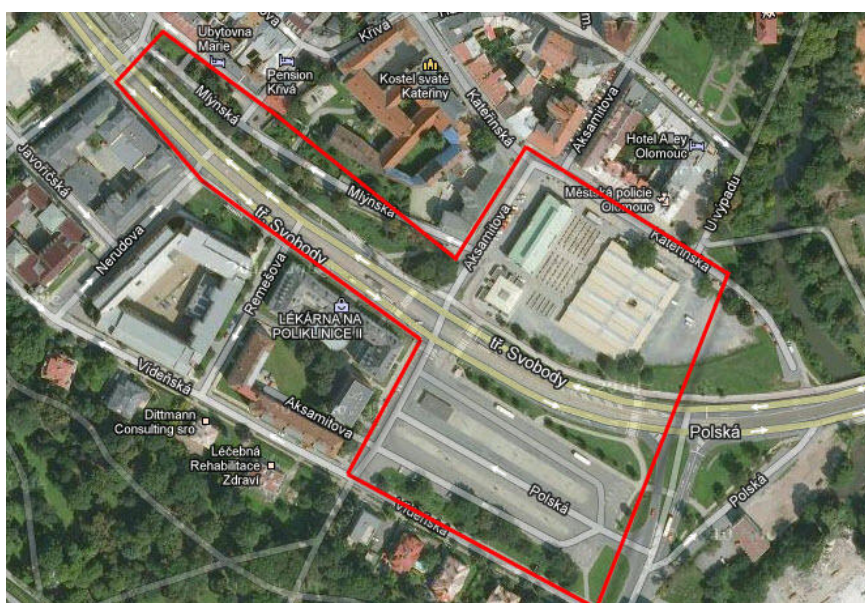
(Zdroj: Začíná se budovat obchodní galerie, první část nové olomoucké čtvrti. *Stavitel.ihned* [online]. 2012 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://stavitel.ihned.cz/c1-54782990-zacina-se-budovat-obchodni-galerie-prvni-cast-nove-olomoucke-ctvrti>)

Pozn.: Vzhledem k aktuálnímu stavu a využití plochy, nebylo toto prostranství hodnoceno

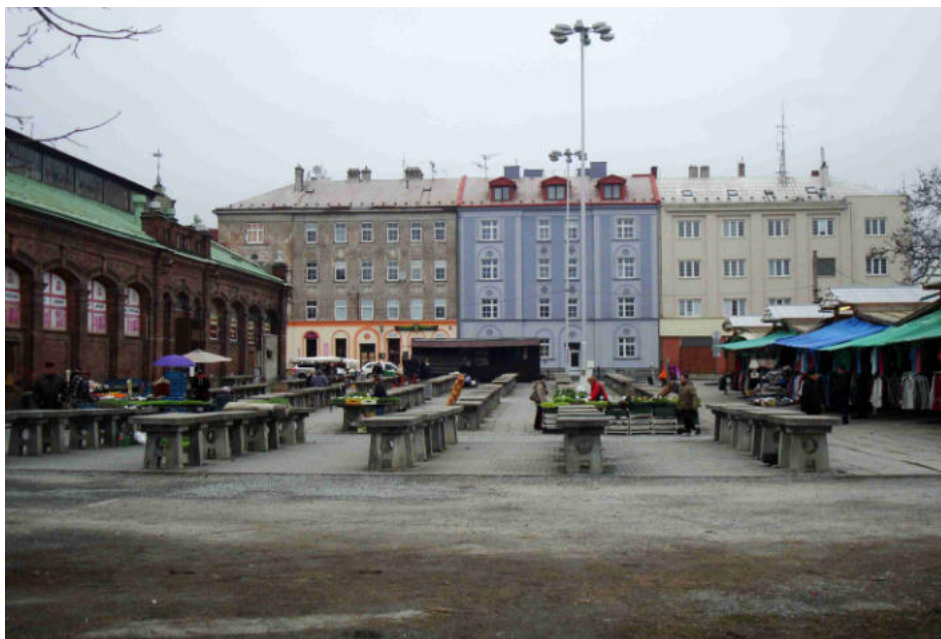
Tržnice

Tržnice je běžně užívaný název pro prostranství nacházející se v lokalitě třídy Svobody. Tržnice v pravém slova smyslu potom představuje prostor mezi Kateřinskou ulicí a třídou Svobody, kam jezdili zelináři a ovocnáři prodávat už od konce 19.století a dnes zde nabízí převážně ovoce, zeleninu, květiny, bylinky a domácí vajíčka. Jednou z velmi významných aktivit, která určuje částečné využití místa, jsou tedy trhy. Kromě trhů má Tržnice i důležitý obchodní charakter.

Prostranství má však velký význam i z hlediska dopravy – prochází tudy hlavní komunikace z centra města a přilehlých částí směrem k hlavnímu nádraží. Také do samotného centra odsud není daleko, proto je část lokality využita jako placené parkoviště. Najdeme tady zastávky tramvajových i autobusových linek MHD i meziměstské dopravy. V prostranství v blízkosti autobusových zastávek se v zeleni nachází i několik laviček k posezení. V minulosti mělo význam i zdejší autobusové nádraží, které však bylo přesunuto do městské části Hodolany a v prostoru Tržnice je nyní nádraží využito pouze z části. Koncentrace lidí je zde velmi vysoká i díky lékárně a poliklinice, která zde od roku 1995 nabízí zdravotnické služby ambulantního typu. V současné době zde sídlí i část oborů Přírodovědecké a Filozofické fakulty Univerzity Palackého.

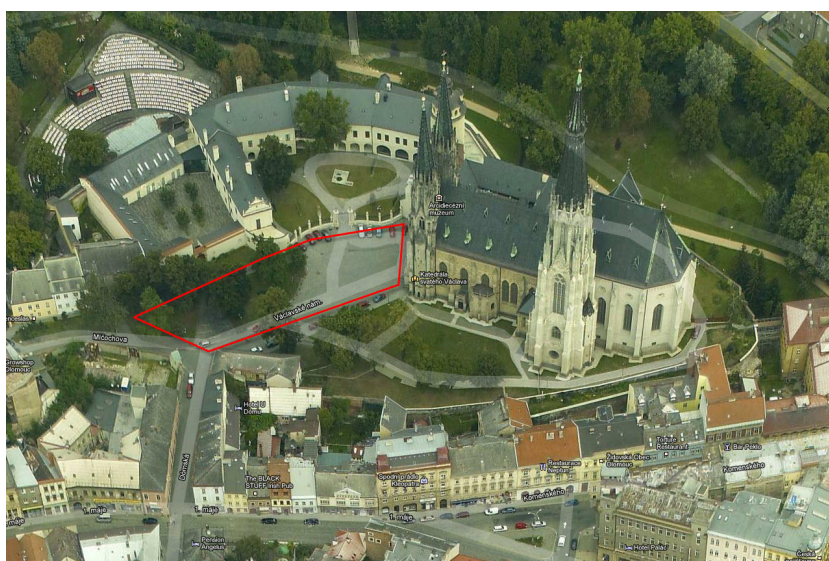
Obr. 98 Vymezení plochy tržnice a části přilehlé třídy Svobody
(vlastní zpracování)

Obr. 99 Tržnice, Olomouc (zdroj vlastní)

Václavské náměstí

Václavské náměstí s Dómem svatého Václava a zbytky Přemyslovského hradu se nachází na východní straně historického jádra Olomouce. Dnes zde na podstatné části někdejšího hradu najdeme zrekonstruované Arcidiecézní muzeum. Samotné Václavské náměstí slouží převážně turistům a návštěvníkům města k zastavení či krátkému odpočinku na lavičkách. Jak již bylo zmíněno dříve, v současné době město usiluje o přestavbu „Olomouckého hradu“, který by měl propojit Dómské návrší s parkem pod letním kinem a zvýšit tak atraktivitu a přístupnost Dómu svatého Václava a jeho okolí pro turisty.

Obr. 100 Vymezení plochy Václavského náměstí v Olomouci (vlastní zpracování)

Obr. 101 Václavské náměstí, Olomouc (zdroj vlastní)

Zoo Svatý Kopeček - lesní park

Jedno z oblíbených dětských hřišť v Olomouci se nachází na Svatém Kopečku poblíž vstupu do Zoo. Hřiště bylo vybudováno v roce 2001 jako vstupní část tzv. příměstského rekreačního lesa. O deset let později, z důvodu havarijního stavu herních prvků, však muselo být hřiště kompletně obnoveno. Charakter nových herních prvků odpovídá okolnímu lesnímu prostředí – hlavním materiálem je dřevo v kombinaci s lanovými částmi. Hřiště využívají převážně rodiny s dětmi, které navštívily zoologickou zahradu nebo turisté a výletníci tudy procházející. Poblíž dětského hřiště najdeme také lanový park Veverák, který představuje místo pro aktivní odpočinek dětí i dospělých.

Obr. 102 Vymezení plochy lesního parku u Zoo Svatý kopeček (vlastní zpracování)

Obr. 103 Dětské hřiště v lesním parku u Zoo Svatý Kopeček, Olomouc (zdroj vlastní)

Žerotínovo náměstí

Náměstí najdeme v historické části města, nedaleko Horního náměstí. Místo, pojmenované podle pánů z Žerotína, kteří si zde vybudovali renesanční palác, je dokonce pokládáno za nejstarší jádro historické Olomouce. Najdeme tady různé církevní objekty a památky - dominikánský kostel svatého Michala, Arcibiskupský kněžský seminář, Teologický konvikt či sochu svatého Floriána. Dále je zde situována nabídka služeb - kavárna a restaurace U Bakaláře. Na prostranství také najdeme několik placených parkovacích míst. Místa určená k posezení či odpočinku se na náměstí nenachází.

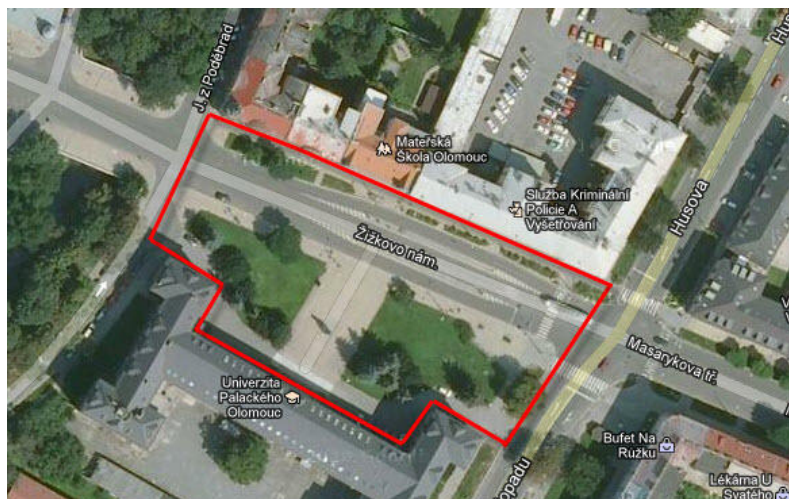
Obr. 104 Vymezení plochy Žerotínova náměstí v Olomouci (vlastní zpracování)

Obr. 105 Žerotínovo náměstí v Olomouci (zdroj vlastní)

Žižkovo náměstí

Prostranství Žižkova náměstí se nachází u hlavní dopravní komunikace vedoucí z hlavního nádraží směrem do centra města. Náměstí tak představuje významné dopravní řešení, jak pro osobní automobilovou dopravu, tak pro tramvajové linky ve směru na Novou Ulici nebo Neředín, jejichž zastávky jsou zde vybudovány. Místo je ale hodně využíváno i pěšími chodci. V prostoru sídlí instituce jako Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, mateřská škola či Policie ČR. Před budovou fakulty najdeme sochu T. G. Masaryka.

Obr. 106 Vymezení plochy Žižkova náměstí v Olomouci (vlastní zpracování)

Obr. 107 Žižkovo náměstí (zdroj vlastní)

7 VYHODNOCENÍ VYUŽITÍ VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ VE FUNKČNÍM MĚSTSKÉM REGIONU OLOMOUCE

Na základě provedeného místního šetření veřejných prostranství je možné vymezit ve funkčním městském regionu Olomouce 7 kategorií (typů) veřejných ploch podle převažujícího funkčního využití. Vymezení kategorií vychází z vlastního návrhu, protože z dostupných literárních zdrojů není možné pro tento specifický region využít běžné schéma. Z výběru byly vyloučeny sportovní areály ve městě Olomouci a také ulice nebo městské třídy (tř. Svobody, tř. 17 listopadu) pro snadnější srovnání s okrajovými obcemi funkčního regionu.

I. Veřejná prostranství obcí liniového typu

Daný typ se vyskytuje zejména u menších vesnic. V okrajových částech regionu se nachází klasické obce vesnického typu s tradičním způsobem uspořádání domů (tzv. ulicovky). I z důvodu tohoto uspořádání nejsou veřejná prostranství snadno definovatelná a jsou spíše protáhlého tvaru. Nejčastěji se jedná o menší obce, které ani v minulosti neměly přímo v obci veřejný prostor určený pro shromažďování většího počtu lidí (trhy). Největším volným prostranstvím nejčastěji bylo a je okolí kostela či kaple. Proto i u těchto obcí není jednoznačně vymezené veřejné prostranství a tyto prostory jsou tak nejčastěji vymezeny v blízkosti obecního úřadu nebo kostela, případně v místech se službami (obchody). Tento typ prostranství najdeme v těchto obcích městského regionu Olomouc: Bělkovice, Blatec, Bohuňovice, Bukovany, Bystročice, Bystrovany, Grygov, Hlušovice, Hněvotín, Charváty, Kožušany-Tážaly, Lašřany, Přáslavice, Příkazy, Samotišky, Skrbeň, Tověř, Ústín. Z celkového počtu se jedná o 18 obcí s plochou 152 334 m² což je cca 11 % z celkové plochy mapovaných veřejných prostranství.

II. Veřejná prostranství s převažující dopravní funkcí

U obcí vesnického typu je prostor vymezen na základě existence zastávky autobusu nebo vlaku či vybudovaného parkoviště. V obcích se však nejedná o převažující dopravní funkci, ale jen částečnou, z toho důvodu, že v jednom veřejném prostranství najdeme většinou ještě významný obchod či jiné služby. Na základě tohoto schématu můžeme prostranství dopravního typu definovat u obcí Bělkovice-Lašťany, Bystrovany, Dolany, Horka nad Moravou, Charváty, Kožušany-Tážaly, Křelov, Samotišky, Skrbeň, Ústín, Velká Bystřice a Velký Týnec. U měst je tento prostor definovatelný u velkých parkovišť, na uzlových zastávkách (spojení do více směrů), nebo v tzv. migračních koridorech, kudy se denně přesouvá velké množství lidí od uzlových zastávek nebo z míst velké koncentrace pracovních příležitostí (centrum města, kancelářské budovy). Dobře definovatelný je tento prostor na náměstí Hrdinů, u přednádražního prostoru a na Palachově náměstí. Z celkového počtu se tak jedná o 3 veřejné plochy ve městě Olomouc s plochou 67 303 m² což je cca 5 % z celkové plochy mapovaných veřejných prostranství.

III. Veřejná prostranství s obslužnou funkcí – služby, trhy, obchod

Jedná se o pravděpodobně nejstarší typ veřejných prostranství, který je totožný se vznikem měst. Souvisí s výskytem místa pro výměnu zboží (trhy). U většiny velkých vesnických sídel a měst se kryje s návsi nebo náměstím – Dolany náves, Horka nad Moravou náměstí, Křelov náměstí, Těšetice náves, Velká Bystřice náměstí a Velký Týnec náves. Ve městě Olomouc se jedná o velmi často převažující funkci veřejného prostranství, kterou najdeme na plochách Biskupského náměstí, Frajtova náměstí, Selského náměstí, Žerotínova náměstí, Žižkova náměstí, Návsi Svobody, Legionářské, náměstí Republiky a Tržnice. Z celkového počtu se jedná o 6 obcí a 9 ploch v městě Olomouci s plochou 228 904 m² což je cca 16 % z celkové plochy mapovaných veřejných prostranství.

IV. Veřejná prostranství s převažující rekreační funkcí

Tato prostranství vznikala i v dávné minulosti v souvislosti s budováním šlechtických sídel s přilehlými parky. Velký vývoj těchto prostranství znamenal období baroka a také období od 19. století a období 20. století. V Olomouci mají převažující rekreační funkci parky Bezručovy sady, Čechovy sady, Smetanovy sady a dále zelená prostranství ASO parku, Botanické zahrady, parku pod Letním kinem, parku Malého prince, lesního parku u Zoo Svatý Kopeček a prostranství u Přírodovědecké fakulty. U obcí je možné tyto plochy najít u 11 lokalit (Bělkovice-Lašťany parčík, Bohuňovice parčík, Dolany parčík, Grygov parčík, Hlušovice parčík, Horka parčík, Kožušany-Tážaly parčík (2x), Křelov u rybníka, Příkazy kaple se sportovištěm a parkem, Ústín u kapličky. Celkově veřejné plochy s převažující rekreační funkcí najdeme u 20 veřejných prostranství s plochou 662 611 m², což představuje 47 % z celkové plochy prostranství.

V. Veřejná prostranství s převažující kulturní funkcí

Do této kategorie lze zařadit veřejná prostranství s existencí budov nebo itineráře pro konání kulturních akcí typu koncerty, divadelní představení, apod. Specifickým typem jsou letní kina nebo amfiteátry. Tento typ je například amfiteátr v obci Těšetice a Velká Bystřice. Ve Velkém Týnci jsou pro pořádání společenských akcí využity prostory zámecké zahrady. Tuto kategorii veřejných ploch najdeme i v Přáslavicích a Samotíškách (Dědičná rychta). Díky podpoře kulturního života v obcích bývá dočasně tímto prostorem také hlavní náměstí či náves s mobilním pódiem pro konání kulturních akcí v době konání pravidelných výročí nebo akce spojené s velikonočními, vánočními apod. V Olomouci bylo jako typ prostranství s převažující kulturní funkcí vymezeno Václavské náměstí a Sadové náměstí u chrámu na Svatém Kopečku. Jedná se o 44 082 m² a 3 procenta z celkové plochy prostranství.

VI. Veřejná prostranství s převažující sportovní funkcí

Budování speciálních budov je patrné od konce 19. století. Je spojeno se sdružením Sokol, Orel apod. Sokol nebo sbory dobrovolných hasičů jsou nejčastěji v malých obcích nositeli sportovních akcí s větší koncentrací lidí. Specifikem českých i moravských vesnic je kromě fotbalových hřišť i existence hřišť pro házenou.

Tento specifický typ prostranství je představován sportovními areály nebo hřišti a najdeme ho v těchto obcích: Bělkovice-Lašťany, Blatec, Bohuňovice, Bukovany, Bystročice, Bystrovany, Dolany, Grygov, Hlušovice, Hněvotín, Horka nad Moravou, Přáslavice, Samotičky, Skrbeň, Tověř a Velký Týnec. V rámci města Olomouce tyto areály vymezovány nebyly, i když jsou plošně rozsáhlé. Je to z důvodu omezení kritériem volné přístupnosti a bezplatného vstupu. Celkově veřejné plochy s převládající sportovní funkcí najdeme u veřejných prostranství s plochou 233 982 m², což představuje 16 % z celkové plochy prostranství.

VII. Veřejná prostranství s multifunkčním využitím (více než 3 funkce)

Jedná se o typ veřejného prostranství, kde lze nalézt více než 3 funkce, přičemž ani jednu z nich nelze zařadit do převládající funkce. Tento typ prostranství představuje v Olomouci Horní a Dolní náměstí s celkovou plochou 26 967 m² a 2% zastoupením z celkového součtu všech hodnocených ploch.

Provedeným šetřením ve městě Olomouc bylo dále zjištěno, že všechny plochy veřejných prostranství byly využívány pravidelně a aktivity na nich byly většinou denní, výjimečně sezónní (Botanická zahrada a rozárium, Park Malého prince, lesní park u Zoo Svatý Kopeček). Prostranství, s výjimkou ASO parku, Parku Malého prince a Botanické zahrady, byla využívána i ve večerních hodinách a taktéž se na většině prostranství vyskytovala aktivita (převážně obslužná nebo dopravní), která zde sdružovala lidi různých věkových skupin. Na většině míst se nacházel dostatečný prostor pro vybrané aktivity a kromě Botanické zahrady byl vstup do všech hodnocených prostranství neomezený a nezpлатný. Zároveň však v těchto lokalitách - ASO park, Bezručovy sady, Biskupské náměstí, Dolní náměstí, Frajtovo náměstí, Horní náměstí, nebyla shledána vnitřní struktura pro jednotlivé aktivity. Některá místa (viz kapitola Návrhy na zlepšení) byla buď málo vybavena mobiliářem nebo byl mobiliář již ve špatném stavu. Převážně v okrajových částech těchto prostranství - ASO park, Čechovy sady, Frajtovo náměstí, Holice-Náves Svobody, Legionářská, náměstí Hrdinů, Palachovo náměstí, park pod Letním kinem, přednádražní prostor, Selské náměstí, Tržnice, Žižkovo náměstí byly shledány bariéry (většinou frekventované silnice), které omezovaly plynulý a bezpečný pohyb či vstup na dané místo. Na druhou stranu, většina míst, kromě Sadového náměstí, byla bezbariérově upravených pro vozíčkáře a maminky s kočárky.

Hodnocená prostranství byla velmi dobře dostupná městskou hromadnou dopravou, u většiny případů se nacházela zastávka v jejich bezprostřední blízkosti. Cyklostezka byla vybudována v těchto lokalitách - Bezručovy sady, Čechovy sady, Legionářská, Náves Svobody, přednádražní prostor, Smetanovy sady, Tržnice. U těchto míst sloužila část prostranství jako parkoviště (povětšinou placené) - Biskupské náměstí, Dolní náměstí, Frajtovo náměstí, Legionářská, lesní park u Zoo, náměstí Republiky, Náves Svobody, Palachovo náměstí, park Malého prince, přednádražní prostor, prostranství u PřF, Sadové a Selské náměstí, Tržnice a Žerotínovo náměstí. Ve většině míst (s výjimkou Horního a Dolního náměstí a náměstí Republiky) bylo vysázeno dostatečné množství zeleně. Někde se sice nejednalo o vzrostlé stromy, ale výsadba nových stromků či keřů zde již byla provedena. Naprostá většina veřejných prostranství byla vyhodnocena jako pravidelně udržovaná místa, vzbuzující v návštěvníkovi dojem bezpečí.

8 NÁVRHY NA ZLEPŠENÍ FUNKČNÍHO VYUŽITÍ VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ VE MĚSTĚ OLOMOUC

Většinu veřejných prostranství zájmového území je možné vyhodnotit jako místa, která jsou upravovaná, udržovaná a lidmi pravidelně využívána. U některých ploch však byly zaznamenány nedostatky, a to buď z hlediska existujících urbanistických studií, názoru hodnotitele nebo vyplývající z nespokojenosti a stížností obyvatel či návštěvníků.

Nejreprezentativnějším prostorem Olomouce je Horní náměstí a přilehlé prostory v jádru města. Zde, na území historického centra, by bylo vhodné vytvořit síť veřejných prostranství s jednotným stylem mobiliáře a hierarchizovat uliční strukturu. Historicky cenná prostranství by mohla být využita jako městské promenády. Konkrétním případem je třída Svobody, která dnes slouží jako tzv. okružní třída, podél níž je situována řada významných institucí. V současné době se potýká s nejasnou uliční frontou a celkově je urbanisticky roztráštěná.

V centru města Olomouce by mohla být vytvořena pomyslná kostra veřejných prostranství. Veřejné prostory s obchodní funkcí (Dolní náměstí a Tržnice) by mohly být doplněny sítí obslužných ulic zajišťujících kontakt historického centra s okolními plochami včetně parků (Bezručovy sady, Smetanovy sady, Čechovy sady, Park pod letním kinem). Plochy zeleně by měly být bezproblémově přístupné z historického centra a mohly by být rozčleněny na tři funkční zóny - nástupní, odpočinková a kulturní.

Vhodným příkladem pro kulturní využití veřejných prostranství je konání slavností Svátky města Olomouce. Ve městě by se mohlo konat více takovýchto společenských akcí zaměřených pro různé věkové skupiny, jejichž jednotlivé programy by se odehrávaly na různých veřejných prostranstvích. Je tak možné využít jak reprezentativních prostor v centru města (Horní a Dolní náměstí), tak zelených ploch olomouckých parků.

V centru města a nejbližším okolí většinou slouží k posezení dostatek laviček a také vybavení odpadkovými koši je dostačující. V některých lokalitách však lidé využívají k sezení schůdky historických kašen, ať už z nedostatku laviček či z jiného důvodu. Takovým místem, které by mohlo být doplněno novými lavičkami je Žerotínovo náměstí a dále prostranství na Žižkově náměstí.

Za nedostatek však lze považovat malý počet umístěných stojanů na kola (Horní náměstí, náměstí Hrdinů, náměstí Republiky). Návrh na umístění stojanů na kola v centru Olomouce může být aktuální i z hlediska ekologického – snaha o snížení počtu osobních aut a propagaci jízdních kol jako dopravních prostředků by mohla být do budoucna jednou z možných alternativ. S tím souvisí i možné vybudování nových cyklostezek, které by mohly propojovat centrum města se třemi největšími parky a dále navazovat na okrajové městské části. V současné době se sice pár cyklostezek ve městě (mimo parky) nachází, avšak jsou v konceptu územního plánu vedeny pouze přibližně (například cyklostezka vedoucí po třídě Svobody je na náměstí Hrdinů ukončena nájezdem na chodník) a zatím neexistuje žádná koncepce, která by cyklostezky vytvářela a propojovala a jejíž vytvoření by tak bylo vhodným počinem.

V historickém centru města a nejbližším přilehlém okolí byl zaznamenán vysoký počet parkovacích míst, přesto, že je zde na většině míst doprava regulována režimem pěší zóny. Ke zlepšení stavu by mohlo pomoci mimo jiné budování podzemních parkovacích garáží (viz přednádražní prostor) či budování záchytných parkovišť na periferii města, do jejichž bezprostřední blízkosti by zasahovala městská hromadná doprava (například konečných linek tramvají u Aquaparku či ve Chválkovicích). Také rozvoj nové tramvajové tratě na Nové Sady by mohl přispět ke snížení automobilové dopravy a omezení počtu nových či stávajících parkovacích míst.

Na některých místech, částečně i v centru města, se setkáváme s nevyhovujícím mobiliářem ve špatném stavu (převážně se jedná o lavičky). Taková místa jako Biskupské náměstí, Frajtovo náměstí, Sadové náměstí, Selské náměstí by zasloužila opravu či nahrazení novými prvky.

Aktuálním tématem je také prostranství olomoucké Tržnice. Toto místo by, stejně jako Dolní náměstí při konání farmářských trhů, mělo podporovat prodej místních výrobků a potravin a město by mělo usilovat o jeho zachování. Trhy s ovocem, zeleninou a jinými produkty, zde tradičně konané, jsou důležitým oživujícím prvkem města a podporují vazbu na místní výrobky a trvale udržitelný rozvoj. Místa pro tržiště s čerstvou zeleninou by ale mohla být rozmístěna i v jiných městských částech - v jakýchkoli menších subcentrech.

Co se týká tří největších městských parků - Smetanovy sady, Čechovy sady a Bezručovy sady, tyto zelené plochy jsou v současné době ve velmi dobrém a udržovaném stavu a hodně využívány. Jsou poměrně dobře přístupné z městského centra. V Bezručových a Čechových sadech by bylo vhodné doplnění nabídky občerstvení. V Čechových a Smetanových sadech by návštěvníci uvítali zbudování nových veřejných toalet a ve všech třech parkových plochách (nejvíce však v Bezručových sadech) by si přáli větší sociální kontrolu území, která by přispěla ke zvýšení bezpečnosti parků. V parcích by dále kromě cyklostezek a in-line stezek mohla být vystavěna různá menší sportoviště pro trávení volného času. Nová sportoviště a stávající dětská hřiště by se však měla nacházet v prostoru rušnějších aktivit a měla by být oddělena od klidových zón parku. Bezručovy sady by po vzoru ostatních parků mohly být vybaveny dětským hřištěm či jinými herními prvky, které se v současné době nachází pouze v části Botanické zahrady a rozária (zde se však kromě jednoho dne v týdnu platí vstupné).

V dalších parkových plochách ve městě - ASO park a park pod letním kinem je již stav neutěšenější. V parku pod letním kinem (části přímo pod letním kinem) by, po vzoru sousední části parku pod Dómem svatého Václava) mělo dojít k vybudování zpevněného cestního povrchu a doplnění místa mobiliárem. V ASO parku poblíž Střelnice by měly být obnoveny zchátralé lavičky a zpevněn cestní povrch (v případě, že prostranství bude sloužit nadále jako parková plocha). Bylo by vhodné upravit park, tak aby se stal atraktivním a vyhledávaným místem pro odpočinek a relaxaci.

Z hlediska zeleně je vhodné podporovat rozvoj nových a zachování stávajících jak menších zelených ploch ve městě, tak větších lesoparků na okrajích města, s převážně rekreační funkcí.

9 ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo provést šetření využití veřejných prostranství ve funkčním městském regionu Olomouc. Jako zájmové území bylo určeno celkem 23 obcí městského regionu, 27 veřejných prostranství ve městě Olomouc a v obou bylo následně určeno 81 hodnocených ploch. Na základě vlastní metodiky bylo posléze navrženo 7 kategorií těchto veřejných ploch podle převažujícího funkčního využití.

Pod kategorií I. veřejná prostranství obcí liniového typu bylo zařazeno celkem 18 veřejných ploch v obcích městského regionu. Do kategorie II. veřejná prostranství s převažující dopravní funkcí spadají celkem 3 prostranství ve městě Olomouc. V kategorii III. veřejná prostranství s převažující kulturní funkcí najdeme celkem 15 veřejných ploch (6 v obcích a 9 v Olomouci). IV. kategorie s převažující rekreační funkcí zahrnuje celkem 20 ploch (11 v obcích a 9 v Olomouci). Do kategorie V. , kde převládá funkce kulturní bylo zařazeno celkem 7 ploch (5 v obcích a 2 v Olomouci). V kategorii VI. veřejná prostranství s převažující sportovní funkcí spadá celkem 16 ploch v obcích. Poslední vymezená VII. kategorie pojímá plochy s multifunkčním využitím (více než 3 funkce) a pod ni byly zařazeny celkem 2 plochy v Olomouci.

Nejvíce hodnocených ploch v celém zájmovém území má tedy převažující rekreační funkci, a to i z hlediska plošného zastoupení (jedná se hlavně o parky, parčíky a další zelené odpočinkové zóny). Ve většině obcí není jednoznačně určité veřejné prostranství a tyto prostory jsou tak nejčastěji vymezeny v blízkosti obecního úřadu nebo kostela, případně v místech se službami (viz kategorie I.). Ve městě Olomouc je většina hodnocených veřejných ploch s převažující obslužnou funkcí.

V posledních letech je patrné výrazné zlepšení a dovybavení veřejných prostranství v celém sledovaném regionu. Pravděpodobně se jedná o finanční prostředky z evropských fondů. Díky těmto aktivitám se dle mého názoru daří zlepšovat kvalitu života i na vesnicích. Začíná se také objevovat více kulturních a společenských akcí. Za povšimnutí stojí vybudování nových sportovních areálů a zejména pozornost dětem při budování dětských hřišť. Na základě terénního šetření je patrné, že většina obcí se snaží o zkvalitnění veřejných prostranství, což zvyšuje kvalitu bydlení a celkovou občanskou vybavenost v daných lokalitách.

10 SUMMARY

The aim of this dissertation thesis is to investigate the use of public spaces in the functional urban region of Olomouc. As the area of interest, 23 villages were determined in the urban region, 27 public spaces in the town of Olomouc and in both cases was subsequently determined to be 81 evaluated areas. On the basis of own methodology, seven categories of public areas were proposed, according to the prevailing functional use.

In the first category - villages of line type, 18 public areas were included in villages of the urban region. The second category with a prevailing transport function includes 3 places in the town of Olomouc. In the third category - places with prevailing cultural functions we can find fifteen public areas (of which 6 are in villages and 9 in Olomouc). The fourth category includes 20 areas with a dominant recreational function (11 in villages and 9 in Olomouc). In the fifth category where the cultural function is prevailing, 7 areas were placed (5 in villages and 2 in Olomouc). The sixth category includes 16 village areas with a dominant sport function. The last seventh category with a multifunctional use is made of 2 areas in the town of Olomouc.

Most rated places throughout the area of interest has a dominant recreational function (mainly parks and other green breakout). In most communities, public spaces are not clearly identifiable and they are often situated near the municipal office or church, or in places with public services. In Olomouc, most rated areas have a public service function.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

- GEHL, Jan. *Život mezi budovami: Užívání veřejných prostranství*. Brno: Nadace partnerství, 2000. ISBN 80-85834-79-0
- HALÍK, Pavel. *Počátky a proměny současné urbanistické scény* in HALÍK, P. KRATOCHVÍL, P. – NOVÝ, O.: *Architektura a město*. 1. vydání. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0245-6
- JEBAVÝ, Matouš. *Systémy sídelní zeleně I*. Praha, 2008. Skripta. ČZU v Praze.
- KRATOCHVÍL, Petr. *Město jako kulturní fenomén* in HALÍK, P. – KRATOCHVÍL, P. – NOVÝ, O.: *Architektura a město*. 1. vydání. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0245-6
- LOFLAND, H. Lyn. *The Public Realm. Exploring the city's quintessential social territory*. New York: Aldine de Gruyter, 1998
- MADDEN, Kathleen. *Utváření místa: Příručka k vytvoření kvalitních veřejných prostranství*. Brno: Nadace Partnerství, 2003. ISBN 80-239-0614-3
- ROUBÍKOVÁ, Blanka. *Veřejná prostranství venkovské obce*. [online]. 2011 [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: http://www.regionhranicko.cz/dokumenty/projekty/24/1%20serie%20seminaru/Hriste%20a%20verejna%20prostranstvi/Verejna_prostranstvi_a_zelen.pdf
- ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. *Veřejné prostory v územně plánovacím procesu.. 1.* vydání. Brno: Civitas per Populi, 2003. ISBN 80214-2505-9
- ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. *Veřejné prostory našich měst*. Veřejná správa, 2003, vol. XIV, no. 6, s. 5-8. ISSN: 0027-8009.
- TEPLÁ, Martina. *Společenská hodnota veřejných prostranství* [online]. Brno, 2007 [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/103165/fss_b/Martina_Tepla_Bakalarska_prace.pdf.
Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií
- 1000 otázek ke stavebnímu právu: Územně plánovací dokumentace. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR* [online]. 2008-2012 [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://www.uur.cz/1000-otazek/?action=heslo&id=146&IDtema=22>
- Botanická zahrada a rozárium Výstaviště Flora Olomouc. *Olomoucký kraj-památky* [online]. 2012 [cit. 2013-04-04]. Dostupné z: <http://www.olomoucky-kraj.com/object.php?object=61>

- Čechovy sady. *Výstaviště Flora Olomouc* [online]. 2006 [cit. 2013-04-05].
Dostupné z: <http://www.flora-ol.cz/view.php?cislocclanku=2006060003>
- Fotografie. *Obec Charváty* [online]. 2008 [cit. 2013-03-26]. Dostupné z:
<http://www.charvaty.cz/index.php?id=25>
- Historie okrašlovacích spolků v Českých zemích. *Okrašlovací spolek ve Znojmě* [online]. 2011 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z:
http://okraspol.sweb.cz/pages/historie_os_ostatni_001.html
- Informace o obci. *Obec Grygov* [online]. 2008 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z:
<http://www.grygov.cz/index.php?id=12>
- Informace o projektu. *Dolní náměstí-rekonstrukce* [online]. 2011 [cit. 2013-04-04].
Dostupné z: <http://dolninamestiolomouc.cz/web/informace-pro-verejnost.htm>)Le Corbusier. VALENTA, Jiří. *Senior internet klub VŠE v Praze* [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://sik.vse.cz/ss/corbus.pdf>
- Keltské oppidum. *ARCHEOLOG.CZ: Katalog archeologických památek na území ČR*[online]. 2013 [cit. 2013-02-18]. Dostupné z:
<http://www.archeolog.cz/oppidum/>
- Kultura, sportovní a společenské akce. *Obec Bohuňovice* [online]. 2008 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://www.bohunovice.cz/index.php?id=23>
- Kulturní akce Příkazy, Hynkov. *Obec Příkazy* [online]. 2013 [cit. 2013-03-25].
Dostupné z:
<http://www.prikazy.cz/index.php?nid=10161&lid=cs&oid=2226511>
- Metodika tvorby a obnovy veřejných prostranství. In: *Kvalitní veřejné prostory* [online]. Brno: Nadace partnerství, 2011 [cit. 2013-02-23]. Dostupné z:
<http://www.urbanspaces.eu/uploads/wp5-outputs-map/pp3-methodology-on-quantity-public-spaces-brno-czr.pdf>
- Olomoucké parky. *Wikipedie* [online]. 2012 [cit. 2013-04-04]. Dostupné z:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Olomouck%C3%A9_parky
- Počet obyvatel v obcích České republiky. *Český statistický úřad* [online]. 2012 [cit. 2013-03-16]. Dostupné z:
[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/00002BD91A/\\$File/13011203.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/00002BD91A/$File/13011203.pdf)
- Podívejte se, jak bude vypadat nový park v ulici Kavaleristů. *Zpravodajství Olomouc* [online]. 2011 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z:
<http://zpravodajstvi.olomouc.cz/clanky/Podivejte-se-jak-bude-vypadat-novy-park-v-ulici-Kavaleristu-17315>

- Public space. *WIKIPEDIA: The Free Encyclopedia* [online]. 2011, 2013 [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Public_space
- *Regenerace třídy Edvarda Beneše v Hradci Králové* [online]. Partnerství, o.p.s., 2006 [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: <http://web2.mmhk.cz/dld/rm/benesovka/zaverecna-zprava.pdf>
- *Veřejná prostranství v urbánní struktuře jako prostředek ochrany veřejných zájmů.* [online]. Brno, 2012 [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/348761/esf_b/Verejna_prostranstvi_v_urbanni_strukture_jako_prostredok_ochrany_veřejnych_zajmu.pdf. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta.
- Základní informace. *Obec Hněvotín* [online]. 2012 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: <http://www.hnevotin.cz/index.php/zakladni-informace>
- Základní informace o projektu Šantovka. *Šantovka* [online]. 2010 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.santovka.cz/o-projektu/>
- Zpustlý ASO park má šanci na renesanci. *Olomoucký deník* [online]. 2012 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: http://olomoucky.denik.cz/zpravy_region/zpustly-asopark-ma-sanci-na-renesanci-uvažuje-se-o-hristi-i-restauraci-20120319.html

PŘÍLOHY

Příloha 1 Přehled tabulek hodnocení veřejných prostranství - volná na CD
(tabulky_hodnoceni.pdf)

Příloha 2 Tabulka kategorizace veřejných prostranství podle převažujícího funkčního
využití - volná na CD (kategorizace_vp.pdf)

Příloha 3 Shapefile vymezení veřejných prostranství - volná na CD
(plochy_prostranstvi.zip)

Příloha 4 Práce v elektronické podobě - volná na CD (l_dostalova_DP_2013.pdf)